

Kartläggning och analys av folkbildningens internationella kontaktnät

Folkbildningsrådet

Kartläggning och analys av folkbildningens
internationella kontaktnät

Av Kerstin Mustel

Original: Thomas Östlund Produktion

© Folkbildningsrådet 2006

Innehåll

Förord	6
I UPPDRAGET	7
II METODER	8
III BAKGRUND	9
IV BESKRIVANDE DEL	10
Studieförbund och folkhögskolor – Resultat av enkät	10
Hur påverkar man i dag? Representation och lobbyverksamhet	10
Medlemskap i samverkansorganisationer och nätverk	11
Bakgrundsbild av verksamheten i dag	15
Visioner om folkbildningens framtida roll i ett internationellt perspektiv	17
Synpunkter på prioritering av folkbildningspolitisk bevakning	17
Behövs ett gemensamt agerande från folkbildningens sida?	19
Svensk folkbildnings paraplyorganisationer (intervjuer)	20
Folkbildningsrådet	20
Folkbildningsförbundet	23
Rörelsefolk högskolornas intresseorganisation, RIO	23
Sveriges Kommuner och landsting, SKL	24
Landstingsskolornas rektorsförening	24
Svenska Folkhögskolans Lärarförbund, SFHL	25
Anslagsfördelande svenska myndigheter och organisationer (intervjuer)	27
Internationella programkontoret, Grundtvig, Leonardo och Nordplus vuxen samt EU:s nya program för 2007–2013	27
Sida – Informationsprogram och utvecklingsprojekt	30
Svenska institutet (SI) Visbyprogrammet med mera	35
Svenska Uneskorådet	37
Ungdomsstyrelsen – Ungdom, Ungdomssamarbete i österled	38
Nationellt centrum för flexibelt lärande, CFL	40
Några av Sidas ramorganisationer – Diakonia, Forum Syd, LO-TCO:s biståndsnämnd, Olof Palmes Internationella Centrum och SHIA	40
EU-kommissionen – synpunkter, Interreg	47
EU-kommissionen, direktorat B – skriftliga synpunkter	47
Interreg III A Gränsregionalt samarbete	47
Det nordiska regeringssamarbetet (intervju med NVL)	49
Nordiska ministerrådet (NMR)	49
Kommittéer och styrgrupp för vuxnas lärande MR-U, EK-U och SVL	49
Nordiska rådet	49
Nordplusprogrammen	50
NVL, Nätverket för vuxnas lärande, NVL-projekt (intervju)	51

För folkbildningen intressanta fonder _____	53
Nordiska kulturfonden	53
Bilaterala stödordningar	53
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ)	54
EU:s organisation för delaktighet och påverkan (intervjuer) _____	55
Europeiska rådet, Ministerrådet, Coreper och Europaparlamentet	55
Europeiska kommissionen och Generaldirektoraten	56
EU:s nuvarande policyområden för Livslångt lärande	57
Rådgivande organ: Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén (intervju)	57
Regionkontoren i Bryssel	60
Regionala nätverk för livslångt lärande (intervju)	60
Europarådet	61
EU-frågornas hantering i Sverige	62
EU:s projektbidrag	63
EU:s regionalpolitik och strukturfonder	63
Vad kan vi lära av våra systerorganisationer? (skriftliga intervjuer) _____	76
Dansk Folkeoplysnings Samråd, DFS och Folkehøjskolernes	
Förening i Danmark, FFD	66
NKF och Folkhøgskolerådet i Norge	68
Vofo, Voksenopplaeringsforbundet i Norge	69
Samverkande bildningsorganisationerna, VSY (SBO) i Finland	71
IIZ/DVV, Institut für internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes, Tyskland	72
NIACE, The National institute of Adult Continuing Education England/Wales	74
V ANALYS _____	76
Folkbildningens internationella roll _____	76
Utbildningspolitiska frågor och nordiskt samarbete _____	77
Vuxenutbildning en EU-fråga	77
Vilka frågor prioriteras i våra systerorganisationer?	77
Synpunkter på behov av utbildningspolitisk påverkan	78
Folkbildningens deltagande och finansiering i program och projekt _____	80
Utvecklingssamarbete och informationsverksamhet _____	83
Vilken roll vill myndigheter och biståndsorganisationer ge folkbildningen?	83
Exempel från systerorganisationerna	85
Synpunkter på utvecklings- och påverkansbehov inom biståndet	86
Var och hur påverkar folkbildningen i dag? _____	89
Utbildningspolitiken och EU:s utbildningsprogram	89
Utvecklingssamarbete och informationsverksamhet	93
Det nordiska samarbetet	94
Regional samverkan	95
Synpunkter på en samlad röst för folkbildningen	96
Exempel på strategier från systerorganisationerna	97

Bilagor	99
Bilaga 1 Kontaktpersoner i enkäten till studieförbund och folkhögskolor	99
Bilaga 2 Studieförbundens internationellt inriktade verksamhet	100
Bilaga 3 Folkhögskolornas internationellt inriktade verksamhet	102
Bilaga 4 Goda exempel på verksamhet som sätter avtryck	104
Bilaga 5 Folkbildningens nordiska och baltiska samverkansorganisationer och nätverk med adresslista	107
Bilaga 6 Folkbildningens europeiska och globala nätverk med adresslista	111
Bilaga 7 Några ideella solidaritets- och intresseorganisationer i Sverige	114
Bilaga 8 Adresslista till svenska myndigheter och organisationer	118
Bilaga 9 Kontaktlista för det nordiska regeringssamarbetet	120
Bilaga 10 Kontaktlista för EU-samarbetet	122
Bilaga 11 Akronymordlista	126

Förord

Denna rapport har tillkommit inom ramen för Folkbildningsrådets beredningsgrupp kring folkbildningspolitiskt arbete med internationellt perspektiv. Beredningsgruppen, där företrädare för rådets medlemsorganisationer deltagit, har haft styrelsens uppdrag att kartlägga det internationella kontaktnätet inom folkbildningen samt lämna förslag till organisation för att driva svenska folkbildningsintressen i internationella sammanhang. Rapporten har utgjort ett underlag för beredningsgruppens diskussioner och ställningstaganden.

Ett antal frågeställningar har aktualiserats under gruppens arbete, vilka också återspeglas i kartläggningmaterialet. Beredningsgruppen har behandlat folkbildningsarbetet i ett internationellt perspektiv mot bakgrund av att villkoren för arbetet i högre grad än tidigare bestäms på den internationella nivån. En gemensam uppgift för folkbildningen är därför att påverka beslutsfattare och institutioner i Norden, EU och globalt, inom och utanför Sveriges gränser.

Kerstin Mustel, tidigare ordförande i Svenska Folkhögskolans Lärarförbund (SFHL) och styrelseledamot i European Association for Education of Adults (EAEA), har haft i uppdrag att skriva rapporten. Rapporten som sådan har inte varit föremål för beslut i beredningsgruppen. Folkbildningsrådet svarar för framtagandet av denna rapport.

”Kartläggning och analys av folkbildningens internationella roll och kontaktnät” redovisar en samlad bild av det internationella landskapet med dess organisationer och institutioner och de beröringspunkter som finns med svensk folkbildning. Det är Folkbildningsrådets förhoppning att denna rapport kan utgöra underlag för fortsatta diskussioner om folkbildningsarbete i internationellt perspektiv och även tjäna som faktasamling.

Anders Ljunggren
Ordförande

Britten Månsson-Wallin
Generalsekreterare

I UPPDRAGET

Uppdraget har inneburit att kartlägga det internationella kontaktnätet inom folkbildningen, och analysera vilka behov som finns för framtiden av att företräda den samlade folkbildningen. Kartläggningen omfattar både den nationella, den nordiska, den europeiska och den globala nivån. Den synliggör de nationella och internationella perspektiven och sambanden mellan dem, samt identifierar problem utifrån den bakgrund som tas fram.

Vid beredningsgruppens sammanträden har uppdraget förtydligats. Vid mötet den 15 juni 2005 angavs att kartläggningen skulle inventera vad de olika folkbildningsorganisationerna gör och omfattningen av arbetet. Vidare skulle den notera medlemskap i internationella organisationer och hur man använder sitt medlemskap. Inventeringen skulle också svara på vilka samarbetsorganisationer som är intressanta och där den samlade svenska folkbildningen ska vara företrädd. Vidare skulle den ta in goda exempel från engelska NIACE och

tyska IIZ/DVV, samt några nordiska systerorganisationer.

Vid mötet den 22 augusti 2005 angavs att studieförbund och folkhögskolor skulle uppmanas ge information om sin verksamhet med internationell anknytning. En fråga skulle vara hur verksamheten är finansierad när det inte sker med nationella medel, en annan att ta fram goda exempel på vad folkbildningen uträttat internationellt, för att ge argument.

Kartläggningen skulle vidare identifiera vilka institutioner som är viktiga och som påverkar resursfördelningen, och undersöka hur Internationella Programkontoret och Sida med flera ser på behovet av att möta ett gemensamt folkbildningsintresse. Synpunkter från EU-kommissionen skulle också hämtas in. Kartläggningen skulle också beskriva beslutsvägarna i EU och det nordiska regeringssamarbetet.

II METODER

1. Enkät till folkhögskolor och studieförbund.

Enkät till studieförbundens rikskanslier och till 15 folkhögskolor. Information har inhämtats om kontaktnät och medlemskap i internationella organisationer, om den internationella verksamheten och dess omfattning, finansiering och goda exempel. Uppgiftslämnarna har ombetts ge sin syn på folkbildningens roll och på eventuellt behov av gemensamt agerande i internationella frågor. Kompletterande uppgifter har tagits in per telefon.

2. Intervjuer med företrädare för de svenska samorganisationerna inom folkbildningen.

Intervjuerna har haft till syfte att belysa hur Folkbildningsrådet, FBR, Folkbildningsförbundet FBF, Sveriges kommuner och landsting, SKL, samt Rörelsefolkhighögskolornas intresseorganisation, RIO, är företrädare och agerar i de internationella sammanhangen. Kontakter har också tagit med Landstingsrektorernas förening och Svenska Folkhögskolans Lärarförbund, SFHL.

3. Intervjuer med representanter för myndigheter och biståndsorganisationer.

Syftet med intervjuerna har varit att ta reda på hur folkbildningens representation och inflytande fungerar i dag, vilken roll folkbildningen spelar i biståndsorganisationerna och hur folkbildningen fungerar i EU-samarbetet och i det nordiska samarbetet. Intervjuerna har också belyst hur Sida, Internationella Programkontoret, Nordiskt nätverk för vuxnas lärande med flera ser på behovet av att möta ett gemensamt folkbildningsintresse. Även EU-kommissionen har tillfrågats om synpunkter.

4. Skriftlig enkät till nyckelpersoner inom folkbildningsorganisationer i Norden och vuxenutbildningsorganisationer i England och Tyskland.

Syftet har varit att efterfråga vad nyckelpersoner centralt placerade i våra systerorganisationer i dessa länder kan tillföra för kartläggningen och analysen. Främst gäller det goda exempel och erfarenheter av hur man kan formulera strategier för att påverka.

5. Intervjuer med svenska representanter i EU:s Regionkommitté och i ett regionalt nätverk

Syftet har varit att genom direktinformation få aktuell och tydlig information om hur beslutsvägarna i EU fungerar.

6. Presentation av organisationer och myndigheter av relevans för folkbildningens internationella arbete samt nyckelpersoner och kontaktvägar

Information har utöver enkäter och intervjuer inhämtats från Internet och de webbplatser som olika organisationer och myndigheter erbjuder. För avsnittet om beslutsvägar i EU har Christina Tallberg varit till stor hjälp, liksom Föreningslivets EU-handbok av Jan Olsson och Raymond Svensson. Handläggare på anslagsgivande myndigheter har varit behjälpliga med datalistor över beviljade medel till folkbildningen.

III BAKGRUND

Folkbildningsrådets styrelse beslutade den 17 februari 2005 att tillsätta en beredningsgrupp för folkbildningspolitiska frågor med internationellt perspektiv. Den fick till uppgift att kartlägga det internationella kontaktnätet inom folkbildningen samt lämna förslag till organisation för att driva svenska folkbildningsintressen i internationella sammanhang.

Beredningsgruppen angav följande bakgrundsscenario:

Varje folkhögskola och studieförbund bestämmer hur de vill arbeta internationellt. Det övergripande målet är framför allt att stärka det civila samhället och det demokratiska medborgarskapet. EU-samarbetet och utvecklingssamarbetet består ofta av erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring med folkbildningens pedagogik och metodik som medel.

Det övergripande folkbildningspolitiska uppdraget är att ha inflytande på den politik som har relevans för svensk folkbildning. Den samlade uppgiften är att möjliggöra för studieförbund och folkhögskolor att verka internationellt, bland annat genom att stimulera mobilitet och möjlighet att bilda nätverk och få tillgång till resurser.

Villkoren för det folkbildningspolitiska arbetet bestäms i dag på flera nivåer. Den nationella nivån har ofta anknytningar till EU-nivån. Den regionala nivån har också ökat i betydelse. Det finns anledning att undersöka om det finns brister i folkbildningens inflytande både på EU-nivån och på den regionala nivån. Det existerar ingen klar bild över hur representationen ser ut och om den motsvarar dagens maktstrukturer. Folkbildningen har inte en stark enad röst i det nya globala samhället.

Studieförbund och folkhögskolor – resultat av enkät

Hur påverkar man i dag? Representation och lobbyverksamhet

Enkäten ger en bild av studieförbundens och folkhögskolornas möjligheter till inflytande genom representation i officiella organ, genom lobbyverksamhet och genom deltagande i olika samverkansorganisationer och nätverk.

Några få studieförbund har folkbildningspolitik inskriven i sina målsättningar. **NBV** ska påverka folkbildningspolitiken på nationell, europeisk och internationell nivå. **Bilda** ska tydliggöra folkbildningens roll för att engagera fler aktiva världsborgare. **SV** ska skapa opinion för medmänsklighet, generositet och rättvisa.

Representation

Representationsuppdraget kan vara knutet till studieförbundet/folkhögskolan eller till en person med tjänst i ett studieförbund eller en folkhögskola. Om det är fråga om ett regeringsorgan kan regeringen ta in namnförslag men har själv utnämningrätten. I andra sammanhang kan studieförbunden och folkhögskolorna ofta själva utse representanter.

Följande sammanställning bygger på uppgifter som framkommit i enkätsvaren och är inte heltäckande.

FU:s generalsekreterare Jan-Sture Karlsson har utsetts av regeringen att ingå i Svenska Unescorådet, och av Svenska Institutet att ingå i Visbyprogrammets rådgivande kommitté.

ABF har regionala representanter i stiftelsestyrelsen för Europahusen, som jobbar med målprogram. En av ABF:s medarbetare, Christina Tallberg, sitter som representant i EU:s regionkommitté på som vald landstingsledamot. **SISU** har ett antal aktiva regioner som har representation i de regionala råden för strukturfonderna. Ett distrikt har representation i en arbetsgrupp på Länsstyrelsen som arbetar med frågan om hur man når nysvenskar, speciellt invandrarkvinnor. Rektorn på **Gamleby folkhögskola**, ordförande i Landstingsrektorernas förening, Hans Ålund, sitter i Arbetsgruppen för Grundtvig i Bryssel på regeringsuppdrag.

I **Referensgruppen för de decentraliserade delarna av Grundtvig** har fyra studieförbund utsett representanter: Urban Hermansson, Bilda, Kent Kling, ABF, Rolf Lindahl, SV och Karl-Christian Overgaard, SISU Idrottsutbildarna. Referensgruppen kommer enligt uppgift från programkontoret att ersättas av en pool dit man anmäler sig frivilligt.

Lobbyverksamhet

Vid flera tillfällen har studieförbunden gått fram gemensamt för att påverka Sida och Nordiska Ministerrådet. Under många år på 90-talet arbetade studieförbunden med framgång för att få be-

hålla de så kallade blockbidragen som Nordiska Ministerrådet tilldelade dem. I dag finns de inte kvar. På samma sätt verkade folkhögskolorna via Nordiska Folkhögskolerådet för att få behålla de nordiska elevstipendierna.

När det aviserades att studieförbunden inte i framtiden skulle få söka informationsmedel direkt från Sida, togs 2002 ett initiativ från Sfr, FU och Mbsk som efter diskussion i FBF:s styrelse ledde till att Jan-Sture Karlsson, FU, fick uppdraget att föra en dialog med Sidas förre generaldirektör Bo Göransson om saken. Frågan har återkommit, och vid studieförbundens gemensamma träff med Sida-chefen Maria Norrfalk 2005 upplevde man att studieförbunden fick lägga fram sina synpunkter och uppnådde en större förståelse än tidigare för studieförbundens internationella roll.

Flera studieförbund är med i ICC – International Certificate Conference. (FU, SV, Mbsk, ABF, Sensus/TBV, Sfr i Stockholm). ICC är ett internationellt nätverk för organisationer som är verksamma inom vuxenutbildning i språk. Ett exempel på framgångsrikt nätverksarbete är att man nu kan ge svenskar tillgång till internationellt erkända språkcertifikat.

Som exempel på framgångsrikt lobbyarbete med EU-frågor nämns i enkäten bland annat:

- SV:s uppföljning av Lissabon-processen och aktiva medverkan i konferenser med mera för att föra fram folkbildning och livslångt lärande.
- SV:s och Sfr:s (med flera) folkbildningskampanjer inför EU-val och EMU-omröstningar.
- NBV:s kontakter med Europaparlamentarikerna
- NBV:s påverkan av EPHA till att starta en intergrupp i EP om folkhälsofrågor.

Medlemskap i samverkansorganisationer och nätverk

Studieförbundens kontaktnät

ABF har styrelseplatser i ABF Norden, och i ABF:s europeiska och internationella studieorganisationer, Euro-WEA, European Workers' Education Association, och IFWEA, International Worker's Education Association. Genom dessa vittförgrenade kontaktnät har ABF varit partner i flera internationella projekt som fått EU-stöd. Efterfrågan på svensk folkbildningsmetodik är stor. ABF är också med i styrelsen för biståndsorganisationen Olof Palmes Internationella Center och i Genève-skolan. Sekretariatet för Genève-skolan är placerat hos ABF i Sverige.

ABF har arbetat aktivt med lobbyverksamhet gentemot Nordiska Ministerrådet och Sida, bland annat i de gemensamma aktioner som nämns ovan. ABF använde då också sina kontakter med ABF Norden för att påverka Nordiska Ministerrådet. Förbundet har också varit aktivt i kontakterna med Programkontoret och 2004-kommittén. Man har skrivit motioner och gjort uppvaktningar vid behov. I övrigt använder man sina arbetarrörelsekontakter.

Bilda är med i ett antal kyrkliga nätverk. Förbundet deltar i Världens chans och arbetar för att uppnå Milleniummålen. Bilda har agerat på egen hand för att öka kunskap och bildning kring Mellanöstern. Bilda var initiativtagare och värd för det tidigare omtalade mötet mellan studieförbunden och Maria Norrfalk med flera på Sida, våren 2005.

FU är medlem i nätverk framför allt på språksidan, bland annat ICC – International Certificate Conference, och är delaktig i framgången där att nu svenskar kan få internationellt erkända språkcertifikat. FU deltog också i arbetet tillsammans med andra studieförbund för att få behålla blockbidragen i NMR.

Vid globala insatser har man vid ett par tillfällen

tillsammans med andra studieförbund gjort hän-
vändelser till Sida.

Mbsk har ett livskraftigt nordiskt samarbete inom
NKS, Nordisk Konservativ Studienämnd, med
systerorganisationerna i Norden och en organisa-
tion i Estland.

NBV är med i ECAS, European Citizen Action
Services som driver frågan om att öka folkrörel-
sernas, NGOs, roll och agerande i europeiska sam-
manhang. NBV sitter med i styrelsen som enda
svensk representant i ECAS, men flera svenska
folkrörelsenätverk är medlemmar. Nuvarande ord-
förande är Mario Monti.

NBV driver aktivt frågor om alkoholproblemati-
ken och om folkbildning i de övriga nätverk som
de finns med i, dels ett par föreningar som är res-
triktiva i alkoholfrågor, Eurocare och NordAN,
dels i folkhälsoorganisationen EPHA, European
Public Health Association, där också IOGT är
med. Främsta nyttan med deltagandet är att dessa
europeiska paraplyorganisationer ger ett brett kon-
takt nät inom sina områden och att de är viktiga i
ett EU-sammanhang. Detsamma gäller det asso-
cierade medlemskapet i EAEA.

NBV kan se tydliga konkreta resultat av sitt in-
ternationella påverkansarbete. De har bidragit till
att organisationen EPHA tagit initiativ till en in-
tergrupp i Europaparlamentet om folkhälsofrågor.
Vidare bedriver NBV lobbyverksamhet inom EU-
systemet, främst gentemot lokala parlamentariker
i Sverige. men också i EU-parlamentet. Ämnena
är ”Alkohol är ingen vanlig vara” och ”Alkohol
som utvecklingshinder”. Men man lobbar också
kring folkbildning, och har märkt en förändring på
så sätt att vissa parlamentariker börjat höra av sig
då de vill ha hjälp att formulera frågor eller skriv-
ningar kring folkbildning.

I Sverige har NBV deltagit i studieförbundens
uppvaktning av Sida och har i dag cirka 9 Miljo-
ner kronor i utvecklingsbidrag för en treårsperiod i
u-landsinformation.

NBV håller just nu på med en ny arbetsplan där
man också kan lägga en samordnad policy i folk-
bildningspolitiska frågor.

Sensus deltar i dag både i sina kyrkliga nätverk,
som Nordiskt kyrkligt studieråd, Kyrkornas EU-
kontor, Forum för frivilligt socialt arbete, och i
före detta TBV:s fackliga nätverk, till exempel
TCO:s internationella nätverk och LO-TCO:s bi-
stånds nämnds informationsutskott. Sensus är ock-
så med i Föreningen Norden och Ideell Arena.

Frågor som Sensus drivit genom medlemskapet är
utveckling och spridning av folkbildning och mer
resurser till folkbildning och att se folkbildningen
som ett sätt att arbeta även i andra sammanhang än
det svenska.

Sfr är med i Nordiskt nätverk för folkbildning
samt i två mindre nätverk för folkbildningsutbyte,
EBZ – Europeiska Bildnings- och Kulturcentra,
och Nätverk för vuxenutbildare i Slovenien och
den tyska delstaten Hessen. Detta har lett till sam-
arbete om utbildning av studiecirkelledare men
också till partnerskap i Grundtvigprojekt. Det se-
naste handlade om marknadsföring, hur vi når
våra målgrupper, hur vi når ut med vårt budskap.
Sfr är dessutom med i ett nätverk inom Lake Vic-
toria-området, där också Valla folkhögskola, Fält-
biologerna och Förbundet Unga forskare ingår och
samarbetar kring folkbildning och miljö.

En del av Sfr:s regioner har varit aktiva och sam-
verkat med kommuner och företag för att påverka.

SISU sköter inte den politiska bevakningen i in-
ternationellt perspektiv själv utan förlitar sig till
en del på att FBF och FBR utför det. I EU-sam-
manhang har man etablerat samverkan med Tyska
Idrottsförbundets kansli i Bryssel och köper denna
service av dem. Det tyska förbundet svarar för
SISU:s ingångar till EU-kontakterna. En nytta
med detta nätverk är att det bidrar till att föra fram
positionerna för folkrörelserna, NGOs.

SISU är ett av flera studieförbund som är aktiva i

de regionala råden. De har 7-8 regioner som har representation i de regionala råden för strukturfonderna. Ett distrikt har representation i en arbetsgrupp på Länsstyrelsen som arbetar med frågan hur man når nysvenskar, speciellt invandrarkvinnor.

SV är med i flera internationella intresseorganisationer för vuxenutbildning och folkbildning, Förbundet Nordisk Vuxenupplysning, FNV, och EAEA. Man är också aktiv i CEDAG, Rådet för föreningar i Europa. Genom FNV kan SV påverka nordisk politik och arbeta för verksamhetsbidrag till nordiska folkbildningsorganisationer och hävda civilsamhällets betydelse för demokrati och medborgarskap. Genom FNV byggs också allianser med andra nordiska föreningar, som ABF i Norden och Föreningarna Nordens förbund. En fråga som var angelägen länge var bevarandet av blockbidragen från NMR, men efter det att de togs bort, har SV sökt sig andra vägar, som mer samverkan med andra organisationer, till exempel universiteten i Norden.

FNV, EAEA och CEDAG ger medlemsnytta på flera sätt, dels genom att de är lobbyorganisationer, dels genom att de är intresseorganisationer som ger möjligheter till samarbetsprojekt. SV är också med i nätverk Södra Afrika och Kooperation utan gränser här i Sverige. Man har dessutom samverkan med medlemsorganisationernas internationella organ, som Centerns Internationella stiftelse och Svenskt Internationellt Liberalt Centrum.

Genom medlemskapet i EAEA träffar man andra vuxenutbildningsorganisationer i Europa och verkar också där för folkbildningen. I ramorganisationen Kooperation utan gränser har SV utfört konsultinsatser.

CEDAG, rådet för föreningar i Europa, arbetar inte direkt med/för folkbildning men SV har möjlighet att i organisationen hävda folkbildningens värde. Raymond Svensson är vice ordförande i denna organisation. Ett konkret exempel på resultat av lobbyverksamhet och påverkan är EU:s Ekono-

miska och Sociala kommittés och Regionkommitténs yttranden över Föreningar och stiftelser i Europa och synen på civilsamhällets betydelse och folkbildningens värde för ledarutveckling etc.

SV var remissorgan för regeringens globala proposition. Förbundet blir ibland kallat till i referensgrupper hos Sida. SV har 11,5 miljoner kronor för 3 år i informationsbidrag från Sida. SV anger att de har upparbetat goda kontakter med NMR och med svenska regeringen med möjlighet att försöka påverka EU-programmen om man så önskar.

På den regionala nivån har man kontakter med sina politiker i EU-sammanhang men utövar ingen lobbyverksamhet. SV är med i lokala utvecklingsprojekt mål 3 och sitter i beslutsgrupper med mera men inte i övervakningskommittéer och dylikt.

Folkhögskolornas kontaktnät

De 15 folkhögskolorna i enkäten får exemplifiera de 148 folkhögskolorna i Sverige. Flera av dem är med i organisationer eller nätverk relaterade till huvudmannens profil, vilka driver globala rättvisefrågor och verkar för demokrati och jämställdhet. Nyttan med medlemskapet är själva kunskapsbanken man får del av samt kontakter för verksamheten i Sverige och utomlands.

Färnebo folkhögskola bedriver en viss lobbyverksamhet för att riksdagen, Sida och Forum Syd ska uppgradera praktikantverksamhet och folkbildningssamarbete som ett verktyg i biståndet. Skolan är aktiv i Föreningen Offensiv folkbildning som arbetar för folkbildning för förändring, och samarbetar också med Karibunätverket för att uppnå mer resurser till internationella utbyten och folkbildningssamarbete. Färnebo har också många naturliga kontakter genom sin huvudman Stiftelsen Alternativrörelsen.

Hållands folkhögskola är med i Svensk-Tanzaniska Vänskapsföreningen.

Kvinnofolkhögskolan har ett brett nätverksarbete med andra kvinnorörelser, där det sker en del lob-

byverksamhet för jämställdhet och rättvisa. Stiftelsen ska befrämja förståelse och solidaritet mellan kvinnor från olika kulturer.

Föreningen Norden intar en särställning som huvudman till flera folkhögskolor, ensam eller i förening med andra organisationer. De är Föreningen Nordens folkhögskola Biskops Arnö, Malmfältens, Skeppsholmens och Litorina folkhögskolor. En annan folkhögskola, Nordiska folkhögskolan i Kungälv, är norsk-svensk. Biskops Arnö deltar i flera nordiska grupperingar. Malmfältens folkhögskola har ett stort kontaktnät inom Nordkalotten/Barentsområdet. Litorina folkhögskola och Skeppsholmens folkhögskola lägger vikt vid kontakter och samarbete med Östersjöländerna.

Nordens folkhögskola Biskops Arnö har utöver sina nordiska kontakter samarbete med lokala organisationer i Indien och Brasilien, samt i Sverige med Framtidsjorden och UBV. Man har deltagit i lobbyarbete för konkreta mål, som i Indien för trädplantering och vattenförsörjning, och i Sao Paolo för ett mediacentrum.

Litorina folkhögskola bedriver lobbyverksamhet via stiftarna samt genom samarbete med organisationer inom sin intressesfär, bland annat SKRUV, Sällskapet för kontakter med Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

Malmfältens folkhögskola har ett samarbete med Svanviks folkhögskola i Nordnorge och har tillsammans med dem organiserat ett studiecenter i Apatity, Ryssland, som heter Eco Nord. Där bedrivs svenskundervisning och miljöundervisning för skolungdom. Malmfälten tar emot ryska ungdomar som stipendiater till sin invandrarlinje. En del elever har kunnat fungera som tolkar vid Malmfältens besök i Ryssland. En fråga man drivit via medlemskapet är utgivandet av EcoNord Magasin som är ett miljömagasin som ges ut på norska/svenska och ryska.

Marieborgs folkhögskola är medlem av föreningen Medborgerlig bildning i Europa, samt sam-

verkar med huvudmännen och drar nytta av deras kanaler.

Röda Korsets folkhögskola är med i Nätverk Södra Afrika, Föreningen för rättvisemärkt, Luth-erhjälpen, Röda Korset och dess ungdomsförbund.

Tollare folkhögskola har nära samarbete med IOGT-NTO-rörelsens organisationer och med dess Internationella Institut för demokrati, biståndsverksamhet och lokal utveckling. Den samarbetar också med Röda korset, och med muslimska organisationer som kommer till Tollare för utbildning. Genom sin huvudman, IOGT-NTO, sker en del politiskt påverkansarbete för folkbildning. Ett konkret resultat är en ny folkhögskola i Vietnam, samt utveckling av polsk folkhögskola.

Valla folkhögskola, som har u-landslinje, är med i FN-förbundet, Rädda barnen, Forum Syd och de svensk-tanzaniska folkhögskoleföreningarna Karibu och Svetan. Valla är en av de få folkhögskolorna som uppger sig ha lobbat på egen hand. De har haft kontakter med kommunpolitiker angående systerorten där Bigwa Folk Development College (FDC) ligger och för utveckling av den stad där Bigwa FDC är belägen.

Upplevd nytta av medlemskapet

Det viktigaste med det internationella samarbetet är idéutbytet, samordningen, information om olika aktiviteter och händelser, kompetensutvecklingen, att komma åt resurser, möjligheten att påverka i för dem centrala frågor, kanaler för att sprida information, generera deltagare till den egna verksamheten, omvärldsanalysen, att vara uppdaterad på vad som händer inom olika fält och organisationer.

En direkt påtaglig nytta är det breda nätverket man blir delaktig i. Det blir lättare att hitta partner i projekt och annan samverkan, och möjligheten till internationella projektmedel ökar. En annan nytta är kunskapsbanken man får del av via ett aktivt erfarenhetsutbyte.

Sitter man med i en styrelse ökar möjligheten att påverka. Deltar man som partner i ett EU-projekt beror möjligheten till påverkan i hög grad på deltagarnas egen aktivitet. Är man en aktiv partner kan man påverka mera, är man bara stödpartner blir påverkan mindre.

Flera av organisationerna och nätverken är viktiga i ett EU-sammanhang och bidrar till att föra fram positionerna för folkbildningen. Det innebär en mer långsiktig nytta som den enskilde inte alltid överblickar.

Bakgrundsbild av verksamheten i dag

För att kunna göra en bedömning av vad som är viktigt att bevaka och påverka för den samlade folkbildningen behövs dels en bild av vilken internationellt inriktad verksamhet som folkhögskolor och studieförbund ägnar sig åt, dels en uppfattning om hur de upplever att villkor och förutsättningar fungerar i dag och vilka synpunkter studieförbunden och folkhögskolorna själva har i denna fråga.

Mål, inriktning och omfattning

De övergripande målen är enligt enkäten att delta som aktörer i det livslånga lärandet med folkbildningens pedagogik och metodik som medel, att bidra till att bygga upp folkbildning och utveckla demokratiska organisationer samt att väcka opinion för mänskliga rättigheter, demokrati, jämlikhet och rättvisa. Den enskilda folkhögskolans eller studieförbundets profilfrågor intar också en central roll i det internationella arbetet. Så har till exempel Axevalla folkhögskola som ett mål att medvetandegöra sverigefinnar så att de som aktiva minoritetsmedlemmar påverkar förståelsen av minoriteter som resurs i det svenska samhället, medan Kvinnofolkhögskolan fokuserar på genderkunskap, kvinnors rättigheter och samverkan i olika kulturer.

En stor del av den internationella verksamheten består av studieverksamhet med internationell inriktning och u-landsinformation i Sverige, integrerat med studiebesök, studieresor och fältarbete utomlands.

33 folkhögskolor har en internationell profil, varav 17 har speciallinjer inriktade på tredje världen och 9 på Europa/EU. Ett mindre antal folkhögskolor har nordisk profil. Några av studieförbunden har mycket stor u-landsinformation i Sverige, också några folkhögskolor till exempel Färnebo folkhögskola och Röda Korsets folkhögskola.

Folkbildningen deltar också i stor utsträckning i utvecklingsprojekt i Östeuropa och i tredje världen och i samarbetsprojekt i EU.

Under år 2005, har två tredjedelar av studieförbunden u-landsprojekt och också nära två tredjedelar av folkhögskolorna i enkäten. Den här verksamheten har ökat hos NBV, Sfr, Sensus och SV och hos cirka 50 procent av folkhögskolorna i enkäten. Minskat har den gjort endast på Mbsk – som redan förut hade en mycket liten verksamhet, och på Kvinnofolkhögskolan.

Motsvarande siffror för EU-projekt är cirka 56 procent av studieförbunden och 46 procent av folkhögskolorna i enkäten. Sfr nämner att u-landsinformationen består av färre projekt än tidigare men har blivit tydligare genom större satsning på fokusering och kvalitetsarbete. EU-relaterad verksamhet har ökat hos FU, NBV, Sensus, Sfr och SV samt hos cirka 40 procent av folkhögskolorna, men minskat hos ABF. Färnebo folkhögskola har startat EU-verksamhet först under de senaste åren.

En del av den internationellt inriktade verksamheten utgörs av nordisk samverkan. 78 procent av studieförbunden och 23 procent av folkhögskolorna är involverade här. Det nordiska samarbetet har ökat hos NBV och Sensus men minskat hos ABF. För folkhögskolornas del är det ökat på Härnösands och Tollare folkhögskolor men minskat på fyra andra folkhögskolor.

Folkbildningens verksamhet är mångfaldig och enligt egen utsago oftast framgångsrik. Man uppnår det man vill uppnå, man känner att man bidrar till demokratiutveckling och kunskapsuppbyggnad. Det finns otaliga exempel på uppbyggnad av folkhögskoleverksamhet, utveckling av demokratiska organisationer, utbildning för funktionshindrade och andra eftersatta grupper, hiv/aidskampanjer, ledarutbildningar, samprojekt om hållbar utveckling, vänskolekontakter för ömsesidig utveckling och mycket mera. Cirka 30 folkhögskolor har vänskolor (FDC:s, Folk Development Colleges) i Tanzania, vilket också har resulterat i två organiserade nätverk, Karibu-föreningen i Sverige och Karibu-föreningen i Tanzania. Samarbetet stöds också av folkhögskolläraernas fackliga organisation, SFHL, som också har egna projekt tillsammans med lärarorganisationer i Tanzania.

Genom utbyten med Syd och Öst ger man också avtryck genom att visa på möjligheterna med frivillig vuxenutbildning med folkbildningspedagogik. Genom stipendiater i Sverige sprids erfarenheterna om vad deltagande i folkbildning kan ge. Ett par folkhögskolors verksamhet har gett upphov till internationell forskning om folkbildning. En forskare från Taiwan på studiebesök på Kvinnofolkhögskolan blev kvar en tid och skrev en avhandling om kvinnofolkhögskolan och dess intentioner. Ädelfors folkhögskola har stimulerat en rysk forskare till en licentiatavhandling om folkbildning.

Se vidare:

Bilaga 4: Goda exempel på verksamhet som ger avtryck.

Finansiering

Den internationella verksamheten är beroende av finansiering från externa källor. En del finansieras med ordinarie folkbildningsanslag, till exempel folkhögskolornas u-landslinjer och den integrerade studieverksamheten. Den får då konkurrera med annan verksamhet om resurserna.

Folkhögskolor och studieförbund söker projektmedel för utvecklingssamarbete via Sidas ramor-

organisationer och Svenska Institutet, delvis också från Ungdomsstyrelsen. Flera av studieförbunden har länge haft informationsbidrag från Sida i flermiljonklassen för u-landsinformation i Sverige.

Anslag till EU-projekt går främst via Internationella Programkontoret och Ungdomsstyrelsen. Interregmedel, som söks via vissa länsstyrelser, har enligt enkäten använts av flera av studieförbunden och några folkhögskolor. Enkäten ger inte upplysning om de varit projektägare eller medfinansiärer.

Nordiska projektmedel söks från Nordiska ministerrådet via Cirius i Köpenhamn.

Huvudmännen ger i vissa fall bidrag till den internationella verksamheten men det framgår inte av enkäten i vilken omfattning. Några folkhögskolor har angett SFHL:s solidaritetsfond som en bidragsgivare.

Upplevda problem

Först och främst efterlyser man mer information om olika möjligheter till projekt, kontaktskapande och rådgivning i "ansökningsdjungeln". Vilka bidrag kan man söka, vart ska man vända sig och vad kan man söka för? Några påtalar också behovet av motivationsskapande åtgärder främst för att fördjupa arbetet med EU-kontakterna, men även som en mer intern fråga för respektive studieförbund eller folkhögskola.

Önskemål framförs i några enkätsvar om särskilda medel till internationellt utvecklingssamarbete. Man skulle också vilja ha lättnader i ansökningsproceduren till EU-bidrag som upplevs som krånglig och tidsödande. Den ibland långa väntan på besked ger upphov till ekonomiska problem för den sökande organisationen. Redovisningen upplevs också som svårhanterlig.

Vissa regler anges som hinder. Egenfinansieringen är ett problem för många då den är för stor proportionellt för en liten skola/studieförbundsavdelning. Grundtvig 3 låter bara en svensk från en organisation få bidrag för att delta i ett utbyte, medan

andra länder låter en hel grupp delta. (Just det kommer förmodligen att ändras i de kommande programmen, min kommentar.) Sidans nya regler för informationsbidrag är slimmade efter moderna informationsstrategier som känns främmande för folkbildningen, anser några.

Man nämner också stora globala problemen som ojämlika ekonomiska förutsättningar Nord – Syd. Det uppges också att svenska myndigheter har en minskad vilja att ge visum till besökare från fattiga länder.

Visioner om folkbildningens framtida roll i ett internationellt perspektiv

ABF, Bilda, NBV, Sfr, SISU och SV anser alla att folkbildningen har en stor roll här. Man nämner att folkbildningens metodik behövs för att utveckla demokratiska former i utvecklingsländerna. NBV tror på folkbildningen som ett fantastiskt redskap som fler bör få ta del av, särskilt i de fattiga länderna. Sfr lyfter särskilt fram folkbildningens plats i det livslånga lärandet och inom ramen för förverkligandet av EU:s mål. Folkbildningen kan spela en stor roll även i hälso- och miljöfrågor samt vad gäller medborgarinflytande. Bilda vill vara en av flera aktörer som samverkar för att öka det civila samhällets roll och funktion världen över, i linje med Millenniemålen och utifrån Sveriges nya Politik för Global Utveckling (PGU). Det ligger i folkbildningens idé att verka gränsöverskridande. Bilda anser att det borde vara tydligare anslag från staten, via FBR, att medel kan/ska användas för internationellt arbete.

Folkhögskolan ska finnas med som en självklar och tydlig part med tillräckliga resurser i de sammanhang som har betydelse både för beslutsfattande och för genomförande av verksamhet med folkbildningens förtecken, anser Gamleby fhs.

Kvinnofolkhögskolan och Valla fhs vill att folkbildningen ska vara ett medel för en mer demokratisk värld, med fokus på mänskliga rättigheter, demokrati och utbildning. Hållands fhs talar om folkbildningens roll för att öka kontakterna och förståelsen för människor i och utanför Europa, och Kvinnofolkhögskolan och Marieborgs fhs lyfter fram ömsesidighet och erfarenhetsutbyte med folkrörelser i andra länder.

Folkbildningen är unik och bör göras känd som begrepp och exportvara. Förslaget till immateriellt världsarv är bra, anser St Sigfrids fhs. Och Röda Korsets fhs anser att rollen ska vara att skapa förutsättningar för utbyte mellan olika vuxenutbildningsorganisationer.

Folkbildningen ska också påverka EU så att pengar inte enbart går till arbetslinjen utan också till den enskilda individens behov av bildning. Vidare bör folkbildningen vara en drivande kraft i demokratiarbetet. Folkbildningen ska sprida folkbildningstanken österut. Ryssarna är mycket intresserade av den svenska modellen, uppger bland annat Malmfältens fhs.

Synpunkter på prioritering av folkbildningspolitisk bevakning

Vad ska man bevakna?

Studieförbundens prioriteringar

De prioriteringar som görs i en enkel enkät blir med nödvändighet en trubbig beskrivning av verklighet och behov. SV vill hellre ge frågorna olika tyngd: politiska frågor (livslångt lärande), administrativa (villkoren för EU-projekt etc.), och former (nordiskt samarbete) och menar att situationen avgör vilket som är det viktigaste perspektivet. De avstår därför från att prioritera.

Övriga studieförbund är relativt eniga om vilka frågor som är av störst betydelse och vilka som hamnar längst ner på listan, men i övrigt finns en

stor spridning. Bilda, Sfr och NBV har valt att ibland ge samma siffermarkering till flera alternativ, vilket framgår av redovisningen. Här redovisas i klump de högst prioriterade, som fått markering 1, 2 och 3. (1 = högst prioriterad, 9 = lägst).

Högprioriterade frågor (har markerats med 1, 2 eller 3):

Frågor om demokrati och utveckling:
ABF, Bilda, Sensus, Sfr, SISU, NBV

Utbildningspolitiska frågor:
FU, NBV, Sfr, Sensus

Internationellt utbyte:
Bilda, Mbsk, ABF, NBV, Sfr, SISU

Sociala och kulturella frågor
Bilda, NBV, Sensus, Sfr

Prioriterade frågor (har markerats med 2 eller 3, men inte med 1):

Nordiskt samarbete:
NBV, Sfr, ABF

Göra folkbildningen synlig:
NBV, Bilda, SISU

Villkor för EU-projekt:
FU, NBV

Villkor för biståndsprojekt:
FU, NBV

Vad ska man bevaka?

Folkhögskolornas prioriteringar

Folkhögskolorna är relativt eniga i sina två främsta prioriteringar men sedan är spridningen stor. Nedan redovisas vilka frågor som getts markering 1, 2 eller 3 efter antalet folkhögskolor:

Demokrati och utveckling	13
Internationellt utbyte	12
Utbildningspolitiska frågor	8
Nordiskt samarbete	5

Sociala och kulturella frågor	4
Villkoren för utvecklingsprojekt	4
Information om EU-projekt	4
Villkoren för EU-projekt	4

Vilka institutioner/organisationer är det viktigt att påverka?

SV och Mbsk har avstått från att markera alternativ, SV med motiveringen att folkbildningen behöver i olika grad goda relationer till alla dem som nämns i enkäten utifrån situationen. SV har i stället utökat listan med flera viktiga institutioner. Mbsk har avstått på grund av den ringa omfattning de i dag har av internationell verksamhet.

I Sverige

Alla studieförbunden och de flesta av folkhögskolorna har Regeringskansliet och Sida med ramorganisationer på första plats, följt av Internationella Programkontoret och Övervakningskommittén. SV påminner om vikten av kontakter med EP-kontor i Sverige, EU-kommissionens representation, de svenska ledamöterna i olika EU-organ som parlamentet med flera samt de svenska parlamentarikerna i Nordiska Rådet. Ett fåtal har nämnt Svenska UNESCO-rådet, Ungdomsstyrelsen, Svenska Institutet och Mål 3.

I Norden

Nordiska Rådet och Nordiska Ministerrådet är viktiga regeringskontakter. Några nämner också Baltic 21 och Östersjöstipendier.

I Europa och globalt

EU och dess institutioner kommer högst på listan. Regionkommittén nämns särskilt. Men man prioriterar också Europarådet, ECOSOC och OECD. Bilda tar upp Kyrkornas världsråd och Social Forum. UNESCO nämns av ett mindre antal av studieförbunden och folkhögskolorna.

Vilka allianser är viktiga?

Betydelsefulla allianser är enligt enkäten Nordiska samråden och Nordisk-baltiska nätverken samt Nordiska folkhögskolerådet. Dessutom nämns Nordiska folkbildningsorganisationer i Samver-

kan, NFiS, och Föreningarna Nordens Förbund. För allianser på europainivån nämns speciellt EAEA och på den globala nivån ICAE.

Behövs då ett gemensamt agerande från folkbildningens sida

Flera av studieförbunden anser att det behövs en höjning av ambitionsnivån för den folkbildningspolitiska bevakningen, omfattande bland annat utökad representation och mer deltagande i EU:s beredningsprocess. Man måste öka initiativ- och aktivitetsnivån inom EU i folkbildningen. Det krävs då också en höjd kompetensnivå bland de ansvariga, anser man. Sfr, SISU och NBV har alla uttalat sig för en förändring i denna riktning, men inte gett några synpunkter på vem som ska ansvara för den ökade verksamheten.

NBV och Sfr har synpunkter på att folkbildningen bör ta upp frågan med regeringen om finansiering och samarbete i samband med det internationellt inriktade arbetet.

En del folkhögskolor har önskemål om bättre samordning och mer information. Dit hör Kvinnofolkhögskolan, St Sigfrids och Litorina folkhögskolor. Sensus efterlyser ett bra informationsmaterial som belyser den svenska folkbildningen i ett internationellt perspektiv.

Röda Korsets folkhögskola anser att FBR bör ha ett internationellt forum där man kan diskutera internationell policy och konkreta frågor. Sfr uttalar sig för en person centralt ansvarig för Europafrågor. Och Sensus anser att FBR bör ha en mer tydlig roll här.

SV anser att det i flera frågor kan vara av störst värde att de närmast berörda, till exempel studieförbunden, agerar gemensamt. I andra kan det finnas ett gemensamt intresse att agera även med rörelsefolkhögskolorna. Liknande synpunkter har

FU, som inte ser något behov av att vara gemensamt företrädda utan anser det vara bättre att studieförbund och folkhögskolor inom samma ideologiska sfär arbetar tillsammans.

Också Sensus och Bilda prioriterar samarbete på ideologisk grund. I första hand bör man därför verka tillsammans med folkrörelserna och medlemsorganisationerna. Man ska samverka med utgångspunkt från den uppgift man har, ”vara nav/nod i sina respektive nätverk: kyrkosfären, arbetarrörelsesfären, fackföreningsrörelsen etc.”, som Bilda uttrycker det.

FU framför sin bestämda uppfattning att folkbildningen inte har något behov av organisatoriska överbyggnader och resurskrävande organisatorisk samverkan som inte bygger på idémässig samhörighet med sikte på verksamhet. De medel som finns bör användas konkret.

Färnebo folkhögskola menar att det inte behövs någon lobbyorganisation eftersom det är på fältet som folkbildningstanken sprids. De resurser som finns ska avsättas för att internationellt aktiva ska få möjlighet att mötas, och inte till en central samordnare.

Enkäten visar att det inte finns någon samlad syn hos studieförbund och folkhögskolor. Det är å andra sidan många av folkhögskolorna och några av studieförbunden som inte gett några synpunkter alls på den här frågan. Av dem som yttrat sig finns en liten övervikt för synen på en utökad aktivitet av den folkbildningspolitiska bevakningen.

Svensk folkbildnings paraplyorganisationer (intervjuer)

Folkbildningsrådet

Intervju med kanslichef Britten Månsson-Wallin

Folkbildningsrådet (FBR) är en ideell förening stiftad av Folkbildningsförbundet (FBF), Rörelse-folkhögskolornas intresseorganisation (RIO) och Landstingsförbundet.

Folkbildningsrådet har ett antal begränsade internationella uppgifter, främst myndighetsrelaterade, som att ingå i vissa av regeringens arbetsgrupper. Vidare ska rådet bevaka EU-frågor och beslut som rör folkbildningens möjligheter att bedriva verksamhet, utveckla de nordiska kontakterna med NVL, Nätverket för vuxnas lärande, och Nordplus Vuxen samt stärka folkbildnings- och folkrörelseaspekterna i Sveriges politik för global utveckling. FBR företräder medlemsorganisationerna i EAEA, European Association for Education of the Adults, ICAE, International Council of Adult Education, och företräder RIO och SKL i NFR, Nordiska folkhögskolerådet.

FBR är remissinstans i alla frågor som kan beröra folkbildningen, även de internationella. En begränsning är att det i fråga om utbildningsfrågor finns en tydlig policy, men så är inte fallet i utvecklingsfrågor, vilket är en svaghet för den som representerar rådet. FBR har därmed inte ett tydligt mandat i dessa frågor. Det skulle behövas en internationell diskussion och riktlinjer för de stora frågorna.

FBR:s internationella bevaknings- och representationsuppdrag (myndighetsuppdrag)

- Regeringskansliets arbetsgrupp för EU-frågor
- Utbildningsdepartementets tillfälligt sammansatta grupper
- Övervakningskommittén för växtkraft Mål 3
- Svenska institutets referensgrupp för Östersjöstipendier
- Ungdomsstyrelsens samordningsgrupper
- Internationella Programkontorets styrelse
- Svenska Unescorådet
- UD:s folkrörelseråd
- Baltic 21
- Hearings hos Näringsdepartementet och Justitiedepartementet
- Nätverk för vägledningsfrågor
- Nordiskt nätverk för folkhögskoleinspektörer
- Nordiskt nätverk för folkbildningens informatörer

Nordisk/baltiska frågor

FBR ansvarar för det icke-formella lärandet i **Baltic 21/E**, vilket innebär att skriva material och lämna underlag. Någon gång inbjuds FBR att delta i den svenska regeringkvoten till **Nordiska Ministerrådet**. I övrigt fungerar FBR inofficiellt som stöd till den svenska representanten i NVL, som kommer från den kommunala vuxenutbildningen och saknar kompetens i folkbildningsfrågor.

EU-relaterade frågor

FBR:s kanslichef sitter i **Regeringskansliets arbetsgrupp för EU-frågor**, där bland annat EU:s utbildningsprogram avhandlas. Gruppen är till för

information och myndighetsdialog, inte direkt för inflytande, och träffas 2-3 gånger per år. Informationen handlar om EU till 90 procent och OECD 10 procent. UNESCO förekommer inte alls.

Arbetsgruppens möten är viktiga eftersom de är de enda tillfället som ges där alla myndigheter inom utbildningsområdet möts och får träffa de svenska företrädarna i EU-frågorna, som gör en avrapportering varje gång. Även andra departement kommer dit för att rapportera, till exempel Näringsdepartementet och Justitiedepartementet, Ungdomsansvarig i EU med flera. Internationella Programkontoret rapporterar också varje gång.

FBR erbjuds ofta att delta med en representant i **Utbildningsdepartementets tillfälligt sammansatta grupper**. Senast var det Björn Garefelt som representerade FBR i en arbetsgrupp som planerade och genomförde tre regionala konferenser om EU:s utbildningsmål.

Regeringen inbjuder också till diskussioner om EU-programmen och presenterar regeringskansliets arbete med dem. Man utgår från ställningstaganden om nationell policy om utbildning och livslångt lärande och för det vidare in i EU. Man försöker stärka och främja de svenska positionerna.

FBR har en representant i **Övervakningskommittén för Växtkraft Mål 3**, som fördelar projektstöd för kompetensutveckling inom mångfald, tillgänglighet och jämställdhet. Nuvarande företrädare är Signild Håkansson. Det är en stor grupp, kopplad till AMS. Den har två möten per år.

FBR arbetade mycket i Mål 4:s beredningsgrupp för några år sedan. Britten Månsson-Wallin var då med i styrgruppen, tillsammans med bland annat företrädare för arbetsmarknadens parter, för att påverka kommande program och hävda den civila sektorn. I en sådan beredning är påverkansmöjligheterna större. I själva övervakningskommittén handlar det mest om bevakning,

FBR har deltagit i ett **nätverk för vägledningsfrågor i EU-perspektiv**. Skolverket är samordnare i detta fall. Agneta Wallin representerar rådet.

Näringsdepartementet inbjuder företrädare för ideella sektorn. FBR är en av aktörerna när det gäller svensk arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik i och med att rådet delar ut arbetsmarknadspengar. FBR ombeds också skriva delar av den svenska sysselsättningsrapporten.

Justitiedepartementet kallar till hearings vid behov, senast för att diskutera hur EU:s krav på att stoppa terrorismen skulle kunna inskränka friheten för ideella organisationer.

Britten Månsson-Wallin, FBR, har utnämnts av regeringen att vara styrelseledamot i **Internationella Programkontorets styrelse** från och med 2006-01-01.

Allmän internationell inriktning

FBR deltar i **Ungdomsstyrelsens samordningsgrupper** för att främja internationella kontakter. Där beslutas om stipendier och ungdomsprogram. Anna-Carin Bylund är FBR:s representant.

FBR inbjuds årligen till en hearing med **Svenska Unescorådet**, som informerar om Unesco i Sverige, ger ut publikationer samt ordnar seminarier och möten. FBR kontaktas dessutom ibland av regeringskansliet för att ge sina synpunkter på en Unesco-fråga, ge kontakter i Sverige, skicka medverkande till konferenser och dylikt.

Utvecklingssamarbetet

FBR har kontakter med **Sida** och med **Forum Syd** för att stärka folkbildningsorganisationernas möjligheter att delta i utvecklingssamarbete. FBR har också möten med Sidas handläggare för stöd till till exempel ICAE, och för att diskutera behovet av Confintea och andra UNESCO-konferenser. Britten Månsson-Wallin var representant i utredningen om Hållbar utveckling, tillsammans med representanter från Sida. Forum Syd tar ibland egna initiativ till möten.

FBR träffar Sida också i **UD:s folkrörelseråd**. Detta råd har som syfte att lämna folkrörelseaspekter på biståndspolitiken i Sverige och EU och består av de elva ramorganisationerna och Folkbildningsrådet samt några enskilda organisationer med omfattande bistånds- och utvecklings-samverkan i andra länder.

Ibland har Sida myndighetsöverläggningar där man till exempel diskuterar hur FBR lämnar bidrag till studieförbunden och gör uppföljningar av dem, och hur Sida gör. Studieförbunden har länge haft sina egna informationsbidrag via Sida.

FBR är ledamot i **Svenska Institutets referensgrupp för Östersjöstipendier**. Gruppen arbetar praktiskt med att bestämma riktlinjer och informera samt ger förslag till fördelning av medel och stipendier. Vid behov har FBR inbjudit till extra möte med Svenska Institutet om förändringar som kan inverka menligt på folkbildningen, oftast med positivt resultat. FBR får ibland förfrågningar av SI för att vid statsbesök ordna studiebesök på rådet eller inom folkbildningen. Gruppen har betydelse för dem som har Östersjösamarbete och speciellt våra samarbetspartner. FBR gjorde en officiell uppvaktning för ett antal år sedan för att få behålla stödet. Det lyckades också.

Rådets nuvarande representant är Anna-Carin Bylund. Dessutom sitter Jan-Sture Karlsson, FU där på mandat från Svenska Institutet.

FBR tillhör **ett nätverk som delar ut bidrag till ideella organisationer** och har ett erfarenhetsutbyte. Där diskuteras också ideella sektorns utveckling.

FBR tar också egna initiativ. För några år sedan inbjöd rådet Globkomledningen till en discussionsdag med folkbildare.

FBR:s internationella bevaknings- och representationsuppdrag (medlemsuppdrag)

NFR, Nordiska folkhögskolerådet
FBR har av RIO och SKL fått uppdraget att företräda dem i NFR, Nordiska folkhögskolerådet. Nuvarande representant är Stina Sundberg, RIO.

Rådet är också med i det **Nordisk-baltiska nätverket**. Rådet deltog i projektet Four learning seasons, och är nu koordinatör för ett projekt. Representant: Ingrid Brundin.

Signild Håkansson är med i ett nätverk för folkhögskoleinspektörer och Ingrid Brundin i ett nätverk för folkhögskolornas informationskontor.

EAEA, European Association of Education for the Adults, och ICAE, International Council of Adult Education

FBR har av FBF, RIO och SKL fått uppdraget att företräda dem i EAEA och i ICAE.

EAEA spelar i dag en tydlig och stark roll i EU-sammanhang. Organisationen har goda kontakter med kommissionen och parlamentet och är självskrivna remissinstans i frågor som rör livslångt lärande och det civila samhället med mera. EAEA arrangerar konferenser i samarbete med kommissionen. FBR har stött en volontär på EAEA:s Brysselkontor under ett halvår.

ICAE:s betydelse ökar i takt med globaliseringen. FBR agerar aktivt gentemot Sida för att de ska fortsätta att stödja ICAE ekonomiskt. FBR stödde också den första globala kursen som ICAE genomförde för två år sedan i Norge. ICAE har en stor potentiell roll för framtiden.

Folkbildningsförbundet

Intervju med generalsekreterare Maicen Ekman

Folkbildningsförbundet (FBF) är de nio studieförbundens gemensamma intresseorganisation och har till uppgift att stärka studieförbundens ställning i samhället genom omvärldsanalys, kommunikation och samverkan. Det innebär bland annat att följa upp förslag och politiska beslut i EU, riksdag, landsting och kommuner och hur de eventuellt påverkar studieförbundens arbetsvillkor. Genom att synliggöra studieförbundens verksamhet vill förbundet stärka deras ställning i samhället. Prioriterade områden är lobbings- och kvalitetsarbete.

Folkbildningsförbundet prioriterar det nordiska samarbetet och har inte någon samlade roll i övriga internationella sammanhang. Förbundet bedriver inga projekt utan opinionsbildning och lobbyverksamhet är den viktigaste uppgiften. FBF är remissinstans till Nordiska rådets svenska delegation och har dessutom informella kontakter med politiker i den svenska delegationen.

FBF är med i det Nordiska samrådsnätverket och i det Nordisk-baltiska nätverket, som träffas 3 gånger per år respektive 1-2 gånger. Man har också tät e-postkontakt. FBF har också kanaler till Nordiskt nätverk för vuxnas lärande, NVL. FBF anordnar i samarbete med de övriga nordiska samråden och NVL i nov/dec 2006 en nordisk demokratikonferens för politiker och förtroendevalda inom folkbildningen. Syftet är erfarenhetsutbyte samt att påverka strukturen och politiken. Konferensen ligger i linje med förbundets lobbningstema 2005-2007, som är Livsmakt och lokal utveckling.

FBF:s lobbingsarbete kan exemplifieras med att man drivit frågan om att NMR:s blockbidrag till studieförbunden bör behållas, och att man skrivit till regeringen med anledning av halvårsöversynen av Lissabonstrategin, det senare ett undantag från att enbart ägna sig åt nordiska frågor. I skrivelsen ger man dels förslag till ett europeiskt kunskaps-

lyft, dels förslag om prioritering av det livslånga lärandet i det nationella reformprogrammet, och sist föreslår man ett svenskt program där folkbildningen ges en viktig roll för Lissabonstrategins uppfyllelse.

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO

Intervju med kanslichef Stina Sundberg

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO, är en intressesammanslutning för rörelsefolkhögskolorna. RIO har 103 folkhögskolor som medlemmar.

RIO ska främja det internationella arbetet på folkhögskolorna men har ingen tradition av internationellt aktivt arbete för egen del. Organisationen har kontakter på projektnivå men sysslar inte med påverkan. Den är inte remissinstans i internationella frågor och är inte med i något nätverk. Men RIO:s kanslichef Stina Sundberg representerar just nu FBR i Nordiska Folkhögskolerådet.

Viss internationellt inriktad verksamhet förekommer. RIO skickar till exempel ut information till medlemmarna om nyheter inom EU-program och dylikt. För närvarande är man också med i ett nordiskt valideringsprojekt som NFR initierat. RIO har också arrangerat en konferens för erfarenhetsutbyte mellan internationellt ansvariga på folkhögskolorna, på Tollare folkhögskola för några år sedan.

I RIO:s nya verksamhetsplan kommer internationellt arbete att komma med som nytt verksamhetsområde. Styrelsen har börjat diskutera en förändring av nuvarande inställning till det internationella. Man anser att EU-arbetet kräver mer intressebevakning med mera än vad som finns nu och vill undersöka om det finns ett behov av att lägga ut fler internationella uppgifter på FBR. RIO har

tidigare gjort en utredning om intresset för att RIO skulle bli en ramorganisation men intresset räckte inte den gången. Nu är man öppen för att på nytt diskutera frågan.

Sveriges Kommuner och landsting, SKL

Intervju med Lisbeth Mellgren, handläggare i Landstingets Beredning för tillväxt och regional utveckling

Sveriges Kommuner och Landsting är den nya intresseorganisationen för kommuner, landsting och regioner i Sverige. Medlemmar är alla Sveriges 290 kommuner, 18 landsting och regionerna Västra Götaland och Skåne.

SKL:s internationella verksamhet inriktas främst på EU-relaterade frågor. SKL har ett kontor i Bryssel för att stödja förbundets intressebevakning i EU-relaterade frågor. Genom närvaron i Bryssel kan SKL utveckla kontakter med EU-institutioner och i ett tidigt skede få tillgång till förbundet relevant information. Regionkommitténs tolv svenska ledamöter (och lika många ersättare) får på plats i Bryssel såväl praktiskt som sakfrågelaterat stöd i arbetet vid utskottsmöten och plenarsessioner. Kontoret fungerar också mer allmänt som en mötesplats för förbundets politiker, medarbetare och medlemmar.

Internationella beredningen bereder frågor som rör övergripande internationella frågor inklusive allmänna frågor om det svenska EU-medlemskapet, svensk lokal och regional representation i internationella organisationer samt samordnat agerande i internationella sammanhang. Sekreterare i beredningen är Elin Gunnarsson.

Folkbildning är ingen stor verksamhet inom landstingets totala verksamhet. Folkbildningsfrågor handläggs dels i Beredningen för tillväxt och re-

gional utveckling, som också är beredning för samhällsbyggnad, dels i Beredningen för Lärande och arbetsmarknad, vilket gör att vissa remisser som rör folkbildningen kan gå dit. Som exempel kan nämnas "Betyg på folkhögskola" som just nu är aktuell. Där kommer man att behöva en viss gemensam beredning.

När det gäller det internationella perspektivet finns ingen direkt folkbildningsrepresentation. På nationell nivå sitter landstingets egna beredningspolitiker till exempel i Övervakningskommittén.

SKL anser att det är bra om FBR har en samlad roll i internationella folkbildningsfrågor i ett bredare perspektiv. Policyn är att intressebevakningen ska vara likvärdig i alla sammanhang.

SKL har en dubbel roll i och med att landsting och regioner är huvudmän till folkhögskolor, men rollen blir helt annorlunda när det gäller studieförbundens relation till Kommunförbundet. Det blir konflikter ibland. Landstingsförbundet gick till exempel inte med när folkbildningen uppvaktade om ökade anslag till studieförbunden i samband med folkbildningspropositionen. Det är osäkert om denna situation skulle ha någon betydelse för ställningstagande i internationella frågor.

Landstingsskolornas rektorsförening

Intervju med Hans Ålund, ordförande för Landstingsskolornas rektorsförening

En del av kontakterna med FBR sker i nära samarbete med den rektorsförening som finns inom landstingsfolkhögskolorna. Rektorsföreningen är ingen lobbygrupp utan ger landstinget underlag till beslut. Handläggaren Lisbet Mellgren lägger över remisser till föreningen för synpunkter, deltar i rektorsföreningens möten och lyfter där egna frågor. Man använder sig också av nätkonferens för

kontakter och dialog, I FBR:s MO-samråd deltar en representant för rektorsföreningen tillsammans med landstingets representant.

Rektorsföreningens styrelse träffas 3-4 gånger per år, och hela församlingen 2 gånger per år. På höstmötet har man olika teman. Hittills har man inte haft något tema med internationellt perspektiv. Styrelsen har inte heller diskuterat EU-relaterade frågor vid något tillfälle.

Svenska Folkhögskolans Läraryrskörbundet, SFHL

Kontakter med förbundsordföranden Ebbe Andersson samt de internationella sekreterarna i Västra Götalands distrikt, Gunn Svensson och i Nedre Norrlands distrikt, Erik Roos.

SFHL är ett fackförbund med starka folkbildningsintressen och ett stort internationellt nätverk. SFHL har åtta internationella sekreterare i distrikten på förtroendebasis. Förbundet avsätter årligen en del av medlemsavgiften till en solidaritetsfond som fördelar medel till solidaritetsprojekt i Östeuropa och i tredje världen, samt till stipendier för internationellt utbyte. Även nordiska projekt förekommer.

SFHL internationella målsättningar finns i förbundets stadgar och i dess Internationella program. Det folkbildningspolitiska syftet fastslås där, liksom målsättningen att stärka det civila samhället. SFHL vill stärka folkhögskolans roll i ett internationellt perspektiv och bidra till att utveckla fackliga organisationer, folkbildning och demokrati. SFHL deltar också i internationellt folkbildningsutbyte i syfte att sprida kunskap om och förståelse för internationella problem och utveckla en internationell medvetenhet om de globala men också lokala problemen i världen. SFHL var medarrangör inom NFR:s ram för en världsfolkbildningskonferens i Moshi, Tanzania, 2004 och en konferens

om nordiskt nätverksbyggande i internationella samarbetsfrågor 2005. SFHL:s lokalavdelningar och distrikt står för den mesta projektverksamheten, men även förbundet centralt initierar ibland projekt.

SFHL har genom sitt internationella nätverk möjligheter att kunna påverka internationell policy i folkbildnings- och biståndsfrågor. SFHL är medlem i NFR och EAEA, men är också aktiva i lärarnas fackliga internationella EI, Education International och i TCO:s Råd för internationell facklig solidaritet och i TCO:s EU-råd. Förra förbundsordföranden Kerstin Mustel var medlem av EAEA:s styrelse fram till 2003. SFHL är också med i FN-förbundet och nuvarande förbundsordföranden Ebbe Andersson sitter med i Grundtviginstitutets referensgrupp, som just nu planerar en europeisk vuxenutbildningskonferens.

Frågor som drivits via medlemskap i NFR är att NFR öppnat för internationellt samarbete mellan nordiska folkhögskolor och arrangerat konferensen i Moshi. SFHL har tagit upp och aktivt arbetat för stöd till palestinsk fackföreningsrörelse genom TCO. SFHL:are har gjort studiebesök i Palestina och varit på plats som observatörer.

När det gäller behovet av folkbildningspolitisk bevakning och påverkan prioriterar SFHL:

1. frågor om demokrati och utveckling,
2. utbildningspolitiska frågor,
3. att göra folkbildningen synlig internationellt,
4. internationellt utbyte och nordiskt samarbete.

SFHL har sett behovet av samordning växa. I dag sker ett stort internationellt arbete på många folkhögskolor nästan helt på ideella grunder. Folkhögskolor samarbetar sällan, var och en gör sitt. SFHL anser att det behövs en gemensam plattform som möjliggör effektivare arbete där information och erfarenhet finns samlad. I dag fungerar SFHL på sina håll som en ersättare för den plattformen, men det sker spontant och med små resurser.

SFHL skulle gärna se en utveckling som den i vå-

ra grannländer, där Föreningen för folkhögskolor i Danmark, FFD, har en internationell sekreterare på heltid som binder ihop och hjälper folkhögskolorna i fråga om projektsamarbete. En liknande tjänst har nyss inrättats i norsk folkhögskola.

Se vidare:

Bilaga 1: Enkätens kontaktpersoner

Bilaga 2: Studieförbundens internationellt inriktade verksamhet

Bilaga 3: Folkhögskolornas internationellt inriktade verksamhet

Bilaga 4: Goda exempel på verksamhet som sätter avtryck

Bilaga 5: Folkbildningens nordiska och baltiska samverkansorganisationer och nätverk med adresslista

Bilaga 6: Folkbildningens europeiska och globala nätverk med adresslista

Anslagsfördelning svenska myndigheter och organisationer (intervjuer)

Trendbeskrivningarna har kompletterats med statistik (här inramad) från respektive myndighet och organisation över folkbildningens tilldelning av medel.

Internationella programkontoret. Grundtvig, Leonardo och Nordplus vuxen samt EU:s nya program för 2007–2013

Intervju med Anna-Berit Gudmundsson, enhetschef för Skola och vuxenutbildning samt Kerstin Hagblom, handläggare.

Fakta

Internationella programkontoret, IPK är en statlig myndighet under Utbildningsdepartementet med uppdrag att främja internationaliseringen inom utbildningsområdet. IPK har fyra programområden: vuxenutbildningen, skolan, högskolan och arbetslivet.

I utredningen **Ett förnyat programkontor, SOU 2006:10**, föreslås att IPK:s uppdrag vidgas till att innefatta en starkare och mer strategisk roll i fråga om internationellt utbyte och mobilitet inom utbildningsområdet. För att få förutsättningar att mobilisera det svenska utbildningssamhället för EU:s nya program för livslångt lärande, föreslås att vissa uppgifter och visst ansvar överförs till IPK från Högskolverket, Skolverket, Myndigheten

för skolutveckling samt Utbildnings- och kulturdepartementet. Det gäller bland annat information om utlandsstudier, ansvaret för programmet Erasmus Mundus och e-twinningprogrammet, samt ansvaret för informationsnätverket Eurydike. I förslaget ingår också en ordning med regionalt placerad IPK-personal.

Britten Månsson-Wallin, FBR:s generalsekreterare, är från och med 2006-01-01 ledamot i IPK:s styrelse.

Några program som riktar sig till vuxenutbildningen

Leonardo da Vinci ska genom olika typer av europeiska projekt bidra till att öka internationaliseringen av den svenska yrkesutbildningen och av kompetensutvecklingen av anställda i företag. Grundtanken med programmet är att det ska vara en experimentverkstad som via olika europeiska projekt tar fram nya modeller för hur yrkesutbildning och kompetensutveckling kan utvecklas. Ett nytt läromedel för gymnasiet elprogram, ett jämställdhetsarbete inom en organisation, ett nytt material för kompetensutveckling för småföretagare är några exempel. EU:s program för yrkesutbildning och kompetensutveckling består av fem programområden: transnationell rörlighet, transnationella nätverk, pilotprojekt, utveckling av språkkompetens och utveckling av referensmaterial.

Grundtvig 2 ger möjlighet till partnerskap för lärande, för konferenser, utställningar, besök och erfarenhetsutbyte. Programmet vänder sig till min-

dre organisationer på lokal nivå. Mobilitet för studerande blir den stora nyheten och möjligheten för folkhögskolor och studieförbund i nya Grundtvig.

Grundtvig 3 utgörs av stipendier för fortbildning i vuxenpedagogik eller andra frågor inom vuxenutbildningen i ett annat land 1–4 veckor.

Nordplus vuxen vänder sig till organisationer, institutioner, föreningar och andra som arbetar med vuxnas lärande och utveckling av vuxnas kompetenser. Programmet ger bidrag till samarbetsprojekt, utbildning och praktik i andra nordiska länder samt Grönland, Färöarna och Åland. CIRIUS i Danmark är huvudadministratör. IPK är medadministratör för Nordplus Vuxen, har hand om rådgivning i Sverige och är med och bedömer ansökningar.

EU:s nya program

Nu ligger förslag från Kommissionen om en ny generation av program inom utbildningsområdet för 2007–2013. Det presenteras som ett **integrerat handlingsprogram för livslångt lärande** med inriktning på skolutbildning (Comenius), högre utbildning (Erasmus), yrkesutbildning (Leonardo da Vinci) och vuxenutbildning (Grundtvig). Programmet kompletteras genom tvärgående åtgärder och ett nytt program (Jean Monnet) inriktat på europeisk integration. Den föreslagna budgeten är 13,62 miljarder €. De program som kan bli aktuella för folkbildningen ska uppfylla följande mål fram till 2013:

Leonardo da Vinci: Antalet praktik- och utbildningsplatser på företag och yrkesutbildningscentrum i ett annat EU-land ska ha utökats till 150 000.
Grundtvig: 25 000 studerande inom vuxenutbildningen ska ha möjlighet att studera utomlands. Det skulle innebära tredubbla resurser för Grundtvig-programmet.

Dessvärre innebar det senaste toppmötets överenskommelser en påtaglig minskning av EU:s totala budget jämfört med Kommissionens förslag. Allt tyder på att det blir en reduktion också för bud-

geten för programmet för livslångt lärande, enligt förhandsbedömningar av Kommissionens tjänstemän en halvering till cirka 7 miljarder € för perioden 2007–2013. Det innebär troligen att också de föreslagna kvantitativa målen måste reduceras i motsvarande mån.

Intressant för folkbildningen är emellertid att reglerna för utbyte föreslås ändras så att det blir möjligt för en hel grupp att göra ett internationellt utbyte, till exempel en studiecirkel. Kommissionen föreslår också att mer verksamhet administreras på nationell nivå genom de nationella programkontoren. Man överväger också utformning av enklare ansökningsformulär och avtal, ökad samfinansiering genom bidrag in natura och begränsning för bidragsmottagarna i dessa fall.

Det finns också ett nytt program, det så kallade **allmänna programmet**, som är tänkt att bli ett effektivare EU-instrument för att bedriva verksamhet som omfattar två eller flera traditionella verksamhetsområden. Det omfattar fyra huvudinsatser:

- policyutveckling – med stöd av ny nätverks-, observations- och analysverksamhet,
- utökad allmän språkverksamhet – i form av material för språkinlärning och testmetoder, nätverk, flerspråkiga webbportaler med mera,
- spridning av nyskapande pedagogik och metoder, e-lärande, nya tjänster, ny teknik och nytt innehåll,
- utnyttjande och överföring av goda projektresultat till utbildningssystemen på EU-nivå och till nationell, regional och områdesspecifik nivå.

Relationer och kontakter

IPK vill ha goda kontakter främst med dem som är intresserade av att nyttja IPK:s mobilitetsprogram eller projektmedel. Man har därför ett vuxennätverk i form av en e-postlista, där vem som helst som är intresserad att delta får anmäla sig. IPK har också ett nyhetsbrev som man kan prenumerera på. Webbplatsen uppdateras kontinuerligt. Många folkhögskolor och studieförbund är med i IPK:s vuxennätverk och prenumererar på nyhetsbrevet, och antalet ökar hela tiden.

Förr hade man referensgrupper på organisationsnivå men har inga uppgifter för dem i dag, eftersom EU-kommissionen kräver öppna utlysningar. IPK deltar i några referensgrupper där också FBR är med, som departementets referensgrupp för Tusen vägar till kunskap, där Ingrid Brundin från FIN ingår (tidigare Kunskapsveckan), och referensgruppen för Visbyprogrammet, där Anna-Carin Bylund företräder FBR. IPK uppskattar dessa tillfällen till mer informella kontakter. Förra året hade man ett nätverksseminarium där också FBR deltog.

Finns det intresse för mer inflöde från folkbildningen?

IPK är en myndighet som styrs av regeringen och de kontrakt man har med exempelvis EU-kommissionen, Sida och Nordiska ministerrådet. Varje enskild deltagare har möjlighet att i slutet av sin rapport efter avslutat projekt föreslå förbättringar, och kommer det tillräckligt många med samma förslag, tas det upp vid IPK:s löpande möten med kommissionen. Kommissionen är mycket öppen för att tillmötesgå sådant om det är möjligt. Det finns ingen skillnad mellan folkhögskolor och komvux eller andra organisationer som ansöker och får bidrag.

Generellt vill IPK höra så många synpunkter som möjligt. IPK får ofta samtal från folkhögskolor. Kontoret gör gärna samarrangemang i form av konferenser, studiebesök och dylikt tillsammans med centralorganisationerna och tar emot inbjudningar till arenor där man når många. Direkta förslag från centralorganisationer bör däremot följa andra vägar till påverkan än via IPK.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda för er?

IPK har under en tid haft en referensgrupp för de decentraliserade delarna av Grundtvig. Gruppen har bistått i spridning av information, hjälpt till med att ge synpunkter från fältet och medverkat vid bedömningar av projektansökningar. ABF, SV, SISU och Bilda har utsett representanter till gruppen. Nu förändras gruppen och vidgas till en pool.

Där kommer det att krävas kunskap men man ska inte direkt företräda folkbildningen eller den formella vuxenutbildningen. Det finns ett värde i att träffas utanför sina egna kretsar, anser programkontoret. Tydliga kriterier och utvärderingar ska göra det lätt att bedöma ansökningarna, som ska bedömas efter sin egen kvalitet och inte efter vilken utbildningsform de kommer från.

Trendbeskrivning

Folkbildningen är väl representerad bland dem som söker inom Grundtvigprogrammet. Var fjärde ansökan som IPK behandlar decentraliserat kommer från folkbildningen. Ännu fler, 40 procent, är från folkbildningen i den grupp partneransökningar som går till EU för bedömning. I de flesta fall står folkbildningspartnern som samordnare. Det kommer in ungefär 60 ansökningar per år till den decentraliserade delen av Grundtvig, Grundtvig 2, varav cirka 40 blir godkända. Många av dem som startar projekt inom Grundtvig 2 går sedan ofta vidare ett annat år till projekt i större skala inom Grundtvig 1.

Folkbildningens anslag 2005

Grundtvig 2 fhs 11 projekt, stf 2 – 106.828 € = 31 procent av IPK:s totala utdelning. Folkhögskolornas andel 28 procent, studieförbundens 3 procent. (2004 var andelen 35 procent, 2003 28,5 procent).

Grundtvig 3 Av totalt 34 stipendier gick 8 till folkhögskolor och 1 till ett studieförbund. (2004 tilldelades folkbildningen inga stipendier)

Källa: www.programkontoret.se/program_och_stipendier

Leonardo 10 780 €. Andelen var bara 0.47 procent av det totala.

Källa: Programkontorets handläggare för Leonardo

Två studieförbund och sex folkhögskolor samt SFHL deltog i sammanlagt 8 samarbetsprojekt med anslag från

Nordplus vuxen våren 2005. De projekt de deltog i fick sammanlagt 2 539 530 kr = 41 procent av den totala tilldelningen (varav fhs 18 procent och stb 23 procent).

Två studieförbund och sex folkhögskolor deltog i sammanlagt 9 mobilitetsprojekt med totalt anslag från Nordplus Vuxen på 1 018 975 kr = 43 procent av det totala anslaget (varav fhs 41 procent och stb 2 procent).

Källa: www.ciriusonline.dk

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Vad tillför folkbildningen internationellt?

Programkontoret ser tillgång till folkbildningens kontaktnät som en fördel. Man har noterat stort intresse för folkbildningens metodik i Europa. Begreppet studiecirkel är väl etablerat i kommissionen och Alan Smith, ansvarig chef för Grundtvig i generaldirektoratet för vuxenutbildning och kultur, är mycket öppen för samarbete.

Vilken roll skulle den enligt er uppfattning kunna spela?

IPK menar att det är viktigt att folkbildningen är synlig i det europeiska samarbetet. Det är inte bara studiecirkelns metodik, utan även folkhögskolan som institution, andra chanser-möjligheten, som behöver förespråkare. Folkbildningen bör finnas på olika arenor och delta i utvecklingssamarbetet i Europa.

Programmet Nordplus vuxen har inte så många ansökningar som det finns resurser till i dag. Det finns än så länge ett problem i att strukturerna inte funnit sin form efter omorganiseringen.

Sida – Informationsprogram och utvecklingsprojekt

Fakta om Sida

Sida är en statlig myndighet under Utrikesdepartementet. I styrelsen sitter företrädare för riksdagspartierna, näringslivet, de fackliga organisationerna och organisationer som arbetar med bistånd. Sveriges riksdag och regering beslutar om de ekonomiska ramarna, bestämmer vilka länder som ska omfattas av utvecklingssamarbetet och vilken inriktning samarbetet ska ha. En viktig utgångspunkt är att varje samarbetsland bär ansvaret för sin egen utveckling.

Det övergripande målet för Sveriges utvecklingssamarbete är att bidra till att minska fattigdomen i

världen och skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Verksamheten omfattar över 120 samarbetsländer i Afrika, Asien, Latinamerika samt Östeuropa och Centralasien. Sida har ett djupare samarbete med ett femtiotal av dessa länder.

Förutom det direkta samarbetet med enskilda länder handlägger Sida också det svenska bidraget till FN:s och EU:s utvecklingssamarbete.

Projektbidrag till utvecklingssamarbete

Projektbidrag till folkrörelser och enskilda organisationer för verksamhet i utvecklingsländer uppgår till 1 200 mkr budgetåret 2005. För verksamhet i Central- och Östeuropa uppgår anslagna medel till 56 mkr budgetåret 2005. Anslagen fördelas till cirka 300 organisationer som arbetar i ett hundratal länder.

Projektbidraget är en av grundvalarna i samarbetet med de svenska enskilda organisationerna. Organisationerna själva driver och genomför en verksamhet som Sida ger bidrag till. Målsättningen är att främja utveckling av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och stärka de lokala arbetsorganisationerna. Det görs genom att den svenska organisationen betonar kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling hos sina lokala samarbetspartners. Huvudregeln är att organisationen står för minst 10 procent som egeninsats av det totala beloppet för ett projekt eller program. I dag förmedlas projektbidragen via 13 ramorganisationer som själva tar hand om alla ansökningar från sina underorganisationer och presenterar dessa för Sida för beslut. Mindre organisationer kan ansöka om bidrag via Forum Syd.

Programbidrag till informationsverksamhet

Ett program ska omfatta informationsverksamhet på central, regional och lokal nivå. Med program avses alla de strategier och informationsaktiviteter som riktar sig till en eller flera specificerade breda målgrupper. Ett program har som övergripande mål att leda till särskilt definierade effekter inom de avsedda målgrupperna.

Ansökan om programbidrag kan göras av en svensk enskild organisation för två eller tre års verksamhet. För att en organisation ska kunna ansöka om programbidrag måste ett antal krav uppfyllas. En organisation måste vara demokratiskt uppbyggd, ha säte i Sverige, ha en ideell målsättning, ha fullgjort redovisningsåtaganden av eventuella tidigare bidrag från Sida och ha bedrivit verksamhet i Sverige i minst två år samt dokumenterat verksamheten i årsberättelser och bokslut.

Förändringar som rör informationssamarbete med enskilda organisationer

2002-09-23 antogs kriterier för urval av ramorganisationer som syftar till att klargöra principerna för Sidas samarbete med svenska enskilda organisationer genom det så kallade ramavtalssystemet. Systemet hanteras av Sida/SEKA EO och Sida/INFO. Det nya ramsystemet beräknas vara implementerat år 2006 och under det pågående arbetet tar Sida/INFO inte emot ansökningar från nya organisationer.

Sidas ramorganisationer

- Afrikagrupperna.
- Diakonia – Några svenska frikyrkors gemensamma biståndsorgan.
- Forum Syd – En samverkansorganisation för enskilda organisationers utvecklingssamarbete. Ansvarar bland annat för hanteringen av vissa projektstöd till Central- och Östeuropa. Samordnar möten med UD:s folkrörelseråd mellan mötena på UD med biståndsministern.
- Handikapporganisationernas Internationella Bistånds förening (SHIA).
- LO-TCO Bistånds nämnd – Samordnar det svenska fackliga utvecklingssamarbetet i utvecklingsländerna samt i central- och östeuropa.
- Svenska kyrkan genom Lutherhjälpen, Svenska kyrkans mission och EFS Utland
- Olof Palmes Internationella Centrum (OPIC) – Arbetar med internationellt utvecklingssamarbete och opinionsbildning kring internationella och säkerhetspolitiska frågor.
- PMU InterLife Pingstmissionens utvecklingssamarbete.

- Rädda Barnen.
- Svenska Missionsrådet (SMR).
- Svenska Naturskyddsföreningen (SNF) – Samarbetar med över 50 miljöorganisationer över hela världen.
- Kooperation Utan Gränser – Den svenska kooperationens organisation för utvecklingssamarbete. Driver informationsprogrammet Rättviseakademien.
- Utbildning för Biståndsverksamhet (UBV) – Arbetar med personalbistånd i Latinamerika.

Programverksamheten i Sverige

Intervju med Johan Åkerblom, informationschef på Sida.

Relationer och kontaktytor

Kontaktytan för folkbildningsorganisationerna är ramorganisationerna. Sidas kontakter med FBR sker dels i Folkrörelserådet och i myndighetsnätverket för stöd till frivilliga organisationer, dels vid möten som aktualiseras av någondera parten. Sida har dessutom regelbundna sittningar och mötespunkter för dem som arbetar med information. I Forum för informationsbidragen, FIB, sker erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda för er?

En risk med en samlad röst skulle vara att de unika profilerna suddades ut, vilket inte är önskvärt. De är värdefulla. Men rent pragmatiskt är det lättare ur ett Sida-perspektiv att möta en än flera. De 13 ramorganisationerna är en konsekvens av det. Och en särskild ramorganisation för studieförbund och folkhögskolor har ibland varit på tal. Men Sida tror inte riktigt på den tanken utan menar att det är bättre att folkbildarnas kompetens tas tillvara inom de befintliga ramorganisationerna.

Kraven på att få avtal med Sida är att man har rikstäckande verksamhet. I dag finns det 3 ramorganisationer plus 40 andra organisationer som

Sida har kontrakt med, i framtiden blir det endast 15 ramorganisationer. Möjligheten kvarstår att gå in som medlem i olika ramorganisationer och söka pengar den vägen.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är folkbildningens andel av u-landsinformationen?

Av folkrörelseanslaget på 1,4 miljarder går 10 procent till informationsinsatser.

Det krävs ett brett deltagande från samhället för att lyckas med global utveckling. Därför är det viktigt med information, kunskapsspridning och kommunikation om innebörden av utvecklingspolitiken. I Sverige involverades folkbildningen tidigt i detta arbete. 1968 kom tanken om 1-procentmålet. Sidas informationsanslag fördubblades då. Biståndet var dessförinnan ett elitprojekt, nu anlätades folkbildningen för att sprida kunskap till bredare lager. I Folkrörelseanslaget ingick informationspengar, dels till ramorganisationerna, dels till studieförbunden direkt.

Målet var att fördjupa engagemanget för bistånd i Sverige. I slutet av 90-talet var andelen 70 miljoner av EO-anslaget på 800 miljarder. Ungefär lika mycket gick till studieförbund som till ramorganisationer. Men man upptäckte på 90-talet att det inte fungerade särskilt bra. Kraven var för

oprecisa, det saknades kompetens, och det saknades uppföljning. Sida arbetade sig då fram till en ny syn på det hela, och nya anvisningar kom 1998. Nu kom krav på mätbarhet, effekter, kompetensutveckling, utvärdering. Anslaget i dag är 120 miljoner kronor till svenska folkrörelser. Anslaget till folkbildningsorganisationerna har sjunkit och innebär i dag en mindre andel.

Sida jämför i dag olika ansökningar utifrån kostnadseffektivitet och mätbara effekter. Sida anser att ett antal studieförbund har haft svårigheter att kunna visa på resultat och effekter enligt den nya ordningen, vilket gett utslag i form av minskade bidrag. Sida anser att folkbildningen skulle kunna öka sin kompetens inom utvecklingsområdet, till exempel i fråga om skuldfrågor, hiv/aids och dylikt för att komma ut bättre i bedömningarna.

2006–2008 implementeras de nya reglerna. Man tänker sig också i framtiden 12–15 ramorganisationer, men vilka de ska vara kommer att vara föremål för omprövning.

År 2004 tilldelades studieförbunden 36 procent av hela informationsanslaget, och år 2005, 27 procent av totalen. Eftersom Sida har avtal som löper flera år så är antalet ansökningar per år varierande. Det påverkar också konkurrensen om anslaget.

	Programbidrag Syd 2004	Programbidrag Öst 2004	Programbidrag Syd 2005	Programbidrag Öst 2005
ABF	3 521 664	–	3 000 000	–
FU	1 300 000	–	–	–
Mbsk	–	–	–	–
NBV	3 200 000	–	3 500 000	–
Sensus	1 300 000	–	2 210 000	–
SISU	2 100 000	100 000	2 100 000	100 000
Studieförbundet	3 000 000	–	2 700 000	–
Studieförbundet Bilda	2 900 000	–	1 700 000	–
Studieförbundet Vuxenskolan	3 350 000	600 000	2 910 000	600 000
TBV	1 600 000	–	–	–

Källa: Nina Dahlin, Sida/Info

Vilken roll skulle folkbildningen enligt er uppfattning kunna spela?

Sveriges nya politik för Global utveckling, PGU, innebär dels att varje politikområde ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, dels att målet för internationellt utvecklingssamarbete ska bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina villkor. Inom PGU har alla aktörer ansvar för globala frågor, med sitt vanliga anslag i det löpande arbetet. Det gäller också folkbildningen.

Folkbildningen måste delta i rätt saker för att få del av Sidas pengar. Folkbildningen bör ha en tydlig värdegrund och verksamhetsidé. Folkbildningen måste utveckla en tydlig affärsidé, och den kan inte handla om kursverksamhet i sig. Det måste finnas tydliga syften, ideologiska. Folkbildningen måste bli mer ändamålsinriktad i linje med PGU:s mål, att skapa utveckling och göra insatser för fattiga människor i u-länderna och östländerna. Man måste skapa en stark opinion i de rika länderna för att förändra världens handelspolitik.

Projektet Den globala skolan, Den globala resan, Den globala kommunen

Sida satsar just nu inte på vuxenutbildning utan på gymnasieskolan i form av ett stort policy- och informationsprojekt i flera delar, Den globala skolan, Den globala resan, Den globala kommunen. Sida har för detta ett tiotal regionansvariga lärare, och ett centralt kansli på Myndigheten för skolutveckling. Målet är att internationalisera den svenska skolan. Man vill då påverka centrala instanser, lärarutbildning, myndigheter, åstadkomma hållbar utveckling i fråga om policy och utbildning. I den Globala kommunen vill man påverka de lokala skolmyndigheterna.

Projektet består av: 1) policydialog 2) policyarbete lokalt 3) internationalisering av Sveriges 600 gymnasier genom dialog och kompetensutveckling. Via den Globala resan kan varje skola anmäla en rektor och två lärare att delta i seminarier i Sverige, plus vistelse 2 veckor i ett u-land. Som

motprestation ska de göra en plan för sin skolas internationalisering. Projektet ska nu utvidgas till att omfatta alla nivåer i skolan, från förskolan och uppåt.

Folkhögskolan är för närvarande inte med i planerna.

Utvecklingssamarbetet

Det 1-procentiga biståndsanslaget (i verkligheten 0,882 procent 2005) har som övergripande mål att få fattiga länder att utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Biståndet uppgår till 23 miljarder kr, varav 14 miljarder går via Sida. Största delen av biståndet används för att hjälpa stater att bygga upp förvaltningar med mera, "service delivery" Det sker sedan gammalt med hjälp av svenska myndigheter och bolag, till exempel Vägverket. Men Sida jobbar också direkt med myndigheterna, finansierar kollegieutbyte och dylikt. Man avser att utvidga samarbetet med näringslivet, fackförningarna, kommunerna, myndigheterna och andra offentliga aktörer i utvecklingssamarbetet.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen i biståndet?

Sida är intresserade av systemfrågan, folkbildningens metoder, speciellt studiecirkelmetodiken. När Sida söker operativa medarbetare i biståndet, vänder man sig till någon som man vet har kompetensen man söker. Så var fallet när valet föll på SV:s insatser när länderna på andra sidan Östersjön skulle med i utvecklingssamarbetet. SV hade tillsammans med RLF gjort jordbruksinsatser i Baltikum tidigare.

Om man ska gå fram med en samlad röst för folkbildningen, måste man veta vad man agerar gemensamt för. Sida kan tänka sig mer dialog om bättre metodutveckling, kompetensutveckling och nätverksbyggande.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är folkbildningens andel av biståndsprojekt delen?

Folkbildningen var mer aktiv på 70-talet, då fanns mer tydliga folkbildningsaktörer och folkhögskoleuppbyggnad. I dag förekommer mindre synligt folkbildningsarbete via svenska folkbildningsorganisationer, däremot förekommer fortfarande mycket folkbildningsinsatser som utförs av många. Med andra ord, andra organisationer och företag har tagit över folkbildningens metodik.

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Har det betydelse vad folkbildningen gör? Vad tillför folkbildningen internationellt?

”Empowerment”, ”voice” är en grundbult i biståndet. Makthavarna i u-länderna har åtagit sig mileniemålen, ratificerat MR-deklarationer, men politikererna levererar inte alltid. Sida har därför ökat sina krav på de fattiga länderna och begär tydliga mätbara resultat. För att matcha makthavarna och åstadkomma demokratisering behövs ett civilt livskraftigt samhälle. Biståndet måste ge upphov till ”voice”. I u-länderna är NGOs ibland detsamma som enstaka familjer. Det tar tid att bygga upp demokratiska organisationer. Man ger därför 1,2 miljarder till enskilda organisationer för att bygga upp det civila samhället, vilket är 8 procent av Sidas totala budget.

Cirka 20 procent går till utbildning, men Sida särskiljer inte folkbildning från annan utbildning i statistiken. Folkbildningen spelar en stor roll i utbildningsarbetet, studiecirkelmetodik och folkbildningens pedagogiska förhållningssätt är en självklar del när man bygger det civila samhället.

Vilken roll skulle den enligt er uppfattning kunna spela?

Sidas utvecklingssamarbete har utvecklats mot mer och mer storskaliga program, som att i ett fattigt land utveckla hela utbildningssektorn genom byggnation, utveckling av läroböcker, läroplaner, lärarutbildning etc. Att delta i biståndsarbete i dag innebär att ett fattigt land önskar vissa insatser, söker kapacitet och kompetens. Landet gör då en offentlig upphandling, som utgår från landets pro-

blem och behov. Storleken på åtagandet gör det kostsamt att lägga ett genomarbetat anbud. Svenska anordnare kommer allt längre bort från möjligheten att klara sådana uppdrag. Folkbildningen har inte kompetensen själva att driva storskaliga program.

Folkbildningen kan däremot ingå i helheten som en del, om landet så önskar. En delösning kan mycket väl bestå i att bygga upp folkbildning i landet. Folkbildningen kan då behöva marknadsföra sig som experter. Några förändringar i takt med tiden skulle vara att folkbildningen själv tar kontakter med dem som Sida anlitar i sin programverksamhet. Tänkbara kontaktytor skulle kunna vara svenska konsulter i biståndsbranschen, till exempel via organisationen Swedish Consultants, som leds av Stina Mossberg, och myndigheter och företag som åtar sig programuppdrag.

Folkbildningens starka sida är att dess metoder lämpar sig väl för att utveckla och stärka det civila samhället. Studieförbund och folkhögskolor kan delta på två plan; dels i det statliga biståndet, då utbildningssektorn i landet ifråga identifierar folkbildning som en viktig sektor, dels via svenska organisationer för att stärka det civila samhället

Folkbildningen är bra på ”communication for development”, samhällsinformation. Det räcker inte med att göra reformer i ett partnerland, det är också ett krav i alla förändringsprocesser i utvecklingsinsatserna att kommunikation och samhällsinformation ingår. När man gör sådana informationsplaner, kan folkbildning vara en metod. Ett exempel: Tanzania utvecklade en riksrevision med stöd av Världsbanken, men det behövdes också kunskap i samhället om vad Riksrevision är. Gemene man måste veta att det krävs ett ansvar.

Enheten för samverkan med enskilda organisationer (SEKA-EO)

Intervju med Svante Sandberg, enhetschef om Sidas samarbete med enskilda organisationer, om utvecklingsarbete i biståndet.

Enheten för Samverkan med Enskilda Organisationer handlägger det så kallade folkrörelseanslaget på en knapp miljard per år.

Relationer och kontaktvägar

SEKA-EO arbetar inte direkt med folkbildningsorganisationerna. De lokala föreningarna av folkhögskolor och studieförbund går via ramorganisationerna. Sida Civil society centre i Härnösand håller förberedelseutbildning för biståndsarbetare och kompetensutveckling kring civilsamhällets frågor. Med FBR pågår ett löpande samtal. SEKA-EO inbjuds till folkbildningssammanhang och FBR talar ofta med olika människor på Sida. Men Sida blir inte uppvaktad av enskilda aktörer.

Trendbeskrivning

Folkbildningen har haft en speciell roll genom informationsarbetet. I biståndet har den inte haft någon samlad egen roll, ingen egen plattform den senaste tiden. Men man kan säga att den haft betydelse som inspiratör.

Många folkbildningsprojekt återfinns inte under vuxenutbildning och icke-formell utbildning i databasen. De sorterar under andra beteckningar och handlar om demokratiutveckling, regional utveckling, datastugor, kooperation, mänskliga rättigheter, kvinnokurser, miljö, volontärer och praktikanterverksamhet, utbyte, funktionshinder och så vidare.

Bland studieförbunden är ABF och SV de flitigaste, med 39 respektive 23 projekt, men där finns också Sfr och FU med några projekt. Bland folkhögskolorna är det Färnebo folkhögskola som har mest verksamhet, 11 projekt. I övrigt är det 5 folkhögskolor som står för 7 projekt, SFHL 1 och ett antal folkhögskoleföreningar som har 19 projekt. Föreningarna är bilaterala vänföreningar som folkhögskolornas lärare bildat, till exempel Folkbildning i Södra Afrika, Karibu, Karagwe, Jagriti Viharas vänner och Jigjiga folkhögskoleförening.

Tillsammans erhöll studieförbunden i runda tal 17 miljoner kr fördelade på 67 projekt och folkhögskolorna drygt 7,4 miljoner kr fördelade på 39 projekt. Den totala summan för projektmedel till enskilda organisationer var 1256 miljoner kronor. Folkbildningens andel blev alltså 1,9 procent.

Källa: Sidas databas för enskilda organisationer.

Folkbildningens roll

Folkbildningen spelar en mycket stor roll i utbildningsarbetet, folkbildningsmetoder är en självklar del när man bygger det civila samhället. Men det finns ingen länk mellan folkbildningsaktörer och Sidas arbete.

Vad skulle folkbildningen kunna spela för roll?

Folkbildningen borde syssla mer med strategiarbete, metodutveckling och analys. Folkbildningen är bra på att rent praktiskt bygga ett demokratiskt civilt samhälle, men det finns ingen som tänker strategiskt i folkbildningsperspektiv. Det finns ingen direkt folkbildningsdimension i utvecklingssamarbetet. Man borde dra lärdomar av erfarenheter av cirkelutbildningar. Folkbildningen behöver mer tänkare och analytiker.

Den verksamhet som finns är väldigt traditionell. Folkrörelseanslaget i dag bygger på kapacitetsutveckling och kompetensuppbyggnad, utveckling av nya metoder, inte på att bygga fler folkhögskolor och så vidare. Mer aktiv folkrörelseutveckling behövs.

Svenska institutet (SI) Visbyprogrammet med mera

Intervju med Hans Lepp, enhetschef på Svenska institutet, kultur och samhälle och Kurt Bratteby, handläggare på Svenska institutet, utbildning och forskning. Tilläggskommentar från Monica Wirkalla, ansvarig för svenskundervisningen på SI.

Fakta

Svenska institutet (SI) är en statlig myndighet under UD med uppgift att sprida kunskap om Sverige i utlandet och att svara för utbyte med andra länder inom kultur, utbildning, forskning och samhällsliv i övrigt. I denna verksamhet ska institutet främja svenska intressen. Man har program med inriktning på universitet och högskolor.

SI har därutöver uppgifter inom ramen för dels det internationella utvecklingssamarbetet, dels demokratifrämjande insatser i Central- och Östeuropa. Under 90-talet var de senare inriktade främst på Estland, Lettland, Litauen, och nu efter dessa staters inträde i EU har fokus flyttats till Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Visbyprogrammet är Östersjöregionens största utbytesprogram inom utbildning och forskning och ger stöd till projekt och nätverk samt delar ut individuella stipendier. Det finns stora resurser i dag. Dessutom stödjer SI kulturutbyte och expertutbyte med u-länder.

Relationer och kontaktytor

SI har regelbundna kontakter med en rådgivande referensgrupp, där Anna- Carin Bylund från FBR och Jan Sture Karlsson från FU ingår. I öststaterna har SI kontakter med civila organisationer av olika slag, till exempel små lokala organisationer som jobbar med vuxenutbildning i Baltikum. SI har inlett en fas med mera styrning över verksamheten än tidigare, då folkhögskolor och studieförbund fått arbeta mer på sina egna villkor, olika för varje aktör. En dialog pågår om detta med referensgruppen. Man är villig att ta med flera parter i den diskussionen om så önskas.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda för er?

Det är en viss kommunikationsnackdel att det inte finns en samlad röst, det skulle underlätta. Det är svårt att nå ut till alla folkhögskolor i dag. I dag ges information via FBR och informationstjänsten, men det är ett klart förbättringsområde. Det finns ett behov att föra ut informationen mer på lokal nivå.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är den folkbildningsverksamhet som finansieras via er organisation i anslagssiffror?

SI uppger att aktiviteten var störst i slutet på 90-talet och har sjunkit rejält sedan dess. SI anger att den viktigaste orsaken till den minskade aktiviteten är Baltikums och Polens EU-inträde. Över

hälften av samarbetsprojekten som studieförbunden och folkhögskolorna var engagerade i gällde dessa länder. SI har successivt trappat ned prioriteringen av Baltikum och Polen och framför allt är det inte längre möjligt att få stöd för bilaterala samarbeten med Estland, Lettland, Litauen och Polen. Det har tagit tid att bygga upp kontakterna med Ryssland, Vitryssland och Ukraina och än så länge har inte tappet kompenseras.

Sammanlagt har **studieförbunden** fått 87 projekt beviljade under åren 1997–2004 och totalt beviljade medel var 13 582 600 kr. FU är den absolut största samarbetspartnern bland studieförbunden och har under samma period beviljats 57 projekt och 11 263 100 kr i medel. ABF kommer närmast med 19 projekt och 1 159 900 kr. Övriga studieförbund är SV, Sfr och Sensus samt FBR som tillsammans står för 11 projekt och 979 600 kr.

De **folkhögskolor** som varit mest aktiva samarbetspartner under åren 2001–2005 är Sverige-finska, Litorina och Österlens folkhögskolor med 12, 8 respektive 6 projekt. 15 andra folkhögskolor hade var sitt projekt och ytterligare 10 hade 2 eller 3 projekt vardera. Projekten har varierat i storlek från mycket små på 5 000 kr till större upp till 350 000 kr. Totalt beviljades vuxenutbildningen under åren 2001–2005 27 321 610 kr. Observera att här ingår även övrig vuxenutbildning.

Antalet stipendiaten år 2005

Visbyprogrammet:

Antalet svenska (utresande) stipendiaten inom folkbildningen var 11 (5 stipendier år 2004). Dessa stipendier avsåg mestadels kortare vistelser mellan en vecka och en månad. Antalet utländska (inresande) stipendiaten (främst på folkhögskolor) var 18 (Siffran år 2004 var 13 stipendier).

Därutöver tillkommer 130 (antalet var 135 år 2004) **terminsstipendier** vid svenska folkhögskolor för utländska studenter i svenska språket. Dessa är så kallade "friplatser" där folkhögskolan ställer upp med en studieplats på allmän linje och SI står för ett månatligt bidrag om 1 500 kr.

Källa: Statistik via Kurt Bratteby, SI

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Vad tillför folkbildningen internationellt? Och vilken roll skulle den kunna spela?

SI arbetar gentemot det civila samhället, och där finns folkbildarna med som en aktör bland många andra. Alla aktörer tillför sin speciella kompetens. Folkbildningen har en stor roll främst inom enheten Utbildning och forskning, däremot ingen alls i enheten Kultur och samhälle. Enheten Kultur och samhälle skulle kunna ge pengar för att sondera ett land för att bygga upp en folkhögskoleverksamhet till exempel men det är enheten för Utbildning och forskning som sedan får ta över.

SI kan se folkbildningen som en större aktör inom uppdragsutbildning. Redan i dag har man kurser i svenska på en rad folkhögskolor, till exempel Malung, och man har sommaruniversitet på Österlen, St Sigfrid, Sverige-Finska, Södra Vätternbygden. Demokratiuppdraget skulle man också kunna göra mer av. SI menar att folkbildningen och särskilt folkhögskolorna spelar en mycket viktig roll för SI:s verksamhet inom svenskundervisning i världen. Det är verkligen betydelsefullt att folkhögskolorna ställer upp med cirka 130 friplatser per år för att ta emot utländska studenter i svenska språket.

Monika Wirkkala som är ansvarig för svenskundervisningen på SI har via e-post tillfört följande kommentarer till SI:s synpunkter:

SI vill betona folkhögskolornas roll i att sprida demokratiska exempel till stipendiaternas hemländer. Ofta kommer de ju från det gamla Central- och Östeuropa. De möter en helt annan pedagogik än den de är vana vid i hemlandet, där den ofta är mer auktoritär och katederbunden. Att man kan närma sig och prata med sina lärare, dua dem och så vidare kan vara både chockerande och omvälvande för dem. Det självständiga arbetssättet och grupparbetet är också en nyvunnen erfarenhet för många. Det svenska inflytande som folkhögskolorna står för – inte minst genom sin pedagogik – är på sikt betydelsefullt för utvecklingen i dessa länder.

Svenska Uneskorådet

Intervju med Johan Lindell, generalsekreterare på Svenska Uneskorådet.

Fakta

Unesco är FN:s organisation för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/medier. Svenska Uneskorådet är en myndighet med inslag från det civila samhället. Myndighetens uppgift är att informera allmänheten i Sverige om Unescos verksamhet, att vara rådgivare till regeringen i Unescofrågor och att tala för de svenska synpunkterna i internationella sammanhang. Huvudfrågan just nu är att arbeta med utbildning för hållbar utveckling på olika sätt. Utbildning för alla och jämställdhet i utbildningen lyfts fram i sammanhanget.

Man har också kontakter med andra myndigheter och med NGOs i olika speciella frågor. I Rådets utåtriktade aktiviteter ingår att hålla föredrag och delta i konferenser, mässor, skolforum och paneldebatter. Just nu handlar det mycket om olika sätt att arbeta med hållbar utveckling. Rådet deltog vid Lärarhögskolans invigning av sitt Centrum för utbildning för hållbar utveckling, och vid Sidas seminarier med presentation av rapporter.

Uneskorådets kansli finns på Utbildningsdepartementet. Generalsekreteraren har också en departementsroll som samordnare av regeringens Unescolpolitik.

Relationer och kontaktytor

Rådets ledamöter, maximalt 12 stycken, utses av regeringen för en period på fyra år. Ledamöterna arbetar inom Unescos ansvarsområden. En av ledamöterna är Jan-Sture Karlsson, FU, nu vice ordförande. FBR inbjuds till hearings och liknande. Britten Månsson-Wallin har några gånger utsetts att representera på internationella konferenser. Det är bland annat Enheten för Studiefinansiering och Vuxnas lärande som ger regeringen förslag på representanter utanför departementet.

Inflytande, inflöde

Just nu pågår ett arbete inom rådet med att ta fram en svensk Unescostrategi för 2006 i samarbete med bland annat Sida. Det skulle vara bra med inflöde från folkbildningen vid utarbetandet av den nya strategin. Jan-Sture Karlsson sitter i rådet och kan kanalisera det. Förslaget kommer också att gå på remiss till FBR.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda för er?

Det krävs ju i så fall att man har berett frågan noga med berörda parter innan man talar med samlad röst.

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Vad tillför folkbildningen internationellt?

Folkbildningen spelar en viktig roll, till exempel i frågan om utbildning för hållbar utveckling.

Ungdomsstyrelsen – Ungdom, Ungdomssamarbete i österled

Intervju med Roger Johansson, handläggare för internationella program och Torgny Sandgren, handläggare för fritid och föreningsliv.

Fakta

Ungdomsstyrelsen är en statlig myndighet som verkar för att unga ska få tillgång till makt och välfärd. Det gör den genom att ta fram kunskap om ungas levnadsvillkor, följa upp målen för den nationella ungdomspolitikerna och stödja kommunerna i deras ungdomspolitiska arbete. Dessutom fördelar Ungdomsstyrelsen bidrag till och stöder metodutveckling inom ungas fritid och föreningsliv samt inom internationellt ungdomssamarbete.

Myndigheten organiseras i tre verksamhetsområden: nationell och kommunal ungdomspolitik, fritid och föreningsliv och internationella ungdomsprogram. Man administrerar tre internationella program:

EU-programmet **Ungdom** ger stöd till utbyten mellan ungdomsföreningar. Deltagarna ska vara mellan 15 och 25 år. Programmet har funnits under perioderna 1994–2000 och 2000–2006. Ett nytt program kommer att sjasättas 2007. 30 programländer deltar inklusive partnerländer från Medelhavsområdet och Östeuropa. Fokus har varit att ge verktyg för att utveckla individen och ge kunskapsutbyte och utveckling, och bidra till interkulturellt lärande. 2007 flyttas fokus till europeiskt medborgarskap, och till att skapa samhörighet och engagemang för EU som koncept.

Ungdom innehåller flera delprogram. **Ungdom för Europa** ger stöd till ungdomsutbyten mellan ungdomsgrupper. **Ungdomsinitiativ** ger stöd till ungdomsgrupper som vill driva lokala projekt. **Europeisk volontärtjänst** har som syfte att utveckla kulturell kompetens genom att göra en konkret insats. Den är organiserad som trepartsutbyte mellan organisationer och individer. Volontären vistas 6-12 månader i ett annat europeiskt land. Mottagaren är en icke vinstdrivande organisation. Ungdomsstyrelsen skickar 100 volontärer och tar emot 80 varje år. Siffrorna kommer troligen att tredubblas från 2007. **Stödaktiviteter** ger möjlighet att arbeta med ungdomsinformation, metodutveckling av projekt och ungdomsledarutbildning. Stöd ges också till seminarier och konferenser, förberedande besök och nätverksarbete.

Ungdomssamarbete i österled är en tillfällig satsning med medel från Allmänna arvsfonden i tre år med avslutning 30 oktober 2006. Prioriterade teman är ungas delaktighet och inflytande i samhället, mänskliga rättigheter, jämställdhet och jämlikhet samt interkulturellt lärande och tolerans.

Utbyte med utvecklingsländer är ett program med stöd av Sida. Målet är ett erfarenhetsutbyte mellan grupper, organisationer och föreningar i olika europeiska länder på lika villkor. Programmet förutsätter att man saknar erfarenhet av resor till utvecklingsländer och samarbetsprojekt där.

Relationer, kontaktytor

Det finns inga formella kontakter med FBR eller andra, ingen referensgrupp som är permanent. Tillfälliga referensgrupper tillskapas vid behov, så fanns 2003 två referensgrupper kring ungas fritid och kultur, och där ingick FBR. Men Ungdomsstyrelsen samverkar med ett antal studieförbund och folkhögskolor för kunskapsuppbyggnad i samband med utbyten och projekt.

100 ungdomsorganisationer har statsbidrag från Ungdomsstyrelsen, en del av dem har internationellt utbyte. Ungdomsstyrelsen har en kontinuerlig dialog med dem.

Trendrapport

Ungdomsstyrelsen och dess verksamhet finansieras delvis av 20 procent av överskottet från Svenska Spels värdeautomater, i år 240 miljoner kronor. Till det kommer 20 mkr för EU programmet, 5 mkr för Östersjösamarbetet och 5 mkr för Sida-projekten. Cirka 3 000 ungdomar och ledare deltar varje år i någon form av utbyte. 200 ungdomsledare har gått i utbildning om hur man arbetar i internationella team, interkulturellt lärande, finansiering, kontakter.

En snabb titt på vilka som varit huvudsökande i Ungdomssamarbete i österled under 2004 och

Ungdomsstyrelsens statistik upptar endast huvudsökande, och de utgörs oftast av någon typ av ungdomsförening. Men några studieförbund sökte och fick medel från programmet Ungdom år 2005: Bilda, NBV, Sfr och KFUK/KFUM. Det gällde 5 "utbyten" och 1 "stödande aktiviteter". NBV och Bilda samt KFUK/KFUM har också sökt medel från programmet Österled.

I EU-programmet Ungdom och Österled förekommer nordiska länder som samarbetspartner i rätt stor utsträckning. När det gäller Österled så hade 20 procent av de 20 beviljade projekten en eller flera nordiska partners under det första året, det andra året är siffran lite mindre, cirka 12 procent. För Ungdom ligger siffran runt 10 procent.

Källa: Roger Johansson

2005 ger bilden av att i snitt 10–12 procent är en folkhögskola eller studieförbund. Dock täcker inte denna snabbtitt de gånger som annan förening/organisation/kommun samarbetar med folkhögskola eller studieförbund.

2003 konstaterades att studieförbunden tillsammans med företagen var den näst största medfinansören i Ungdomsstyrelsens projekt, efter kommunerna.

Vilken roll spelar folkbildningen i er verksamhet?

Studieförbunden är viktiga som samverkanspartner, supportorganisationer, medfinansierare, utbildare och som tillhandahållare av öppna mötesplatser för unga och replokaler för ungas musikgrupper. Tankar på ungdomsutbyte växer ofta fram i studiecirklar och andra ungdomsgrupper.

Studieförbunden är en viktig resurs för att ge förningskunskap, kunskap om budgetfrågor och redovisningsteknik. Ungdomar kan få testa att göra ett alldeles eget projekt, där bara unga är med. Då måste de ha en supportorganisation för att klara av budget och ekonomisk redovisning, och där är folkbildningen en bra supportorganisation.

Ett studieförbund som NBV kan ha studiecirklar och workshops i Sverige om drogförebyggande arbete, ta emot gäster från Estland och Spanien och diskutera med dem den olika synen på alkohol och alkoholpolitik i de olika länderna och sedan, efter utbytet på cirka en vecka, göra en skrift om detta eller en informationsturné.

Ungdomsstyrelsen vill ha samarbete med folkhögskolor för att nå fritidsgårdsledare och fältassistenter som i sin tur kan nå ungdom som inte är så aktiv. Där pushar man för de internationella programmen. Ungdomsstyrelsen har kontrakt med Lidingö folkhögskola för utbildning av volontärer.

Vilken roll skulle folkbildningen kunna spela?

Det finns fortsatt behov av att studieförbunden agerar som samarbetspartner, medfinansierare och

supportorganisationer i projekt och utbytesverksamheter stödda av Ungdomsstyrelsen. Folkhögskolorna bör fortsätta med utbildning av volontärer. Det finns också behov av de mötesplatser som studieförbunden ställer till de ungas förfogande i form av öppna mötesplatser, musikhus, teaterlokaler och dylikt.

Ungdomsstyrelsen anser att det skulle vara bra med en kraftsamling på ett konkret ungdomssamarbete i nordiskt föreningsliv, där en enkät 2003 visade på låga siffror.

Nationellt centrum för flexibelt lärande, CFL

Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) är en statlig myndighet som bildades den 1 januari 2002. Statens skolor för vuxna och delar av Distansutbildningsmyndigheten, Distum, slogs samman till en ny myndighet inom vuxenutbildningsområdet. Myndighetsledning finns i Hässleholm och den operativa verksamheten är förlagd till Härnösand och Norrköping. I styrelsen sitter för närvarande två personer från folkbildningen, Tage Johansson, rektor på Runö folkhögskola och Kerstin Sassola, avdelningschef på FU i Lund. CFL har ett särskilt planeringsråd för folkbildningen med representanter för folkbildningens huvudorganisationer.

CFL arbetar för att göra livslångt lärande möjligt för alla, genom att stärka och stimulera utvecklingen av flexibelt lärande inom kommunal vuxenutbildning, folkbildning och arbetsliv. CFL har både folkbildning och den kommunala vuxenutbildningen som målgrupper och uppmuntrar samarbete mellan dem.

CFL ger stöd och resurser till utvecklingsprojekt som ökar möjligheten att erbjuda flexibla utbildningsformer samt erbjuder mentorstöd, projektledning, utbildning och rådgivning för att öka

kunskapen om flexibelt lärande, arbetssätt, metoder och teknik, utveckla nya metoder, erbjuda kompetensutveckling till lärare kring flexibla undervisningsformer. CFL arbetar också med spridning av svensk och internationell utveckling och forskning. CFL åtar sig viss uppdragsverksamhet enligt överenskommelse med Sida och är kontaktperson för det nordiska nätverket för vuxnas lärande, NVL.

CFL ger stöd till projekt som vill utveckla det flexibla lärandet. Där förekommer projekt med internationellt perspektiv, som till exempel Viebäckas folkhögskolas projekt Förberedelsekurs för internationella uppdrag 2004.

CFL har en Folkbildningsgrupp med ett stort internationellt nätverk, främst inom Europa. Myndigheten antar varje år många inbjudningar att komma ut och hålla föreläsningar och workshops främst om den flexibla studiecirkeln och dess metodik. En av kontaktpersonerna för Folkbildningsgruppen är Ingemar Svensson.

Några av Sidas ramorganisationer – Diakonia, Forum Syd, LO-TCO:s biståndsnämnd, Olof Palmes Internationella Centrum och SHIA

Diakonia

Intervju med Petter Jakobsson, ombuds- och utbildningssekreterare på Diakonia.

Fakta

Diakonia är biståndsorgan för Svenska Missionskyrkan, Svenska Baptistsamfundet, Metodistkyrkan, Alliansmissionen och Evangeliska frikyrkan. Diakonias mål är att skapa varaktig förändring och

ett värdigt liv för de mest utsatta människorna i världen. Diakonia ger stöd till kyrkor och organisationer som vill förändra strukturer och lagar så att demokrati, ekonomisk utveckling, mänskliga rättigheter och kvinnors och mäns lika värde respekteras.

Basen är 1 700 församlingar. Diakonia har 200 ombud i de församlingar som har någon biståndsaktivitet, och de 70 mest aktiva är partnerförsamlingar. Församlingarnas aktivitet är tredelad: insamlingsaktiviteter, folkbildningsmobilisering och opinionsarbete samt påverkan av media och makt-havare. Diakonia gör regelbundna informationsutskick som rör fyra områden för kommunikation. Man anpassar informationen efter målgruppen, ger det mest avancerade studiematerialet till de mest kunniga och intresserade i studiecirkel i samfundet, medan man för ut lättillgängliga budskap till den breda allmänheten.

Diakonia finns i cirka 40 länder. Man jobbar med 450 lokala organisationer utomlands och har 7 regionkontor med svenska chefer men i övriga länder landkontor med endast inhemska personal. Diakonia skapar nätverk och jobbar på policynivå utomlands samt sköter ansökningar, budget och utvärderingar.

I Sverigearbetet har man valt fyra områden för kommunikation: handelspolitik, skuldfrågor, Kongo och Israel-Palestina. Man har utarbetat bra folkbildningsmaterial om handelspolitik och tillsammans med nätverket Jubel ett om skuldfrågan.

På Sverigeavdelningen finns olika funktioner: insamlare, marknadsförare, ekonomer, experter på olika länder, men också opinionsbildare som är experter på handelsfrågor, skuldfrågor, en som har kontakterna med politiker och andra makthavare, en som har kontakterna med medierna och så vidare.

2004 beviljades 300 projekt stöd på sammanlagt 67 383 178 kronor.

Relationer och kontaktytor

Man samarbetar ofta med studieförbundet Bilda, bland annat i projektet Glocalforum. Men man samarbetar också med andra som utför opinionsarbete i skolor, till exempel en grupp Göteborgsstudenter som gjort utställningar med mera.

Finns det intresse för mer inflöde från folkbildningen?

Diakonia använder sig av den folkbildning som finns nära till. Organisationen driver en kurs, Mission – Utveckling – Lärande, i samarbete med Lidingö folkhögskola och samarbetar också med folkhögskolorna Södra Vätternbygden, Viebäck och Hålland, samt med studieförbundet Bilda, och utvecklar ämnen som allmän utvecklingskunskap och global kunskap. På Diakonias kansli är det få folkbildare som jobbar, där finns mest statsvetare och teologer. Det kunde behövas lite mer kommunikationstänkande och folkbildningspedagogik där.

Det skulle vara en stor utmaning och mycket intressant att öka kontaktytan mellan folkbildande organisationer ute i världen och folkbildare i Sverige. På 70-talet tog SMU hit Paolo Freire från Brasilien, en idémässig och metodmässig koppling som var givande.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda för er?

Folkbildningen måste tolkas som en metod med en värdegrund som bas. Det är inte så lätt att ha en samlad röst för alla de olika ideologier som finns i botten. Ett gemensamt intresse är förstås att folkbildningen finansieras bättre, i sådana sammanhang behövs en samlad röst.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är den folkbildningsverksamhet som finansieras via er organisation?

Intresset för internationella frågor är ökande. Och de mest intresserade är de unga, 15–25 år. Det mesta arbetet sker inom församlingarna, och i

olika workshops och seminarier. Man deltar inte i projekt utomlands, där jobbar Diakonia med lokala föreningar och nätverk.

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Vad tillför folkbildningen internationellt?

Hela Diakonias existensberättigande är förankringen i svensk folkrörelse. Folkbildningen är avgörande. Mervärdet ligger i basen, i alla människornas engagemang.

Vilken roll skulle den enligt er uppfattning kunna spela?

Man skulle kunna få in ett folkbildningstänkande redan i arbetet med planering och organisering, inte bara i utbildningsdelen. Och det skulle vara spännande att plocka hem mer folkbildningskunskap från andra länder och sammanföra med den svenska.

Forum Syd

Intervju med Stefan Nilsson, planeringschef på Forum Syd.

I Forum Syd samlas mer än 200 svenska medlemsorganisationer, varav 10 är folkbildningsorganisationer. Organisationen är med i ett stort antal samarbetsorganisationer och nätverk över hela världen. Tillsammans med medlemsorganisationerna arbetar man för att stärka det civila samhället genom utvecklingssamarbete, opinions- och påverkansarbete samt kompetens- och metodutveckling. Forum Syd sitter i styrelsen för Concord, som är ett europeiskt nätverk med frivilligorganisationer och nätverk som arbetar med att påverka EU:s utveckling och biståndspolitik.

Forum Syd är dels en intresseorganisation och dels fördelare av Sida-bidrag till dem som inte är medlemmar i någon annan ramorganisation. De flesta av bildningsorganisationerna söker medel genom Forum Syd. Man kan få bidrag till både utvecklingsinsatser och informationsbidrag.

2004 beviljades 356 projekt stöd på sammanlagt 152 398 400 kronor.

Relationer och kontaktytor

Forum Syds relationer till folkbildningen handlar nästan enbart om finansiering. En av Forum Syds viktigaste uppgifter är att samordna, men man samordnar inte folkbildningsinsatser. Forum Syd har utbildning/kurser i biståndsfrågor, utvärdering och dylikt för alla som söker.

Finns det intresse för mer inflöde från folkbildningen?

Forum Syd ser gärna att fler blir medlemmar. Genom medlemskap når man inflytande. Representeranter för medlemsorganisationerna sitter i styrelsen, beredningsgrupper från medlemsorganisationerna sitter med och bedömer ansökningarna. Medlemmar får också billigare kurser.

Genom Forum Syd har man en möjlighet att påverka Sida. Sida träffar regelbundet cheferna för ramorganisationerna för att diskutera inriktning och förändringar. Man kan vara med i en dialog när man tar fram nya anvisningar för biståndet etc. Sedan finns det andra kontaktvägar beroende på frågorna. Forum Syd och Afrikagrupperna har jobbat mycket på att sänka egenavgiften, och det lyckades efter flera år – den sänktes då från 20 till 10 procent.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda?

Forum Syd har inget speciellt förhållningssätt till folkbildning. Det finns ingen kraft som driver folkbildningsfrågor i Forum Syd – det kunde kanske vara bra med en kompetensresurs. Folkbildningen skulle kunna driva frågan med Sida och de organisationer där man är medlem om man vill få fram ett förhållningssätt.

Om folkbildningen har en idé om något som fattas i utvecklingssamarbetet, om de själva anser att de skulle kunna tillföra något, då kunde de göra gemensam sak med dem som är medlemmar i Forum Syd, använda de kanalerna, ta kontakt med ansva-

riga personer, vara med på årsmötet etc., ta initiativ till ett seminarium om Folkbildning i biståndet och låta Forum Syd administrera det.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare

Samarbetet i Syd är konstant, med samma aktörer, men folkbildningens aktivitet har ökat markant sedan 1997 när Östsamarbetet kom igång. Förut var Baltikum det stora samsamarbetsområdet, tillsammans med Polen, nu är det Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Att bygga upp ett demokratiskt samhälle i dessa länder är ett stort projekt, och det kommer att ta tid eftersom det möts med mycket motstånd.

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Vad tillför folkbildningen internationellt? Och vilken roll skulle den kunna spela?

Forum Syds mål är att stärka det civila samhället. Forum Syd menar att det passar synnerligen bra i Öst, i samhällsomvandlingen där från ett hierarkiskt samhälle till ett mer demokratiskt. Studieförbund och folkhögskolor har betytt mycket med sin metodik och sitt förhållningssätt för människor att samarbeta och utveckla samhället tillsammans.

När hela informationsanslaget ska fördelas genom ramorganisationerna kommer bildningsförbunden med 2006-07, vilket innebär en stor ny verksamhet för Forum Syd, och många nya relationer uppstår. Idag har man många fler ansökningar med hög kvalitet än man kan bevilja. När det gäller utvecklingssamarbete är förhållandet att man har ungefär så mycket resurser som man får kvalitativa ansökningar till. Forum Syd menar att för dem innebär det nya systemet mer resurser och möjligheter till påverkan. Bildningsförbunden har så breda kanaler att det öppnar nya möjligheter även i Sverigearbetet, förstärker det.

Informationen och opinionsbildningen i Sverige är mycket viktig. Folkbildningen kunde vidareutveckla detta område mer. Forum Syd upplever att det är ett stort glapp mellan vanliga människors syn på vad biståndet är till för och vad som bidrar till långsiktig strategisk förändring. Bilden måste

förändras från huvudsakligen humanitärt bistånd med att bygga brunnar och skolor, till att ändra strukturer, som handelsavtal och skuldfrågor. Det gäller att ändra förutsättningar som ger resultat på lång sikt i stället för att ge kortsiktiga resurser.

LO-TCO Biståndsnämnd

Intervju med Håkan Löndahl, kanslichef.

Genom att stödja uppbyggnaden av fria och demokratiska fackliga organisationer globalt vill LO/TCO och deras medlemsförbund verka för en demokratisk utveckling runt om i världen. Organisationen kanaliserar stöd för facklig grundutbildning som genomförs av organisationer i utvecklingsländer.

2004 beviljades 265 projekt stöd med 84 787 351 kronor. 15 miljoner kronor till information.

Relationer och kontakter

Biståndsnämnden har ett informationsutskott där man regelbundet träffar ABF och Sensus. Man använder dem som resurs för att föra ut information till fackförbunden.

Det Sida-finansierade informationsbidraget delas mellan medlemsorganisationernas informationsprojekt och centralt producerat informationsmaterial.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda för er?

Det behövs inte för biståndsnämnden, som har egna kanaler till sina medlemsorganisationer och deras medlemmar. Däremot kunde det vara bra för att främja folkbildningen, se till att den får en högre status.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är den folkbildningsverksamhet som finansieras via er organisation i anslagssiffror?

Inom biståndsnämnden har aktiviteten ökat. Man

är också unik i det man har tillgång till i princip alla arbetsplatser i hela Sverige, och nu när sysselsättning och arbetsmarknad blivit prioriterat område i biståndet har det nätverket stor betydelse. Man har också många stora folkbildningsprojekt, bland annat ett i Afrika, med cirka 40 000 studiecirklar.

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Vad tillför folkbildningen internationellt?

Biståndsnämndens mål är att bygga upp och stödja fackliga organisationer. Till det krävs det utbildningsinsatser, det mesta i form av folkbildning. Svensk folkbildning är unik internationellt genom studiecirkelmetodiken.

Olof Palmes Internationella Centrum

Intervju med Sanna Johnson, biståndschef på Palmecentret.

Olof Palmes Internationella Centrum är arbetarrörelsens gemensamma organisation för internationella frågor och bistånd. Palmecentret grundades 1992 av LO, KF och Socialdemokraterna och har idag 29 medlemsorganisationer. Centrets ordförande är Lena Hjelm-Wallén och Viola Furubjelke är generalsekreterare.

Palmecentret växer. Verksamheten har ökat över 30 procent de senaste åren. Centret är involverat i många Sida-stödda projekt. Medarbetarna har en löpande dialog med Sida och har möjligheter att påverka.

2004 beviljades 264 projekt stöd med sammanlagt 125 919 249 kronor.

Sidas skärpta krav på genomarbetade projekt ställer höga krav på ansökningarna. Som exempel kan nämnas att ABF:s ansökningar normalt tar två dagar att göra. Men centrets sammanvägda ansökan tar månader. Upphandlingsprocessen kräver oftast förstudier och noggranna förberedelser. 15 augusti

– 1 oktober är 14 personer involverade på 50 procent av sin arbetstid. Sedan tillkommer alla organisationer och deras partners ute i tredje världen. Palmecentret har också en avancerad databas som ständigt uppdateras. Man har 700 000 kronor i revisionskostnader för den samlade verksamheten.

Relationer och kontaktytor

Centret kommunicerar med sina medlemmar, och med dem som önskar ta kontakt. ABF är medlemsorganisation, arbetarrörelsens folkhögskolor är det indirekt genom sina huvudmän. ABF ingår i styrelsen. Centret har en omfattande seminarieverksamhet och kunskapsöverföring i landet med ABF som partner. Brunnsviks folkhögskola har praktikantutbildning för u-landsarbete. Centret har regelbundna relationer med partner i andra länder inom den icke formella utbildningen.

Finns det intresse för mer inflöde från folkbildningen?

Palmecentret jobbar mycket med IT och har ett samarbete med Linköpings universitet för att utveckla det. Det finns i dag mer inflöde från andra än folkbildningen, till exempel journalister. Kanske behövs ett samlat forum för pedagogiska resurser. Nu används ABF i huvudsak. Kostnaderna är viktiga, man styrs av sina resurser.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är den folkbildningsverksamhet som finansieras via er organisation i anslagssiffror?

Det ligger 82 miljoner kronor i ramarna för U-lands- och Öst-samverkan. Av det har ABF projekt cirka 10 procent, eller 6,8 mkr. Alla projekt är lokala eller regionala. ABF:s verksamhet har minskat men är fortfarande omfattande. Men ABF är också involverat i en mängd andra projekt som pedagogisk resurs, till exempel Metalls projekt. Folkbildning som metod används överallt.

Vad spelar folkbildningen för roll för er verksamhet? Vad tillför folkbildningen internationellt?

Folkbildningen är helt avgörande för utbildnings-

verksamheten. Ideologiskt delar folkrörelserna och folkbildningen tankar. Den är en extremt bra metod för att komma in i områden som befinner sig i en utvecklingsfas. Det handlar också om folkbildningens förhållningssätt, med människosyn och samhällssyn. Demokrati, solidaritet och fred är viktiga nyckelord. Det är också en billig och enkel väg att gå. Deltagarna lär så mycket mer än den faktiska kunskapen.

Har man inte känt folkbildningens genomslagskraft vet man inte vad det handlar om och vilket mervärde den ger. Allt är inte lika lätt mätbart, och effekterna kommer sent.

Kvinnors frigörelse kommer kanske först i döttrarnas led.

Vilken roll skulle den enligt er uppfattning kunna spela?

Vi måste påvisa mervärdet i folkbildning tydligare – den ger mer än skolor och konsultbolag. Dess egna mål ligger nära de övergripande utvecklingsmålen. Den ger ”voice” och leder så småningom upp till de stora målen, att utrota fattigdomen och så vidare.

Folkbildningen måste tala med Sida om att ställa krav på konsulterna att också ta med vuxenutbildning/folkbildning i stora utbildningsprogram.

Arbetarrörelseskolorna skulle för framtiden kunna ha en egen organisation typ Broderskap, Verdandi, Unga Örnar, för utvecklingsarbete, eller gå med som enskilda medlemmar i Palmecentret.

SHIA Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening

Intervju med Mekki Karlsson, projektsamordnare.

Det finns två paraplyorganisationer inom handikapprörelsen som har politisk påverkan som en punkt på sitt program. HSO, Handikappförbundens samarbetsorganisation, har sin inriktning mot

det nationella arbetet i Sverige och i EU, medan SHIA har den globala delen. SHIA finansieras till 90 procent av Sida och har uppdraget att utbilda i globala frågor och också i projekthantering och metodutveckling. SHIA har officiell status som observatör i FN och deltar nu på olika sätt i arbetet med en ny FN-konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning.

SHIA har som en viktig målsättning att stärka systemorganisationer så att de utvecklas till väl fungerande organisationer. SHIA finansierar också deras medverkan i internationella sammanhang, som i FN-arbetet. Ett exempel på lyckad politisk påverkan är att teckenspråk nu är officiellt språk i Kenya.

Relationer och kontaktytor

SHIA är främst en resurs för de 26 handikapporganisationer som är medlemmar. De största av dem är SRF, FUB, HRF, DHR och Reumatikerförbundet, som alla aktivt samarbetar med olika studieförbund. Furuboda folkhögskola är också en sådan samarbetspart. SHIA har själv inte något samarbete med studieförbund och folkhögskolor utan kan i stället ses som en kunskapsresurs som folkbildningen skulle kunna nyttja.

Finns det intresse för mer inflöde från folkbildningen?

Det är viktigt att någon driver frågorna gentemot de svenska politikerna om folkbildningen som en politisk rörelse. Det spelar ingen roll för SHIA vem som gör det men i politiska påtryckningar behövs en samlad stark röst.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är den folkbildningsverksamhet som finansieras via er organisation i anslagssiffror?

Det är SHIA:s medlemsorganisationer som har projektansvar. Folkbildningen är med som resurs, men har nästan aldrig något huvudansvar. Det är därför svårt att ha en uppfattning här. Det pågår just nu ett FUB-projekt i Uganda med syfte att stärka en föräldraförening till utvecklingsstörda

barn, där är SV med som pedagogisk resurs. Furu-
boda folkhögskola har ett projekt i Tanzania till-
sammans med DHR.

**Vad spelar folkbildningen för roll för er verk-
samhet? Vad tillför folkbildningen internatio-
nellt? Och vilken roll skulle den kunna spela?**

SHIA som resurs inom folkrörelserna bygger på
idén med folkbildning. Folkbildningen är nödvän-
dig för utvecklingen av det civila samhället. SHIA
exporterar idén att starka organisationer måste ut-
vecklas som medel i fattigdomsbekämpningen.
Folkbildningsmetodiken är mycket bra i samman-
hanget.

Politiskt borde man arbeta mer med det bilaterala
svenska biståndet så att inte bara beslutsfattarna
utan också befolkningen blir delaktig i utveckling-
en. "Nothing about us without us"!

SHIA har upplevt att decentraliseringen av svenskt
bistånd har fört med sig problem för det civila
samhället att göra sig gällande. Man har numera
biståndshandläggare på ambassaderna som har ett
delegerat ansvar att dela ut pengar till projekt och
demokratistödande åtgärder. Landets egna organi-
sationer söker då själva, och det innebär att till ex-
empel handikapporganisationer sällan finns med.
De som är duktiga på att söka bistånd är "mongos"
(my own NGOs) eller "friends of the embassies",
organisationer som i och för sig kan göra ett bra
jobb men inte har någon förankring bland gräsrot-
terna och därmed inte stärker det civila samhället.

Se vidare;

*Bilaga 7: Några ideella solidaritets- och intresse-
organisationer i Sverige*

*Bilaga 8: Adresser och telefonnummer till svenska
myndigheter och organisationer*

■ EU-kommissionen

– synpunkter, Interreg

EU-kommissionen, direktorat B – skriftliga synpunkter

Förfrågan om synpunkter till Alan Smith, chef för Grundvigheten på Direktorat B och Marijke Dashorst, handläggare på Direktorat B – Livslångt lärande, Enheten för Yrkesutbildning och Vuxenutbildningspolicy.

På förfrågan om synpunkter på folkbildningens roll i EU har Alan Smith på Enheten för Comenius/Grundtvig överlämnat frågan till Marijke Dashorst på Enheten för yrkesutbildning och vuxenutbildningspolicy med motiveringen att hans enhet inte sysslar med policyfrågor. Marijke Dashorst anser att det är för tidigt att ge ett uttömmande svar och vill invänta en forskningsrapport som är på gång om teman för vuxenutbildningen i Europa. Hon hänvisar också till att Kommunikationen om vuxenutbildning kommer att ha antagits av Kommissionen, Rådet och Europaparlamentet i slutet av år 2006. OECD och Eurydice har gjort studier över utvecklingen i de olika länderna.

Vad hon kan säga i dagsläget är att det finns en ökad efterfrågan på Grundtvigprogrammen, och att vuxenutbildningen är starkt uppmärksammas på grund av att den bidrar både till ekonomisk och social utveckling.

Hon vill också gärna ha input från svensk folkbildning om den har någon relevant information just nu att ge.

Interreg III A Gränsregionalt samarbete

EU:s strukturfonder

EU vill stärka den ekonomiska och sociala samhörigheten mellan medlemsländerna och samtidigt minska de regionala skillnaderna i ekonomiskt och socialt avseende. För detta ändamål finns fyra strukturfonder: regionalfonden, socialfonden, jordbruksfonden och fiskefonden. En tredjedel av EU:s budget går till dessa poster i budgeten. Målprogrammen inriktar sig på lokal utveckling och behandlas därför inte i den här utredningen.

INTERREG-programmen däremot inriktas på gränsöverskridande regionalt samarbete och har ett intresse i detta sammanhang. De finansieras av regionalfonden. INTERREG III har 1,2 miljarder kr eller 142 miljoner € till förfogande. INTERREG III B och IIIC vänder sig framför allt till städer och kommuner och enstaka universitet. Folkhögskolor och studieförbund som projektägare finns huvudsakligen inom INTERREG III A.

INTERREG III A inleddes år 2000 och pågår till och med år 2006. Inriktningen kan gälla utveckling av näringslivet, gränsöverskridande regional och lokal kompetensutveckling, kultur och välfärd med mera. Av EU:s medel går 90 miljoner € till INTERREG III.

Folkbildningen är representerad med ett antal projekt. FU vill utveckla ett regionalt förenings-

liv runt Öresund. Väddö fhs har ett projekt inom område Skärgården: näringslivsutveckling, som handlar om skärgårdskultur i form av nätverksamverkan mellan kulturarbetare, seminarier och distansutbildningar. SV har ett rent kompetensprojekt, Kompetenscirkeln, som går ut på nätverk och lokal utveckling i Kvarnen-Mittskandiaområdet (Helgeland, Västerbotten och Österbotten).

I område Nord finns insatsområdena utbildning,

affärsmässigt samarbete och kultur representerade i folkbildningsprojekten. Framnäs fhs för samman funktionshindrade med datoranvändning och musik/drama i Kultur-teknik-funktionshinder. Sverige-finska fhs har tolkutbildningar i svenska – finska och i svenska – ryska. Den har också ett projekt om småföretagande och ett om unga skrivare i Barentsregionen, samt två kulturprojekt som går ut på ett folktraditionsnätverk, utställningar, lärlingsutbildning och produktutveckling.

INTERREG IIIA perioden 2000–2006

Område Öresund	FU 2 projekt	summa	8 025 296 kr
Område Sverige-Norge	–		
Område Skärgården	Väddö fhs 1 projekt		1 250 000 kr
Område Kvarnen-Mittskandia	SV 1 projekt		1 907 580 kr
		Totalt	1 175 350 €
Område Nord	Framnäs fhs 1 projekt		127 537 €
	Kalix fhs 1 projekt		70 740 €
	Sv-Finska fhs 5 projekt		1 053 920 €

I sammanlagt 11 projekt har folkbildningen projektansvaret och har erhållit 22 743 141 kronor motsvarande 2 427 547 € av den totala summan, som är 90 miljoner €. Folkbildningen andel uppgår till 2,7 procent.

Källa: Internet

Det nordiska regerings-samarbetet (intervju med NVL)

Nordiska ministerrådet (NMR)

De nordiska samarbetsministrarna (MR-SAM) och Nordiska samarbetskommittén (NSK) svarar för den löpande koordineringen av det officiella politiska nordiska samarbetet. Flertalet nordiska fackministrar möts i ministerråd ett par gånger om året. Ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, som varar ett år åt gången, roterar mellan de fem nordiska länderna. Nordiska ministerrådet fattar beslut genom enstämmighet.

Ärenden förbereds och följs upp av de olika nordiska ämbetsmannakommittéerna (ÄK eller EK) vilka består av nationella tjänstemän. Deras arbete är uppdelat i huvudområden, som vart och ett har en rådgivande styrgrupp. Styrgrupperna har handlingsplaner och årliga verksamhetsplaner.

Kommittéer och styrgrupp för vuxnas lärande MR-U, EK-U och SVL

De för folkbildningen viktigaste organen är **Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U)** och **Nordiska ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (EK-U)** samt under den **Styrgruppen för Vuxnas lärande (SVL)**. De har till syfte att främja vuxnas kunskaper och kompetens, personlig utveckling och arbetslivet

genom ökad sysselsättning, företagsutveckling, värdeskapande och demokratiskt deltagande samt ge kunskaper om vuxnas lärande i och utanför Norden. SVL ska i sin verksamhet utgå från NMR:s politiska prioriteringar och i sitt arbete ta speciell hänsyn till folkbildningens traditionella miljöer.

Sekretariat:

Karin Ekström, Sverige

Margrethe Steen Hernes, Norge

Nordisk Ministerråd Store Strandstræde 18, 1255 Köpenhamn K Tel. +45 33960378

E-post: mah@norden.org

www.norden.org/vuxnaslarande/sk/

Nordiska rådet

Nordiska rådet är parlamentarikernas samarbetsforum. Rådet har 87 valda medlemmar, representerande de fem länderna och de tre självstyrande områdena. Rådsmedlemmarna sitter i ländernas parlament och utses av parlamenten efter förslag av partigrupperingar.

Nordiska rådet leds av ett presidium och möts från och med 1996 till en ordinarie session på hösten. Dessemellan arrangeras temamöten. Sekretariatet är samlokaliserat med Nordiska ministerrådets sekretariat i Köpenhamn. Det finns dessutom nationella sekretariat i de nordiska parlamenten knutna till respektive lands rådsdelegation.

Rådet kan dels ses som en lobbyorganisation för att driva ”nordiska värderingar” i ett större sammanhang, dels vara en drivande aktör i brobyggandet mellan EU och dess östra grannar och dels verka för att de arktiska frågorna får genomslag i Europapolitiken. Den kulturella gemenskapen i Norden är en central tillgång att vårda och en resurs att utveckla.

Det nordiska parlamentariska samarbetet har följande huvudmål för 2005–2007:

- att vidareutveckla det nordiska samarbetet och att avlägsna gränshindren mellan de nordiska länderna,
- att stärka det nordiska samarbetets roll i det nya Europa,
- att aktivt medverka till brobygge mellan EU/ EES och Ryssland samt EU:s östra grannar,
- att stödja en bärkraftig social och ekonomisk utveckling i Västnorden och i Arktis- och Barents-regionen.

Det löpande politiska arbetet i Nordiska rådet sker i fem utskott och fyra partigrupper. **Kultur- och utbildningsutskottet** är det för folkbildningen mest aktuella av utskotten. Några av dess huvudområden är Folkupplysning och vuxenutbildning, Livslång inläring och Föreningarna Norden och den frivilliga sektorn. Sekreterare i utskottet är Urve Avasalu från Sverige. Övrig personal från Sverige är Johan Sjölander och Gunnar Stenarv, politiska sekreterare, och Ingrid Tollin, internationell sekreterare.

De fyra partigrupperna är: Konservativa gruppen, Mittengruppen, Socialdemokratiska gruppen och Vänstersocialistiska gröna gruppen. Den partipolitiska fördelningen i de nationella parlamenten återspeglas i Nordiska rådet.

Nordplusprogrammen

Nordiska Ministerrådets utbildningssektor har från och med den 1 januari 2004 fem mobilitets- och nätverksprogram:

- Nordplus – samarbete mellan institutioner på universitetsnivå.
- Nordplus Junior – samarbete mellan grundskolor och skolor på ungdomsutbildningsnivå.
- Nordplus Vuxen – samarbete, fortbildning och förnyelse inom vuxenundervisning, bland annat mobilitets- och samarbetsprojekt för att utveckla nya idéer, metoder, material, kursmoduler med mera.
- Nordplus Nabo – nätverkssamarbete mellan Norden och Nordens närområden (Estland, Lettland, Litauen, nordvästra Ryssland), inom både formell utbildning och utbildning inom den frivilliga sektorn.
- Nordplus Språk – syftar till att främja den nordiska språkförståelsen och språkkunskapen, vidare att främja en demokratisk språkpolitik och språksyn i Norden samt att stärka de nordiska språkens ställning.

Programmen ska vara politiska instrument för att bland annat främja den nordiska kultur-, språk- och värdegemenskapen, kunskap, kompetens, livslångt lärande och utbildnings- och forskningsgemenskapen och en ökad ekonomisk utveckling och konkurrenskraft i Norden och dess närområden.

Varje nordiskt land har fått huvudansvaret för var sitt av Nordplusprogrammen. men också ett medansvar för de övriga Nordplusprogrammen, vilket innebär information och handledning. De program som kan bli aktuella för vuxna är:

- Nordplus Vuxen. Huvudadministratör är CIRIUS i Danmark, medansvarig i Sverige är Internationella Programkontoret.
- Nordplus Nabo. Huvudadministratör är Norges Forskningsråd, medansvarig i Sverige är Svenska institutet (SI)
- Nordplus Språk. Huvudadministratör är Universiteternes Internationale Kontor på Island, medansvarig i Sverige Svenska institutet (SI).

NVL, Nätverket för vuxnas lärande, NVL-projekt (intervju)

Intervju med Antra Carlsen, huvudkoordinator.

Fakta

NVL är ett nordiskt projekt som Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) utför på uppdrag av Nordiska Ministerrådet. NVL:s strategier utgår från att samarbetet i Norden är baserat på gemensamma värderingar, gemensam kultur och historia, och inte minst på en gemensam syn på demokrati och utbildning. Vuxnas lärande är ett prioriterat område inom det nordiska samarbetet. NVL ska stärka nordisk nytta genom att förmedla kompetens och erfarenheter från de nordiska länderna och synliggöra detta i Norden men också i Nordens närområden, i nordvästra Ryssland och i resten av Europa. NVL prioriterar bland annat:

- livslångt lärande och kompetensutveckling,
- validering av personliga och professionella kompetenser,
- kvalitetssäkring och utveckling av kvalitetsindikatorer inom vuxnas lärande.

NVL:s arbete baseras på Nordiska Ministerrådets treåriga Strategiplan för utbildning och forskning. NVL samarbetar med CIRIUS i Köpenhamn, som administrerar Nordplus vuxen, vilket ger möjlighet att följa upp Nordplus Vuxen och NVL:s projekt, styra projekt, ordna gemensamma nätverkskonferenser och stärka nätverk inom teman för de strategiska målen.

I NVL-nätverket arbetar en huvudkoordinator, en handläggare, nationella koordinators i varje nordiskt land och kontaktpersoner i de självstyrande områdena samt en webbredaktör.

Relationer och kontakter

NVL deltar i möten för nordiska samråden (DFS, VSY, Vofo, FBF) som har två nordiska och ett nordiskt-baltiskt möte om året. NVL möter Nordiska Folkhögskolerådet årligen vid vårkonferensen och generalsekreteraren i det koordinerande

landet flera gånger om året. Alla nordiska nätverk finns på NVL:s webbplats (www.nordvux.net).

Nordiska nätverk inom validering och kvalitetssäkring har initierats av NVL i 2005 och folkbildningen är representerat i båda.

NVL har initierat en arbetsgrupp för vidareutbildning och kompetensutveckling av studiecirkeldare och andra folkbildare som skapar en nordisk fortbildningskurs: <http://www.nordvux.net/page/31/nvlsaktiviteter.htm>

NVL har kontakter med alla paraplyorganisationer för folkbildningsorganisationerna i Norden, kontakterna är regelbundna och fungerar bra. NVL:s webbplats (tema- och projektsidor) och Nyhetsbrev är viktiga redskap för informations-spridning till enskilda folkbildningsorganisationer.

Finns det intresse för mer initiativ från folkbildningen?

Det finns intresse att delta i utvecklingsarbete och nätverk. Man kunde önska mer intresse i samarbetsprojekt i Europa, Norden och med de närmaste grannländerna kring Östersjön.

Saknas det en samlad röst för folkbildningen? Vad skulle ett gemensamt agerande betyda för er?

Folkbildningen är organiserad på olika sätt i de olika nordiska länderna. Studieförbund och folkhögskolor ingår inte alltid i en paraplyorganisation. De enskilda organisationerna samarbetar med varandra, också nordiskt, men aktiviteter/projektresultat etc sprids inte vidare. Det är viktigt att hela folkbildningssektorn ingår i nordiskt samarbete och att det skapas en fungerande nätverkskärna som kan ta upp policyfrågor, planera för spridning av resultat, samarbeta kring nya initiativ (både projekt och policy), och främja hela sektorn. Folkbildningens röst och profil kan stärkas. NVL kan vara en viktig länk mellan olika nätverk och NVL följer gärna upp initiativen från miljöerna och utvecklar dialog nordiskt och med Nordiska Ministerrådet.

Trendbeskrivning – är folkbildningen mer eller mindre aktiv nu än tidigare? Hur stor är den folkbildningsverksamhet som finansieras via er organisation i anslagssiffror? Hur stor är folkbildningens andel av hela kakan?

Under 2005 har folkbildningen varit lika aktiv och haft lika många deltagare i det nordiska samarbetet (NVL:s aktiviteter) som formell vuxenutbildning.

I NVL:s egna aktiviteter har studieförbunden haft 71 deltagare och folkhögskolorna 27, tillsammans 18 procent av det totala 542 deltagare. (Komvux hade 19 procent).

I NVL:s aktiviteter i samarbete med miljöerna hade studieförbunden 72 och folkhögskolorna 25 deltagare av totalt 403, det vill säga tillsammans 24 procent (komvux 22).

Källa: Antra Carlsen, NVL

Har folkbildningen någon betydelse för den nordiska verksamheten? Vad tillför folkbildningen internationellt?

Folkbildningen har en viktig roll att spela i det nordiska samarbetet. Folkbildningens roll kan bli ännu starkare om:

– folkbildningen visar/förklarar/synliggör betydelse

av de olika aktiviteter och folkbildningsvärden för andra organisationer och aktörer inom vuxnas lärande,
– folkbildningen ingår i dialog och samarbete på tvärs av sektoriella gränser.

Vilken roll skulle den enligt er uppfattning kunna spela?

Det finns stort intresse för nordisk folkbildning i resten av Europa (och världen). Information på engelska om vuxnas lärande är bland de fem mest nedladdade informationssidorna på webbplatsen.

Genom att vara aktiv i olika nätverk, projekt och arbetsgrupper kan nordisk folkbildning bidra till att Europa utvecklas inte bara som en stark och konkurrensduktig region, utan också som en region som är baserad på mänskliga värden, som prisätter och efterfrågar kompetenser från den icke formella utbildningssektorn och som är inkluderande/utvecklande vad gäller individens roll i både arbetslivet och samfundslivet.

* Folkhögskolors och studieförbunds nyttjande av Nordplus vuxen redovisas under rubriken Internationella Programkontoret tidigare i rapporten.

För folkbildningen intressanta fonder

Nordiska kulturfonden

Nordiska kulturfonden är ett nordiskt samarbetsorgan vars uppgift är att stödja kultursamarbete i vid bemärkelse mellan de nordiska länderna. Den delar ut omkring 25 miljoner danska kronor varje år till kulturprojekt i Norden eller nordiska projekt utanför Norden.

Stöd ges till hela kulturlivet och omfattar allt från konst, teater, musik och dans till litteratur, sång och nya media. Även utbildning, forskning och tvärssektoriella projekt omfattas i det fonden kan stöda. Inom utbildnings- och forskningsområdet prioriteras projekt med anknytning till kultur. De projekt som kan beviljas stöd från fonden måste inkludera minst tre nordiska länder eller självstyrande områden (Färöarna, Grönland och Åland). Beslut över vilka projekt som tilldelas bidrag fattas av fondens styrelse. Administrationen sköts av **Nordiska kulturfondens sekretariat** i Köpenhamn.

I styrelsen sitter från Sverige riksdagsledamot Kent Olsson (m), med suppleant riksdagsledamot Lars Wegendal (s). Medlem av styrelsen är också Kristina Rennerstedt, generaldirektör för Statens Kulturråd med suppleant Annica Dahl, avdelningschef på Statens Kulturråd.

Bilaterala stödordningar

Fonderna stöder utbyten mellan två nordiska länder och administreras av den svenska Föreningen Norden

Fonden för Dansk-Svenskt Samarbete har till syfte att bidra till ökad förståelse mellan Danmark och Sverige inom kulturella och andra områden genom att stödja arbets- och studievistelser i Danmark och Sverige för svenska och danska medborgare, gästspel, konstutställningar och annan verksamhet. Ansökningsfrister: 15 januari, 15 maj och 15 oktober.

Kulturfonden för Sverige och Finland ska understödja strävanden att öka kännedomen om och kontakterna mellan ländernas kultur, näringsliv och folk. Enskilda personer såväl som organisationer kan söka projektbidrag och vistelsestipendier. Ansökningsfrist: 15 september.

Svensk-norska samarbetsfonden ska främja svenskt-norskt samarbete och verka för ömsesidigt utbyte och information om svenska och norska kultur- och samhällsförhållanden. Bidrag kan sökas av föreningar, institutioner med flera samt enskilda personer. Ansökningsfrist: 15 januari. Under år 2005 utdelade fonden konstnärstipendier för vistelse i Kunstnerhuset i Svolve, Norge eller Gerlesborgsskolan i Bohuslän, Sverige, samt Vistelsestipendier till hotell Voksenåsen i Oslo eller Hässelby slott i Stockholm.

Svensk-isländska samarbetsfonden ska i första hand ge bidrag inom kulturens, utbildningens och forskningens områden, men kan också stödja annan verksamhet som syftar till att öka kunskapen om eller kontakten mellan de båda länderna. Enskilda personer kan söka resestipendier på 5 000 svenska kronor. Ansökningsfrist: 1 februari.

Letterstedtska föreningen, grundad 1875, har enligt sina stadgar till uppgift att bland annat befordra gemenskapen emellan de fem nordiska rikena i avseende på industri, vetenskap och konst. Anslagets storlek varierar från 1 000 till 50 000 svenska kronor. Ansökningsfrister: 1 mars och 15 september.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ)

Riksbankens Jubileumsfond är en fristående stiftelse och fond som har till ändamål att främja och understödja vetenskaplig forskning. Företräde ges till forskningsområden, vilkas medelsbehov inte är så väl tillgodosedda på annat sätt, stora och långsiktiga forskningsprojekt, nya forskningsuppgifter som kräver snabba och kraftiga insatser samt till att söka främja kontakter med internationell forskning.

Riksdagen beslöt 1993 att ytterligare en donation, om 1,5 miljarder kronor, Kulturvetenskapliga donationen, skulle tillföras Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Följande användningsområden angavs:

- etablering av forskningscentra eller forskningsområden med internationell slagkraft,
- stöd till projekt och program som innebär gränsöverskridanden mellan discipliner,
- etablering av nätverk eller fastare samverkansformer nationellt och internationellt, bland annat genom etablering av ett internationellt forskarutbytesprogram, befordran av forskarutbildning och forskarrekrutering, samt främjande av forskarrörlighet mellan universitet och andra verksamheter.

Områdesgrupper

Av tradition inrättar Riksbankens Jubileumsfond områdesgrupper inom forskningsfält som bedöms som angelägna men som ännu är svagt utvecklade eller inte tillräckligt uppmärksammade. Det finns bland annat en områdesgrupp för forskning om Kunskapssamhället, och en annan för forskning om **Kultur – Säkerhet – Hållbar samhällsutveckling**.

En tredje områdesgrupp har speciellt intresse för folkbildningen, nämligen **Områdesgruppen för forskning om civilsamhället**, som tillsattes hösten 2003. Den ideella sektorn har spelat en viktig roll i det svenska samhällets utveckling alltsedan 1800-talet och har under 1900-talet varit viktig i uppbyggnaden av välfärdsstaten. De ideella organisationerna utgör en viktig del av det som numera kallas för det civila samhället, det vill säga området mellan offentliga samhällsinstitutioner (stat, landsting, kommuner etc.) och näringslivets aktörer.

Gruppen ska bidra till utvecklingen av en egen teorigrund som öppnar för en utveckling som går bortom de gängse internationella ansatserna. Det gäller bland annat att söka finna utvecklingsvägar, som bidrar till att öka förståelsen av det genuint svenska/nordiska. Det är viktigt med ansatser som når bortom den traditionella forskning som utgår från stat och marknad.

Ledamöter

Forskningsdirektör docent Mats Rolén, ordförande
Docent Erik Amnå
Docent Christina Garsten
Fd. kulturministern Bengt Göransson
Fd. generalsekreteraren Marianne af Malmborg
Riksdagsledamot Birgitta Ohlsson (fp)
Vice riksbankschef Kristina Persson
Professor Lars Svedberg
Docent Håkan Thörn
Docent Hans Westlund
Docent Filip Wijkström
Malin Gawell, BSc, (sekreterare)

■ EU:s organisation för delaktighet och påverkan (intervjuer)

Europeiska rådet Ministerrådet, Coreper och Europaparlamentet

Europeiska rådet – EU:s toppmöten

I Europeiska rådet samlas stats- och regeringscheferna samt EU-kommissionens ordförande minst fyra gånger per år i Bryssel. Dessa så kallade toppmöten fattar inga formella beslut men fungerar som högsta instans genom att fastslå riktlinjer (till exempel Lissabonstrategin). Utrikesministrarna deltar i delar av mötet och även finansministrarna. Vid vårtoppmötet i mars läggs den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken fast.

Ministerrådet

Ministerrådet är EU:s beslutande och lagstiftande församling. Det är där varje medlemsland har tillfälle att försvara sitt lands nationella intressen. Ministerrådet sammanträder i nio olika grupperingar, beroende på vilka frågor som ska diskuteras. EU-ländernas utrikes-, finans- och jordbruksministrar samlas minst en gång i månaden. Allmänna rådet (utrikesministrarna) ansvarar för samordningen. Ett av medlemsländerna är ordförande i ministerrådet under sex månader i taget. Från 2006-01-01 är det Österrike och från 2006-07-01 Finland. Landet håller då i ordförandeklubban på såväl ministermöten som tjänstemannamöten och toppmöten. Ordförandelandets huvudansvar är att uppnå enighet. Ministerrådet tar sina beslut antingen med enhällighet (skatter, EU-budgeten och säkerhets-

politiken) eller med kvalificerad majoritet (till exempel inre marknadsfrågor, forskning och miljö). Sverige har 10 röster medan till exempel Tyskland har 29.

Coreper

Coreper är en kommitté med tjänstemän från EU-ländernas permanenta representationer som förbereder ministerrådets möten (till exempel deltar utbildningsrådet Karin Henriksson när utbildningsministrarnas möten förbereds).

Europaparlamentet

Europaparlamentet är folkvalt och medbestämmande inom flera områden. 19 av medlemmarna i parlamentet är från Sverige. Parlamentet arbetar i 22 permanenta utskott. När Europaparlamentet ska behandla ett ärende, antingen på remiss från kommissionen eller en annan fråga, utses ett ansvarigt utskott och en föredragande i samråd med partigrupperna. Den föredragande har en mycket aktiv roll och är ansvarig för att lägga fram ett förslag för vad parlamentet ska tycka i en viss fråga. Partigrupperna utser ofta en egen skuggföredragande i ärendet. Innan ärendet avgörs i plenum har utskott som berörs fått ärendet på underremiss. Under beredningen ordnas ibland utfrågningar och andra sorts möten med olika intressegrupper.

Ett utskott av särskilt intresse för folkbildningen är Utskottet för Kultur och Utbildning. Där har Sverige ingen ordinarie ledamot men två ersättare, Maria Carlshamre (fp) och Åsa Westlund (s).

Så kallade Intergrupper i Europaparlamentet bildas av ledamöter som förenas av intresse för en viss fråga, till exempel folkhälsa. Grupperna måste ha tillstånd av parlamentets presidium. Deras möten är ofta öppna för utomstående intressenter, och sekretariatet kan skötas av en europeisk intresseorganisation.

Akrediterade lobbyister för organisationer och företag får tillträde till parlamentets möten. De är i dag cirka 4 000 till antalet.

Europeiska kommissionen och Generaldirektoraten

EU-kommissionen ska främja unionens allmänna intressen och ta lämpliga initiativ i detta syfte. Den ska övervaka tillämpningen av unionsrätten under kontroll av Europeiska unionens domstol. Den ska samordna och genomföra budgeten samt förvalta programmen. Det finns i dag en kommissionär från varje land, och 20 000 tjänstemän. Mandattiden är fem år. Kommissionen är indelad i generaldirektorat med ansvar för olika politikområden. 2004–2009 är José Manuel Durrao Barroso ordförande och Margot Wallström förste vice ordförande.

För varje ansvarsområde finns ett antal generaldirektorat (DG), som sedan är indelade i underdirektorat A, B, C och så vidare. De är de viktigaste organen i beslutsprocessen eftersom det är de som formulerar lagförslag efter egna idéer eller efter uppdrag från Europeiska rådet, Ministerrådet, Europaparlamentet och enskilda medlemsländer. De tar också emot förslag från intresseorganisationer och näringslivet. Innan det ansvariga DG är färdigt med sitt förslag, samråder de med andra DG och tar in synpunkter från intresseorganisationer.

EU har ingen lagstiftning om utbildningsfrågor, det är de enskilda medlemsstaterna som ansvarar för utbildningen i sina länder. Men EU vill vara ett

forum för utbyte av idéer och goda exempel. EU beslutar om policyområden och strategidokument och lägger också ut dokument för konsultation, där man till exempel ber NGOs att sända in sina synpunkter. Livslångt lärande är en strategi för bättre konkurrenskraft och anställningsbarhet men också för större social tillhörighet, aktivt medborgarskap och personlig utveckling.

Generaldirektoratet (DG) för Utbildning och kultur

Generaldirektör är Nikolaus van der Pas. De för folkbildningen mest betydelsefulla underdirektoraten i direktorat A och B nämns nedan.

Direktorat A: Livslångt lärande: Allmän och yrkesinriktad utbildning. Policy

- David Coyne, direktör
- Samordning; Gordon Clark, enhetschef
- Vuxenutbildning med mera; Marta Ferreira Lourenco, enhetschef

Direktorat B: Livslångt lärande: Allmän och yrkesinriktad utbildning. Program och aktioner.

- Michel Richonnier, direktör
- Samordning; Sergio Corti, enhetschef
- Finansiering; Johan Sijbenga, enhetschef
- Comenius/Grundtvig; Armin Bosch, enhetschef
- Erasmus, Jean Monnet; Belén Bernaldo de Quiros, enhetschef
- Leonardo da Vinci; Joao Delgado, enhetschef

Direktorat C: Kultur och kommunikation

Direktorat D: Ungdom, sport och relationer till medborgarna

Direktorat E: Resurser

DG EAC: Europeiska utbildningsorganisationer

EU-kommissionens analyser och utredningar

Meddelanden är utredningar eller rapporter angående situationen inom ett visst område. Man pekar på problem och frågeställningar och försöker ge svar. En grönbok är en utredning som ger en analys och övergripande anvisar olika handlingsvägar i politiken. En vitbok kommer med mer konkreta förslag och föregår ofta de konkreta lagförslagen.

EU:s nuvarande policyområden för livslångt lärande

- Utbildning och yrkesutbildning 2010
- Yrkesutbildning
- Samordning om policyfrågor
- Livslångt lärande
- Lärande utomlands
- Språk
- Ny teknologi
- Erkännande av kvalifikationer
- Tredje världen
- Bolognaprocessen

Högre utbildning

Livslångt lärande är kärnan i Lissabonstrategin. EU har satt upp målet att på tio år räknat från år 2000 utvecklas till den mest konkurrensdugliga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen, kapabel till en uthållig ekonomisk utveckling med fler och bättre arbetstillfällen och större social sammanhållning. Centralt är inte bara konkurrenskraft och anställningsbarhet utan också social tillhörighet, aktivt medborgarskap och personlig utveckling.

Kommissionens strategidokument sänds ut för synpunkter innan de slutligen antas. Kommissionen konsulterar medlemsländer, de europeiska sociala parterna, relevanta europeiska föreningar, NGOs och nätverk, industrisammanslutningar med mera, och kommer sedan med ett formellt förslag. FBR brukar avge remissvar på relevanta dokument.

Några exempel på strategidokument:

- Ett Europa för livslångt lärande, 21 nov 2001
- Resolution om livslångt lärande, juni 2002
- Europeiska kommissionens förslag till en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (EQF)
- Rekommendationer om nyckelkompetenser för livslångt lärande KOM (2005)548

Den senaste rekommendationen, **Nya mål för**

livslångt lärande kom i november 2005 och föreslår att medlemsstaterna ska utveckla en ny ”europeisk referensram” grundad på en uppsättning ”nyckelkompetenser”. Dessa nyckelkompetenser omfattar bland annat språkliga och kulturella färdigheter, samt färdigheter inom företagsamhet. Medlemsstaterna uppmanas att vidta lämpliga åtgärder för att anpassa kursplanerna vid skolor och universitet, samt för att erbjuda möjligheter till livslångt lärande för vuxna för att säkerställa att dessa nyckelkompetenser kan erhållas av alla. Syftet är att uppmanas till livslångt lärande och att anpassa utbildningssystemen till den ökade globaliseringen.

Rådgivande organ: Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén (intervju)

Europaparlamentet, rådet och kommissionen ska bistås av en regionkommitté och en ekonomisk och social kommitté med rådgivande funktioner.

Ekonomiska och sociala kommittén (EESK)

Ekonomiska och sociala kommittén är remissinstans för frågor om den inre marknaden, arbetsmarknads- och socialpolitik, transport och jordbruk. Den har 332 ledamöter och 12 av dem utses av Europeiska rådet på förslag från den svenska regeringen, och nominerade av svenska organisationer. Kommittén har ett etablerat formellt samarbete med de europeiska intresseorganisationer och folkrörelser som verkar i Bryssel.

Arbetet sker i sex sektioner, där en mindre arbetsgrupp förbereder yttranden. En eller två ledamöter blir huvudansvariga för yttrandet, Experter kan inkallas att bistå i arbetet, och ledamöterna använder sig ofta av personer som kommer från den egna eller närstående organisationer. Utfrågningar, seminarier och konferenser ordnas för att mera systematiskt få med det civila samhällets synpunkter.

EESK är uppdelad i tre grupper:

- Grupp 1, Arbetsgivare: personer från Svenskt Näringsliv, Grossistförbundet och Transportföretagen med flera.
- Grupp 2, Arbetstagare: LO, TCO och SACO
- Grupp 3, Övriga intresseorganisationer: LRF, Sveriges Konsumentråd, HSO och Kooperativa Institutet.

Dessutom finns undergrupper, så kallade kategorier, för social ekonomi, konsumenter, jordbrukare, småföretagare och transportbranschen.

Från fackföreningsrörelsen (grupp 2) sitter i dag som svenska representanter Lars Nyberg och Maud Jansson, LO, Thomas Jansson, TCO och Ernst Erik Ehnmark, SACO.

Grupp 3 representeras av LRF, Koopi, Sveriges konsumentråd och HSO.

- Staffan Nilsson, LRF, arbetar med jordbruk och landsbygdsutveckling men också med internationella frågor och informationssamhället
- Jan Olsson, Koopi, arbetar dels med ekonomisk och social sammanhållning, dels med sysselsättning, sociala frågor och medborgarskap
- Inger Persson, Sveriges konsumentråd, arbetar med den inre marknaden och med transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället
- Christina Wahrolin, HSO, arbetar med sysselsättning, sociala frågor och medborgarskap och med den inre marknaden

Regionkommittén ReK

Intervju med Christina Tallberg (s), ersättare.

Hur arbetar regionkommittén?

Regionkommittén inrättades 1994 och är ett rådgivande organ bestående av företrädare för lokala och regionala nivåer i EU:s medlemsländer. Ledamöterna ska vara folkvalda och ha ett valt politiskt mandat. Regionkommittén företräder lokala och regionala intressen i EU och måste tillfrågas så fort någon fråga berör dessa nivåer. Dit hör till exempel strukturfonderna, utbildning och trans-

porter. ReK har för närvarande 332 ledamöter från 25 länder, varav 12 kommer från Sverige (och lika många ersättare). De utses av Europeiska rådet på förslag av svenska regeringen, efter nominering av Sveriges Kommuner och Landsting samt de politiska partierna. Den politiska sammansättningen ska spegla de politiska partiernas samlade styrka i kommuner, landsting och regioner. Mandattiden är 4 år. I februari 2006 påbörjas en ny mandatperiod för Regionkommittén.

Kommitténs förberedande arbete sker i sju olika utskott. På samma sätt som i Europaparlamentet utses ett utskott som huvudansvarig i beredningen av en fråga, och en föredragande rapportör får ansvaret för att utforma utskottets förslag till yttrande. Efter utskottsbehandlingen antas yttrandet av Regionkommitténs plenarförsamling. En rapportör ska inte skriva ett inhemskt yttrande, utan ett som får så bred enighet som möjligt i Regionkommittén, och som fokuserar på erfarenheter och synpunkter från den lokala och regionala nivån. Vid ett rapportörskap biträds rapportören av en expert (som rapportören själv väljer).

I arbetet för den svenska delegationen finns samtliga tjänstemän i Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och ett särskilt sekretariat samt SKL:s kontor i Bryssel till förfogande.

Intressant för folkbildningen är Utskottet för kultur och utbildning (EDUC), som har utbildning, kultur, forskning, ungdom, idrott, språk och media inom sitt ansvarsområde. Nuvarande svenska representanter är: Aldo Iskra (kd), Lars Nordström (fp), Christina Tallberg (s) och Ann Beskow (s)

Möjligheter till påverkan under ett ärendes gång

Kommittén ska höras när det gäller frågor om utbildning. Först lämnas ett förslag från kommissionen ut. EDUC-utskottet i regionkommittén utser en rapportör som skriver remissyttrandet. Rapportören får tillgång till en expert. Christina Tallberg var till exempel rapportör för Memorandum for Lifelong learning, Förverkligande av ett område

för Livslångt Lärande, Integrerade Handlingsprogrammet för Livslångt Lärande och är det nu även för Nyckelkompetenser för Livslångt Lärande. Mats Söderberg från Kommunförbundet anlitas som expert.

Rapportören har hela tiden en löpande kontakt med den eller de ansvariga för förslaget i kommissionen och har möjligheter att direkt diskutera med dessa om bakgrunden till förslagen med mera och föra fram sina synpunkter. Vid utskottsmötena finns förslaget till yttrande på 20 språk, och utskottets ledamöter kan genom ändringsförslag stryka, lägga till och ändra skrivningar. Rapportören ger besked om ändringsförslag kan bifallas, avslås eller så föreslås kompromisskrivningar. Därefter röstar utskottet om detta.

Rapportören styr det hela, och har ansvaret för yttrandet, diskussionen och ställningstagande till eventuella ändringsförslag också vid plenarförsamlingens behandling av yttrandet. Under beredningstiden träffar rapportören Europaparlamentets och EEKS rapportörer och intressenter i Sverige, till exempel FBR, men också Euro-Cities, AER Assembly European Regions, intresseorganisation för regionerna i Europa, vidare CEMR Council European Municipalities and Regions – intresseorganisation för städer och regioner. Dessutom CPMR Conference Pheripheral maritime regions. Kommuner och landsting är medlemmar i flera av dessa europeiska organisationer. En mängd olika seminarier anordnas också av regioner och städer, dit rapportören inbjuds för att delge Regionkommitténs synpunkter.

För att yttrandet ska få betydelse gäller det att eftersträva så stor enighet som möjligt bakom Regionkommitténs åsikter och förslag. Som rapportör har man stor möjlighet att föra fram speciella synpunkter och erfarenheter, som är betydelsefulla i sammanhanget. Christina Tallberg har till exempel lyft fram de grupper som står utanför, de som blivit eftersatta i utbildningen, samt funktionshindrades särskilda behov.

Ett annat exempel är att tillsammans med kommissionen skapa R3L initiativet (Regioner för Livslångt lärande) för att ta fram goda exempel för att i regioner främja arbetet med livslångt lärande och nå de många deltagarna. R3L, Regions for LLL, består av 17 nätverk med 120 regioner samt NGOs (olika utbildningsanordnare). I det nya integrerade utbildningsprogrammet inom Livslångt Lärande 2007–2013 finns möjligheter till fortsättning av R3L initiativet.

Det nya Integrerade utbildningsprogrammet inom det livslånga lärandet, med underprogrammet Grundtvig. Start 2007

Folkbildningen har betydelse i EU. Det finns i dag stor kunskap i Kommissionen om nordisk folkbildning och nordiska studiestödssystem. Alan Smith, tidigare ansvarig för Comenius/Grundtvig-programmen inom Generaldirektoratet för Utbildning och kultur, är en stor anhängare av folkbildningen. Lissabonstrategin är central för forskning, innovation och arbetskraft för framtidens arbete. Folkbildningen är viktig i sammanhanget.

Christina Tallberg informerade också om vad det nya förslaget till EU-program inom utbildningsområdet kan komma att betyda för folkbildningen. Om det antas, kommer Grundtvig-programmet (inom det nya Integrerade utbildningsprogrammet) att få tredubbla resurser, vidare ges också deltagare möjligheter att vara med i utbytesdelen och inte bara lärare och ledare.

Det finns i dag 4 miljarder € i total utbildningsbudget. Det föreslås öka till 14 miljarder €. för åren 2007–2013. Genom budgetbeslutet vid toppmötet i december ges nya besked vad gäller utbildningsprogrammets budget. Sverige tar i dag inte hem ”sin andel” i utbildningsbudgeten. Sverige kan få 3 procent eller 17 Mkr per år, i dag är det bara 5 Mkr.

Den ökade rörligheten innebär för folkbildningen att det blir möjligt för en hel grupp att göra ett internationellt utbyte, till exempel en studiecirkel. 25 000 vuxenstuderande ska kunna resa ut jämfört

med 2 000 i dag. Det kommer också ett nytt allmänt program, det transversella programmet, som kan vara intressant för folkbildningen. Det ger möjlighet till nätverk för policyskapande, och ger möjlighet att nå andra grupper.

Toppmötet har efter genomförandet av intervjun ovan kommit överens om en betydligt stramare budget än vad Kommissionen föreslagit, vilket troligen kommer att innebära en halvering av de föreslagna siffrorna. Mer information under punkt 3.1.

Regionkontoren i Bryssel

Det finns cirka 120 regionkontor i Bryssel. Flera städer och regioner står bakom dem. De hjälper till med projekt och studiebesök, och är sina städers/regioners ansikten utåt gentemot EU.

Svenska kontor i Bryssel

- Central Sweden
- Eastsweden
- North Sweden
- Stockholm region
- Sydsveriges Europakontor (Sydsam)
- West Sweden
- Sveriges Kommuners och Landstingskontor i Bryssel

Regionala nätverk för livslångt lärande (intervju)

Intervju med Kent Johansson, regionråd i Västra Götalandsregionen. Ordförande i EARLALL

Regionala nätverk för livslångt lärande etableras mellan regioner och städer med väl utvecklade strategier för livslångt lärande, och syftar till att underlätta utbyte av erfarenheter och goda exempel.

EARLALL står för European Association of Regional and Local Authorities för Lifelong Learning. Det finns i Europa 500 regioner och minst 30 000 kommuner, och det förekommer mycket direkt samarbete mellan regionerna med eget ansvar och med egna resurser. Regionerna ansvarar för universitet och högskolor och för en del yrkesutbildning som sjuksköterskeutbildning.

EARLALL är en av flera organisationer och nätverk för regioner i Europa. Organisationen bildades på initiativ av Toscana. Det var den dåvarande utbildningsministern i Toscana Paolo Benesperi som tillsammans med professor Paolo Federighi stod som initiativtagare. Toscana har ett starkt intresse av att engagera folkliga organisationer, och har infört folkbildningsanslag för studiecirklar, som alltså finns där både som metod och organisation.

Varför är västra Götalandsregionen med?

Västra Götalandsregionen var länge den enda svenska medlemmen, i dag är också Jämtlands läns landsting med och antalet är uppe i 16 stycken. Västra Götalandsregionen är inte bara en region utan också ett självstyrelseorgan, och ansvarigt för länets utveckling. Det fanns en vision för regionen om en god utveckling av kompetens och utbildning och att den skulle gynnas av ett utbyte med andra europeiska regioner om knowledge based economy and society. Göran Fock, chefen för utbildningsenheten, har vid sin sida ett råd där folkbildningen är med, och samarbetar också med universitet och fackliga organisationer. Regionerna i Europa utbyter goda exempel i olika frågor.

Vad gör EARLALL?

EARLALL arbetar dels med policypåverkan, dels med projekt, både EU-projekt och andra. Organisationen har konferenser där företrädare för kommissionen och parlamentet deltar, och har regelbundna möten med EU:s Regionkommitté. När det gäller projekt är det inte EARLALL som äger projekten utan oftast medlemmarna, vilket minimerar administrationskostnader med mera. EARLALL har påverkat programmet för Livslångt lärande

och dess genomförande i olika regioner i Europa. Wales, Skottland, Kataloniens regionala ministrar träffas på organisationens General Assembly. Wales utbildningsminister deltar till exempel i rådets policydiskussioner och sammanträden. I den så kallade strukturerade dialogen möter Barroso en gång per år EU:s Regionkommitté och de intresseorganisationer som meddelat sitt intresse att delta.

EARLALL har de senaste åren skrivit policydokument om hur man kan stärka livslångt lärandedimensionen, och om etablerandet av ett integrerat aktionsprogram inom det livslånga lärandet. Man har också diskuterat regionala och lokala ledningar vis-a-vis den Europeiska Sociala Fonden, ESF, under nästa period 2007–2013. Vissa av dokumenten skickas till EU-institutionerna och till relevanta ministrar i medlemsstaterna.

Sambandet mellan nationellt och europeiskt

Man måste skilja på europeiska och internationella frågor. EU är ”inrikespolitik” i dag. Västra Götalandsregionen är extra mycket beroende av Europa på grund av sin näringsstruktur, med hela bilindustrin och många som arbetar inom globala företag. Inom de gemensamma europeiska systemen jobbar man med de frågor som finns där. En viktig fråga är mobilitet för olika yrken. Då måste det också finnas en fungerande validering som går över gränserna. Man talar också mycket om den högre utbildningens betydelse i EU, men det räcker inte för framtiden. Den kommunala ungdomsutbildningen och gymnasieskolan är lika viktig och också den har fördelar av en ökad europeisering. Alla yrkeslinjer borde till exempel ha europapraktik.

Den svenska folkbildningen är bra på global solidaritet men mindre bra på den europeiska gemenskapen. De svenska studieförbunden måste delta i de europeiska diskussionerna. Det finns inte någon direkt motsvarighet till studieförbund i EU utom nu i Toscana, men det finns andra intresseorganisationer de kan samarbeta med. Att delta i europeiska nätverk ger kunskap, utbyte av erfarenheter och best practise och inte minst ett vidgat perspektiv. En del studieförbund har hunnit längre än an-

dra, till exempel SV, NBV och ABF. ABF jobbar mycket med fackliga cirklar och har haft utbyte bland annat med Toscana.

När man i dag ska sätta igång med ett projekt, bör man ställa sig fyra frågor:

- Vad ska jag göra?
- Vilka resurser har jag själv, till exempel pengar?
- Hur mycket pengar har jag?
- Finns det pengar i EU att komplettera med?

Europarådet

Europarådet är en mellanstatlig organisation. Rådets huvudorgan är ministerkommittén, parlamentarikersamlingen och den rådgivande kongressen för lokala och regionala organ (kommunalkongressen).

Ministerrådet består av de 46 medlemsländernas utrikesministrar och representerar medlemmarnas regeringar. Ordförandeskapet roterar halvårsvis i alfabetisk ordning. De permanenta representanterna, medlemsländernas ambassadörer i Strasbourg, sköter det löpande arbetet.

Den parlamentariska församlingen består av 315 ledamöter och lika många suppleanter. Sverige har 6 ordinarie ledamöter och lika många suppleanter.

Församlingen har en rådgivande status och spelar en central roll som idégivare och debattforum på de politiska, sociala och ekonomiska områdena samt i frågor som rör mänskliga rättigheter, kultur, miljö, naturvetenskap och teknik. Församlingen har ett antal utskott med underkommittéer knutna till sig.

Europarådet har bland annat utarbetat nivåskalor gällande språk, vilka används till exempel av studieförbunden när det gäller att ange vilken nivå en språkcirkel har A1, A2, B1, B2 C1 och C2. Detta ingår i den Europeiska språkportfolion, som har utarbetats av Europarådet.

Kommunalkongressen är Europarådets organ för samarbete på det lokal- och regionalpolitiska planet. Kongressen är uppdelad i två kamrar, en för lokala och en för regionala frågor. Den har lika många ledamöter och suppleanter som den parlamentariska församlingen. De svenska representanterna nomineras av Sveriges Kommuner och Landsting. Kongressen arbetar också i fyra utskott – för institutionella frågor, kultur och utbildning, social sammanhållning samt hållbar utveckling.

EU-frågornas hantering i Sverige

Beslutsprocessen

Europeiska rådet och Ministerrådet fastställer mål och riktlinjer inom vissa sakområden. Medlemsländerna vidtar de politiska åtgärder som behövs för att målen ska uppfyllas och riktlinjerna följas.

Regeringen och riksdagen

Samtidigt som EU:s institutioner arbetar med att förbereda beslut arbetar också varje EU-land hos sig med samma frågor. I det arbetet ska riksdagen vara aktiv. När EU:s ministerråd sedan beslutar är det regeringen som deltar för Sverige. Tillsammans med ministerrådet är också det folkvalda Europaparlamentet med och beslutar om lagar i EU.

Regeringen är skyldig att informera riksdagen om vad som händer i samarbetet mellan länderna i EU. Riksdagens och regeringens arbete med EU-frågor bedrivs på olika sätt i riksdagens kammare, i utskotten och i EU-nämnden. Riksdagen diskuterar just nu hur man kan bli mer aktiv i sitt arbete med EU-frågor. Riksdagen deltar också i olika former av samarbete med parlamenten i EU-länderna. Det handlar om utbyte av både erfarenheter och information.

I riksdagens kammare kan alla ta del av ledamöternas allmänna debatt av EU-frågor. Det kan vara inför beslut om förslag som har EU-anknytning,

men det kan också bli debatt efter svar på interpellationer, under torsdagens frågestund eller vid särskilt anordnade debatter. Regeringen informerar också regelbundet riksdagen om olika EU-frågor.

Utskottsarbetet

Regeringen skickar EU-förslag till riksdagen, ofta tillsammans med en faktapromemoria som beskriver förslaget och hur regeringen tänker arbeta med det. Ärendet anmäls i riksdagen och skickas sedan till det utskott som har ansvar för frågan. Utskottet kan få kunskap och information genom kontakter med departementen i Regeringskansliet och olika myndigheter. Ibland hålls en utfrågning. Utskottet diskuterar sedan frågan och för vidare sina synpunkter, antingen direkt till departementet, eller i form av ett betänkande som kammaren sedan debatterar och fattar beslut om. Utskottet kan också skriva ett yttrande till EU-nämnden. Det är också vanligt att utskottsledamöterna tar upp frågan muntligt med sina partikolleger i EU-nämnden.

EU-nämnden

Riksdagens inflytande går genom regeringen. Regeringen ska samråda med riksdagens EU-nämnd i frågor som gäller EU. Samrådet rör i första hand hur förhandlingarna i EU:s ministerråd ska läggas upp från svensk sida. Till skillnad från riksdagsutskotten behandlar nämnden inte förslag till riksdagsbeslut.

Informationen

Den bästa informationen finns i regeringskansliet, i riksdagen och hos olika myndigheter samt intresseorganisationer. Det finns också information i EU-kommissionens representationskontor och EP:s kontor i Stockholm, i EU:s institutioner och organ i Bryssel, samt hos de europeiska samarbetsorganisationerna och nätverken i Bryssel. Svenska myndigheter har en handbok för hantering av EU-frågorna. Statsråden har ansvar för att organisera samråd med berörda intresseorganisationer. Det sker genom remissförfarande, i en grupp för ändamålet eller på annat sätt. Efter varje ministerrådsmöte som Sverige deltagit i görs en rapport. Regeringen förankrar sina synpunkter i

riksdagen genom samråd varje vecka med riksdagens EU-nämnd.

Sveriges representation i Bryssel skickar kopia på samtliga kommissionsdokument (KOM) till regeringskansliet och riksdagens kammarkansli. Dokumenten finns också på EU-kommissionens hemsida. Regeringen träffar riksdagens EU-nämnd varje vecka. Samråd ska ske med berörda intresseorganisationer.

Faktapromemorior läggs löpande ut på riksdagens hemsida. Där beskrivs EU:s förslag och hur regeringen tänker arbeta med förslaget. Faktapromemoriorna överlämnas till ansvarigt utskott för behandling

Årsboken om EU är en skrivelse som regeringen lämnar till riksdagen varje år om vad regeringen gjort i EU.

EU:s projektbidrag

Den grundläggande orsaken till att EU avsätter medel för att finansiera olika projekt är att främja EU:s utveckling inom olika samhällssektorer. För att man ska kunna få projektbidrag krävs det att projektidén och bidragsgivarens intentioner sammanfaller.

EU:s stöd kan grovt delas in i två delar. En del pengar är redan fördelade till de olika medlemsländerna. Det innebär för vår del att det är svenska myndigheter som fördelar pengarna. Ska man till exempel söka pengar till ett ungdomsprojekt ska man kontakta Ungdomsstyrelsen. Ansökningarna ska alltså sändas till den svenska myndighet som har hand om det program man söker inom. Detta gäller bland annat de så kallade strukturfonderna. En del program stöder projekt inom en viss sektor eller ett visst tema, till exempel miljö, energi och folkhälsa.

Europeiska kommissionen har dessutom kvar en del pengar som de själva fördelar. Dessa medel söker man direkt hos kommissionen i Bryssel som i så kallade utlysningar begär in projektförslag. Dessa utlysningar publiceras i Europeiska unionens officiella tidning, som finns i nätversion, (och lättast hittas på sökordet EUT).

EU:s regionalpolitik och strukturfonder

Nedanstående sammanfattning avser förhållandena i nuläget. För perioden 2007–2013 kan den framtida organisationen förmodligen komma att ändra på flera sätt att arbeta.

EU har en gemensam regionalpolitik som har till syfte att minska de ekonomiska och sociala skillnaderna mellan regionerna i EU och stärka EU:s konkurrenskraft. Strukturfonderna är viktiga instrument för regionalpolitiken. De är inga fonder utan årliga poster i EU:s budget och är inriktade mot särskilda mål. Projekten måste delvis vara nationellt finansierade.

EU:s strukturfonder utgörs av regionalfonden (ERUF), socialfonden (EFS) jordbruksfonden (EUGF) och fiskefonden (FFU). Under perioden 2000–2006 är EU:s strukturfonder i huvudsak fördelade på tre mål och fyra gemenskapsinitiativ. Mål 1 och Mål 2 är knutna till geografiskt avgränsade områden medan Mål 3 avser hela landet.

- Mål 1: att främja utvecklingen och den strukturella anpassningen av regioner som släpar efter i utvecklingen.
- Mål 2: att stödja den ekonomiska och sociala omställningen i regioner med strukturella problem (industri, landsbygd, städer och fiske).
- Mål 3: att stödja anpassningen och moderniseringen av politiken och systemen när det gäller utbildning, yrkesutbildning och sysselsättning.

EU:s gemenskapsinitiativ kompletterar målprogrammen och berör sociala och ekonomiska frågor som är gemensamma för flera europeiska regioner. Antalet gemenskapsinitiativ begränsas till fyra denna period; Interreg III, Leader+, Equal och Urban II. Gemenskapsinitiativen inriktas på olika teman och varje initiativ finansieras numera av enbart en strukturfond.

Organisationen av strukturstöd i Sverige

För de olika målen och gemenskapsinitiativen inom strukturfonderna finns nationellt och regionalt samlade programdokument som utarbetas av breda partnerskap. Partnerskapen består av representanter från alla delar av samhället, förutom kommuner och landsting och andra offentliga organ även folkrörelser, intresseorganisationer, och lokala utvecklingsgrupper. Programmen, har godkänts av EU-kommissionen och beskriver vilka insatser som ska genomföras, målen och reglerna för dessa.

För varje program finns en organisation för genomförandet. Denna består i normalfallet av förvaltningsmyndighet, utbetalande myndighet och en kommitté/delegation som beslutar om stöd. Därtill finns en så kallad övervakningskommitté som ansvarar för uppföljning och utvärdering av programmet.

Förvaltningsmyndigheter

Det övergripande ansvaret för förvaltningen och genomförandet av strukturfondsprogrammen i Sverige ligger hos olika förvaltningsmyndigheter. De rekviderar medel från kommissionen och när programmet är fastställt av kommissionen utarbetar myndigheten tillsammans med programmets övervakningskommitté ett programkomplement med detaljerna för genomförandet av programmet. För Mål 1 och Mål 2 samt Interreg IIIA och Urban är förvaltningsmyndigheten normalt placerad vid en länsstyrelse. Dessa länsstyrelser kan även fungera som utbetalande myndighet. Följande länsstyrelser är förvaltnings- och utbetalande myndighet: länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Gävleborgs, Örebro och Jönköpings län.

För Växtkraft Mål 3 och Equal fungerar Svenska ESF-rådet som förvaltningsmyndighet och Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, som utbetalande myndighet. ESF-rådet är organiserat i ett nationellt sekretariat i Stockholm och Falun plus 20 regionkontor. I de fyra nordligaste länen administreras programmet Växtkraft Mål 3 av respektive länsstyrelse. På de regionala ESF-kontorens webbplatser ges information om vilka typer av projekt man kan ansöka medel till. Där finns också information om de regionala planerna som ligger till grund för den regionala verksamheten, om urvalskriterier, tider med mera. Till vilket kontor ansökan ska skickas framgår av den aktuella utlysningen.

Andra svenska myndigheter som fungerar som förvaltningsmyndighet alternativt utbetalande myndighet är Glesbygdsverket, Fiskeriverket, Jordbruksverket och Nutek. Nutek har rollen att förse regeringen med lägesrapporter för samtliga strukturfondsprogram samt ansvara för utbetalningar för Öresundsprogrammet. Den består också i att vara sekretariat för övervakningskommittéerna för 11 av de totalt 20-tal program som berör Sverige.

Övervakningskommittéer

Övervakningskommittéerna har en viktig roll att fylla i uppföljningen av strukturfondsprogrammen. De ska godkänna programkomplement, granska och godkänna årliga rapporter och utvärderingar av programmets genomförande. I kommittén ingår representanter från länsstyrelser, berörda departement och myndigheter samt företrädare för parterna på arbetsmarknaden, näringslivsorganisationer, kommuner och landsting. Representanter från kommissionen deltar som rådgivare vid övervakningskommitténs möten. Övervakningskommittén sammanträder minst två gånger per år. Övervakningskommittén för Växtkraft Mål 3 fördelar projektstöd för kompetensutveckling inom mångfald, tillgänglighet och jämställdhet.

Strukturfondsdelegationer

Vid förvaltningsmyndigheterna för Mål 1 och 2 finns särskilda strukturfondsdelegationer som fat-

tar beslut om vilka projekt som ska få stöd. De består av representanter från lokal och regional nivå i de berörda länen. Landshövdingen är ordförande, regeringen utser ledamöterna, som representerar kommuner, landsting, länsarbetsnämnder och länsstyrelser.

Nutek svarar för samordnad information om strukturprogrammen.

Interreg III

Programmets syfte är att främja samarbete över nationsgränserna. Från och med år 2000 inleddes en ny programperiod, Interreg III. Programperioden pågår fram till och med år 2006.

- Interreg IIIA – Gränsregionalt samarbete – Öresund, Sverige-Norge, Skärgården, Kvarken-MittSkandia och Nord, bland annat. Nordkalotten och Kolarctic.
- Interreg III – Transnationellt samarbete – Östersjön, Nordsjön och Norra Periferiprogrammet. Öresund, Sverige-Norge, Skärgården, Kvarken-MittSkandia och Nord.
- Interreg IIIC – Interregionalt samarbete.

Folkbildningens nyttjande av Interreg IIIA har redovisats i avsnitt 4.

Växtkraft Mål 3

Växtkraft Mål 3 stödjer kompetensutveckling av både anställda och arbetslösa. I den senaste utlysningen kan man söka stöd för nationella projekt som bidrar till att förändra attityder och beteenden hos nyckelpersoner, med inriktning på sakområdena mångfald, tillgänglighet och jämställdhet. Det långsiktiga syftet är att detta ska skapa bättre möjligheter för utsatta grupper i arbetslivet och bidra till ett hållbart arbetsliv. ESF-rådet avsätter 20 miljoner för den senaste utlysningen. Projekten finansieras till 100 procent av Mål 3, hälften med

ekonomiskt stöd från Europeiska socialfonden och hälften från svenska staten. Projektägare som i ansökan kan visa ett samlat angreppssätt för hur man tar till vara och vidareförmedlar erfarenheter från befintliga Mål 3-projekt inom samtliga tre sakområden – mångfald, jämställdhet och tillgänglighet – prioriteras.

Equal

Gemenskapsinitiativet Equal inom Europeiska socialfonden syftar till att främja nya metoder för att motverka diskriminering och all slags ojämlikhet inom arbetslivet och arbetsmarknaden. Genom Equal satsar EU och Sverige resurser för att alla människors förmåga, kompetens, och utvecklingsmöjligheter ska tas till vara oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet, sexuell läggning eller eventuella funktionshinder.

Baltic 21

Baltic 21 är en Agenda 21 för Östersjöregionen och ett internationellt initiativ för hela regionen. Den kom till i och med att samtliga länder i Östersjöregionen år 1998 antog gemensamma mål för en hållbar utveckling. De länder som ingår i Baltic 21 är Danmark, Estland, Finland, Island, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Tyskland, Ryska Federationens nordvästra del, Sverige och Europeiska Unionen. Förutom ekonomiska resultat för en rad företag har projekten lett till utökade kontaktytor och nätverk med länderna kring Östersjön, Baltikum (Estland, Lettland, Litauen), Polen och Nordvästra Ryssland. Det sista projektet avslutades i december 2005.

Se vidare:

Bilaga 9: Kontaktlista för det nordiska regerings-samarbetet

Bilaga 10: Kontaktlista för EU-samarbetet

Vad kan vi lära av våra systerorganisationer? (skriftliga intervjuer)

Dansk Folkeoplysnings Samråd, DFS och Folkehøjskolernes Forening i Danmark, FFD

Fakta från organisationernas hemsidor.

DFS – Dansk Folkeoplysnings Samråd är en paraplyorganisation för 38 folkbildningsorganisationer, som förmedlar samarbete och håller kontakt med de offentliga myndigheterna. DFS har ett internationellt utskott. Viktiga perspektiv i det internationella arbetet är livslångt lärande, kompetensutveckling, realkompetens, medborgarskap, hållbar utveckling och globalisering. DFS är medlem i Det nordisk-baltiska nätverket, i EAEA och i ICAE och samarbetar med sina systerorganisationer i de nordiska och baltiska länderna. DFS är inte huvudansvarigt för internationella projekt men kan vara medarrangör i projekt i samnordisk regi.

Det Internationella utskottet har till uppgift:

1. att vara Samrådets företrädare i den internationella debatten om folkbildning/vuxenutbildning och påverka EU och NMR politiskt,
2. delta aktivt i EAEA och påverka den nya generationen av EU-program,
3. delta i nordiskt samarbete och söka inflytande i Cirius,
4. påverka utformningen av den danska administrationen av EU- och nordiska stödprogram,
5. medverka till att utveckla medlemsorganisationernas internationella arbete och förmedla samsarbetsmöjligheter samt ordna kurser för dem,

6. utarbeta en handlingsplan för det internationella arbetet som ram för en fokuserad insats.

FFD – Folkehøjskolernes Forening i Danmark är en kombinerad folkhögskole- och medlemsförening. FFD representerar skolformen i förhandlingar med myndigheter och organisationer och deltar i debatten om folkhögskolans placering i kultur- och samhällslivet och i den utbildningspolitiska debatten. FFD ska också bidra till folkhögskolornas och medlemmarnas engagemang i internationellt och mellanfolkligt arbete. FFD är medlem i Nordiska Folkhögskolerådet och i Dansk Folkeoplysnings Samråd.

Skriftlig intervju med Kim Hjerrild, generalsekreterare på FFD, Föreningen för folkhögskolor i Danmark, och Flemming Gjedde, konsulent på Dansk Folkeoplysnings Samråd.

Förhållandet till staten i fråga om finansiering av internationellt arbete

FFD har numera ett aktivt samarbete med staten i fråga om utländska deltagare på folkhögskolorna. Folkhögskolelagen möjliggör stöd till deltagare från utlandet. Utlänningarna får utgöra högst 50 procent av folkhögskolans elever och behandlas i övrigt på samma sätt som danska elever. Staten ger ett särskilt stöd till egenbetalningen (cirka 50 procent) för elever från de nya EU-länderna. FFD samarbetar med den danska utlänningsstyrelsen om procedurer för att syna ansökare från speciellt Asien och Afrika. Bestämmelsen om utlänningar och generellt anslag kräver att skolan i övrigt hål-

ler de regler som gäller för folkhögskoleverksamhet.

FFD och DFS är också med i en grupp som ska arrangera folkliga debattaktiviteter i samband med den danska EU-debatten – den så kallade ”nationella tänkepausen” fram till juni 2006.

Dansk Folkeoplysnings Samråd får ett generellt statstillskott till sin allmänna verksamhet, inget särskilt till den internationella. FFD uppger däremot att de får 200 000 kronor årligen till föreningens internationella samarbete.

FFD ingår som projektpartner i en rad utvecklingsprojekt i tredje världen finansierade av DANIDA. Flera av DFS medlemsorganisationer är involverade i såväl nordiska/europeiska projekt som utvecklingsprojekt i tredje världen i samarbete med DANIDA.

Förhållande till staten i fråga om inflytandevägar

DAEA är representerat i Utbildningsministeriets EU-utskott, där det ges orientering om regler och nya initiativ och man har möjlighet att komma med synpunkter.

FFD och DAEA har platser i CIRIUS utskott för vuxenundervisning och folkbildning. CIRIUS är en styrelse under utbildningsdepartementet för internationalisering av utbildningarna, med samma uppgifter som Internationella Programkontoret i Sverige, det vill säga administrationen av de nordiska och EU-programmen. DDV:s generalsekreterare sitter också i den rådgivande styrelsen för CIRIUS på mandat från Dansk Folkeoplysnings Samråd. Där har han bland annat markerat synpunkter om folkbildningens möjliga roll för att ta in vuxna i internationell utbildning och pekat på folkhögskolorna som en möjlig portal för introducerande språkundervisning för utländska studerande i DK.

Utrikesministeriet har ett rådgivande utskott beträffande utbildningsfrågor i EU som FFD och

folkhögskolorna och den övriga folkbildningen är inbjudna till. FFD har också vid behov möten med utvecklingsministern (beträffande de utvecklingsprojekt man deltar i).

Vad vill man påverka i ett internationellt perspektiv?

Folkhögskoleföreningen prioriterar:

- Europeisk demokrati och medborgarskap
- Utbildning för hållbar utveckling – FN:s 10 år
- Turkiet i Europa

Dansk Folkeoplysnings Samråd prioriterar:

- Demokrati och aktivt medborgarskap
- Realkompetens, dokumentation av icke-formell och informell kompetens
- Samarbetsprojekt

Strategier

Målinriktad kommunikation och lobbyverksamhet. FFD har nu en internationell konsulent som arbetar med projektsamordning och administration. Föreningen har som strategiskt mål att på sikt ha två heltidsanställda internationella konsulenter, en för generellt internationellt arbete, en med inriktning på Europa.

Både folkhögskolornas och studieförbundens organisationer sätter i främsta rummet regeringen och folketinget, politiker och ämbetsmän. FFD vill också påverka vanliga unga mellan 18 och 25 år, vägledare och media.

Kontakt nät

FFV har kontakter med de övriga fria skolorna, den övriga folkbildningen, det danske samråd, vägledningssystemet, fackliga nätverk, forskningsmiljöer, Nordiska Fokhögskolerådet, EAEA, idrottsrörelsen, biståndsorganisationer och andra utvecklingsorganisationer och andra frivilliga organisationer, Centrum för Ungdomsforskning, Danskt centrum för mänskliga rättigheter, Centrum för kulturellt utbyte med mera.

DFS har kontakter med Nordiska Folkbildnings-samråden och EAEA.

Goda exempel på lyckad påverkan

DDV nämner:

- Att de har blivit en av sju riksomfattande organisationer, som ska svara för att inspirera den folkliga debatten i Danmark om EU:s framtid.
- Att de tar emot ökade utvecklingsanslag för att arbeta med integration och vägledning.
- Grundtvig 1 projekt om European Active Citizenship plus utlöparen av den.
  - Grundtvig 3-kursen Teach – teaching active European Citizenship.
- Youth 2002! (där 1 000 unga européer diskuterade EU i 14 dagar på 13 danska folkhögskolor.)
- Rapporten ”Demokratisk bildning” där tre folkhögskolor beskriver sitt innovativa arbete med medborgerskapslinjer (kan hämtas på www.ffd.dk).

NKF och Folkhögskolerådet i Norge

Skriftlig intervju med Leon Haugsboe, leder i Norges Kristelige Folkhøgskolelag, NKF, och med Harald Smørgrav, ordförande för Folkhøgskolerådets internationella utskott och nybliven internationell sekreterare.

Folkhögskolerådet och Noregs Kristelige Folkhøgskolelag

Folkhögskolerådet är ett folkhögskolepolitiskt samsamarbetsorgan för de norska folkhögskolorna och folkhögskolerörelserna och får sitt mandat från de två fackförbunden Norsk Folkehøgskolelag, NF, och Noregs Kristelige Folkehøgskolelag, NKF. Folkhögskolerådet ska arbeta med folkhögskolans allmänpolitiska frågor gentemot Stortinget, departementet och allmänheten. I frågor om ideologisk värdegrund och pedagogiskt tänkande ska NF:s och NKF:s styrelser behandla dessa innan Folkhögskolerådet får vidta åtgärder.

Folkhögskolerådet ska verka för att folkhögskolorna får goda ekonomiska, administrativa och pedagogiska villkor för driften. Rådet kan också

arrangera kurser, möten och konferenser för anställda på folkhögskolorna, och i samarbete med departementet arrangera ett årligt rektorsmöte. Rådet har också till uppgift att främja och stimulera pedagogiskt utvecklingsarbete och folkbildnings-samarbete nationellt och internationellt.

Folkhögskolornas internationella arbete

Folkhögskolorna har länge haft projekt i u-länderna, ofta i samarbete med ägarorganisationerna. Många folkhögskolor har haft samsamarbetsprojekt genom Interfolk, som är en organisation som samsamarbetar med Norad och fördelar projektmedel. Folkhögskolor och personer kan vara medlemmar i Interfolk.

Internationella utskottet och internationella sekreteraren

Folkhögskolerådet har ett internationellt utskott som arbetar med internationella frågor. Utskottet har till uppgift att stimulera till debatt och informera om internationella frågor i folkhögskolan, vidare att förmedla idéer till undervisning om mellanmänsklig förståelse, samarbete och fred och att arrangera och stimulera kursverksamhet om internationella frågor.

Finansiering genom Norad

Internationella utskottet arbetar utifrån ett ramavtal med Norad, som ger tilldelning av informationsmedel från Norad för att informera om Nord/Syd-problematiken. Norads informationsmedel har använts till stöd till informationsprojekt på 22–30 folkhögskolor om året, men också till inköp och utveckling av material till bruk under solidaritetsaktioner samt till produktion av undervisningsmaterial. Informationsmedel har också finansierat föredragsturnéer (huvudsakligen av elever) runt om på folkhögskolorna.

Medel används också till gemensamma årliga internationella seminarier för elever och lärare i folkhögskolan. Teman har varit MR och u-land, Vår bild av Afrika, Mångfald och dialog och så vidare.

RORG-samarbetet

Internationella utskottet är medlem i Rorg (Ramavtalsorganisationerna) och deltar i Rorg-samarbetet tillsammans med cirka 30 andre frivilliga organisationer som har ramavtal om informationsmedel från Norad.

Internationell sekreterartjänst

2005 tillsattes en egen internationell sekreterare på heltid. Han arbetar speciellt med projektet Pedagogikk for de rike, som går ut på att utveckla i-världen (i globala frågor) i stället för u-världen.

Tjänsten som internationell sekreterare samfinansieras av Folkhögskolerådet, Norsk Kristelige folkehøgskolelag, Norsk Folkehøgskolelag, Internationella utskottet och med projektmedel från Norad. Tjänsten är beroende av att folkhögskolans raman-slag från Norad fördubblas perioden 2007–2010.

Arbetsuppgifter

- Främja folkhögskolans internationella intressen gentemot statliga myndigheter.
- Hålla skolorna uppdaterade om internationellt utvecklingsarbete och solidaritetsarbete i folkhögskolan.
- Utveckla och profilera folkhögskolans solidaritetsarbete.
- Förmedla samarbetsprojekt mellan folkhögskolor och solidaritetsorganisationer.
- Upprätta och vidmakthålla ett nätverk bland internationellt engagerade folkhögskolor och deras lärare.
- Arrangera ett internationellt seminarium 2006.
- Administrera, kvalitetssäkra och utvärdera informationsstödet från Norad.
- Utveckla det Internationella utskottets webbsida.
- Ajourföra och upprätthålla statistik över utländska elever i folkhögskolan.
- Representera folkhögskolans internationella engagemang i olika organ.
- Arbeta med nord-syd, öst-väst, den europeiska och den globala dimensionen.
- Vara projektkoordinator för projektet "Pedagogikk for de rike".
- Ha kontakt med media och PR.

Projektet Pedagogikk for de rike sätter fokus på oss i Norden och uppmanar unga människor att se sina egna handlingar i relation till den globala situationen vi befinner oss i (en rik och en fattig värld). Vad kan vi i den rika världen göra för att vår gemensamma globala framtid ska bli bättre? Sekretären arbetar också med att folkhögskolorna ska samarbeta och tydliggöra det internationella engagemanget som finns i norsk folkhögskola.

Vofo, Voksenopplaeringsforbundet i Norge

Uppgifter från hemsidan.

Vofo är paraplyorganisation för studieförbunden i Norge. Vofo ska tillvarata studieförbundens gemensamma intressen gentemot myndigheter och offentlighet, styrka vuxnas lärande och kompetensutveckling och bidra till att främja en vuxenpedagogisk praxis baserad på likvärdighet och demokrati, främja samarbete mellan studieförbunden och andra aktörer nationellt och internationellt, serva med information, rådgivning angående lagar och regler, vuxenpedagogik i teori och praktik, utbildningsplanering och projekt-koordination. Vofo ger ut en skrift – Curriculum Vitae.

Vofo har stött projekt om vuxenutbildning och demokrati, erkännande av informell kompetens, koordinerat Adult Learners' week, utbildning av vuxenutbildare, utveckling av vuxenutbildarsamverkan i regionerna, IT och flexibelt lärande, relationen icke-formellt lärande och det officiella skolsystemet.

Vofo har aktivt följt upp Vitboken och Grönboken genom Kompetensreformen och rollen för NGOs som sysslar med vuxenlärande. Utbildningsdepartementet har uttalat att det blir ingen kompetensreform utan att vuxenutbildarorganisationerna spelar en viktig roll!

Internationell samverkan

Vofo är involverat i samverkan med de nordiska och baltiska folkbildningsorganisationerna, med NMR, EAEA, och ICAE. Organisationen är representerad i UNESCOs norska nationella råd.

Skriftlig intervju med Sturla Bjerkaker, generalsekreterare.

Förhållandet till staten i fråga om finansiering av internationellt arbete

I Vuxenutbildningslagen 1976 finns solidaritetsdimensionen med. i Vofos stadgar sägs att organisationen ska ha ett internationellt perspektiv i arbetet. Enligt Norads bestämmelser kan det ges medel till frivilliga organisationers vuxenutbildningsprojekt internationellt, och det kan också ges medel till deras informationsarbete i Norge om Norads biståndsarbete. Enskilda studieförbund har samarbetsavtal med Norad om detta.

Förhållande till staten i fråga om inflytandevägar

I vissa fall blir Vofo tillfrågade innan beslut fattas. Vofo har till exempel i många år haft nära kontakt med Utrikesdepartementet och Norad i fråga om stödet till ICAE. Vofo blev också ombedda att vara NGO-partner då Utbildningsdepartementet ingick samarbete med Unesco om International Adult Learners' Week i Norge 2006.

Vad vill man påverka i ett internationellt perspektiv?

Studieförbunden prioriterar projekt som de själva eller deras medlemsorganisationer är involverade i, till exempel Norges Bondelags (medlem i Bygdefolkets Studieförbund) biståndsprojekt i Nicaragua. Vofo prioriterar solidaritetsperspektivet och stöd till ICAE. (Vofo håller nordiskt och europeiskt samarbete utanför det här resonemanget, eftersom de inte betecknar det som ”folkbildning i ett internationellt perspektiv”).

Strategier och samverkan

Vofo vill påverka Utrikesdepartementet, Norad samt Utbildningsdepartementets internationella

avdelning. Sin kompetens vill man synliggöra kompetens genom kontakt, dialog, föredrag och konferenser.

Vofo använder sig av följande nätverk, samarbetsorganisationer och kontakter: Unesco-kommisionen i Norge, VOX, Utbildningsdepartementet, Norad, Unesco Hamburg, ICAE, EAEA, NVL, Nordiska folkbildningsförbundet, enskilda organisationer som Röda Korset och dylikt.

Goda exempel

Norge ville för några år sedan stoppa anslaget till Unesco Hamburg. Efter påverkan och brev från Vofo fortsatte anslagsgivningen.

ICAE tog initiativet till International Academy of Lifelong Learning Advocacy (IALLA), och Vofos roll och bidrag gjorde att IALLA genomfördes på Buskeruds Folkhögskola två gånger, 2004 och 2005.

NORAD har utvärderat ICAE:s verksamhet. Vofos bidrag till evalueringen är en av orsakerna till att den blev positiv, och att Norad (och Sida?) troligen går in men en 3–4 års grundfinansiering av ICAE.

Enskilda norska studieförbund har med stöd från Utrikesdepartementet/NORAD bildningsprojekt i utvecklingsländerna, bland annat studiecirkelverksamhet i Tanzania.

Vofo har uppdrag från UNESCO Hamburg och pengar från Utbildningsdepartementet för att utveckla ALADIN-nätverket till att bli ett internationellt nätverk för dokumentation av vuxenutbildning.

Samverkande bildningsorganisationerna, VSY (SBO) i Finland

Fakta från hemsidan.

VSY, Samverkande bildningsorganisationerna, är paraplyorganisation för den fria bildningen i Finland. Medlemsorganisationer är bland annat Föreningen för arbetar- och medborgarinstitut, Den finska folkhögskoleföreningen, de elva folkbildningsorganisationerna som upprätthåller Finlands elva studiecirkelcentra och Svenska Folkskolans Vänner.

VSY arbetar med tre målsättningar: Intressebevakning, neutral mötesplats för medlemmarna samt internationell verksamhet. Under framför allt 70- och 80-talet spelade VSY en framträdande roll på den internationella arenan, bland annat genom "Meeting in Finland"-seminarierna.

Sedan 1993 har VSY upprätthållit EAEA:s informationskontor, och den vägen givit ett betydande stöd i utvecklandet av folkbildningstankar i Europa. Johanni Larjanko arbetar 80 procent med utvecklingen av EAEAs information, och det är grunden för det stöd Undervisningsministeriet betalar. VSY har även jobbat internationellt via ICAE (framför allt på 70-, 80- och början av 90-talet). Den Socrates-finansierade databasen ALICEs Webbplatsservice uppdateras och sköts av VSY. I nordiska sammanhang arbetar VSY tillsammans med sina systerorganisationer i Norden i projekt initierade av Nordiska Ministerrådet och har också utvecklat samarbete med de baltiska staterna under senare år.

Traditionellt har VSY skött intressebevakningen gentemot Nordiska ministerrådet. Sedan 1999 har VSY även varit aktivt verksam i de baltiska länderna via ett projekt, praktikantutbyten, föreläsningar etc.

VSY har uttalat sig för att utveckla en strategi som bland annat ska gå ut på följande:

- All verksamhet bör styras av genomgripande målsättningar och vara förankrad nationellt.
- Man bör finna metoder för att dra nytta av nätverkens erfarenheter.
- Man bör ha en vision för framtiden, som också styr den internationella verksamheten.
- Allt arbete som VSY (SBO) gör ska ha en synlig nytta för medlemmarna, antingen direkt eller indirekt. Exempel på indirekt nytta är att göra finsk folkbildning mer känd utanför landets gränser, exempel på direkt nytta är att förmedla kontakter mellan finska och europeiska organisationer och att hjälpa medlemmarna att komma ut i Europa med mera.
- Man bör också diskutera målgrupper och vilka verktyg som bäst når dessa grupper.

Skriftlig intervju med Johanni Larjanko, internationell sekreterare i VSY.

Förhållandet till staten i fråga om finansiering av internationellt arbete

Lagstiftningen som styr statsstödet innehåller inga krav eller förväntningar på att den fria bildningens institutioner ska agera internationellt.

Däremot stöder Undervisningsministeriet årligen olika projekt, bland dem också sådana som har internationell inriktning. Så får till exempel EAEA:s informationskontor i Helsingfors ekonomiskt understöd. Stöd ges också till konferenser, tidskrifter (LLinE) samt olika organisationers internationella sekreterare eller på annat sätt organiserad internationell verksamhet.

Förhållande till staten i fråga om inflytandevägar

Undervisningsministeriets tjänstemän och organisationernas representanter har fungerande och täta kontakter, till exempel vid förberedandet av officiella finska uttalanden till EU. Vanligen delar tjänstemännen gärna med sig av sin information och använder ofta sina dialogkanaler till fältet. Informationsutbytet intensitet beror på båda parternas

vilja och intresse. Det finns möjligheter att få sina synpunkter framförda. Ofta blir de till och med efterfrågade.

Vad vill man påverka i ett internationellt perspektiv?

VSY försöker påverka EU:s utbildningspolitik, det vill säga utbildningsprogrammets innehåll och finansiering så att den fria bildningen tas tillräckligt mycket i beaktande.

Strategier

VSY vill i första hand påverka experter på EU:s utbildningspolitik, OECD:s utbildningsexperter och UNESCO:s utbildningsenheter.

Det är viktigt att arbeta med synlighet och intressebevakning såväl nationellt i det förberedande arbetet som via de europeiska nätverken. VSY strävar efter att påverka utvecklingen i Europa och globalt via EAEA. Dessutom har VSY och Finlands folkhögskoleförening en aktiv roll i NVL:s nätverk.

Goda exempel

VSY har blivit ombedd att ta hand om EAEA:s informationskontor. Finland har lyckats organisera professionella internationella konferenser, vilket lett till ett rykte runt om i världen om Finland som vuxenutbildningens eldorado. Finska experter bjuds in till konferenser världen över som föreläsare, utbildare och experter. Finländare är med och utvärderar projektansökningar inom såväl EU:s utbildningsprogram som inom Nordiska ministerrådets Nordplus-program.

IIZ/DVV, Institut für internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes, Tyskland

Fakta från hemsidan.

DVV, Deutscher Volkshochschulverband, är en paraplyorganisation för de regionala folkhögskoleföreningarna i Tyskland. De tyska Volkshochschulen (VHS) är i dag offentliga vuxenutbildningscentra som erbjuder både yrkesutbildning och vidareutbildning och en andra chans att få behörigheter och andra kvalifikationer.

DVV har ett Institut för internationellt samarbete, IIZ/DVV, som sysslar med utveckling av vuxenutbildning, livslångt lärande och globalt lärande i världen. IIZ samarbetar med staten, civilsamhället och universiteten i fråga om vuxenutbildning i hela världen, och spelar en roll för att sprida information och i lobbning. IZZ finansieras av bidrag främst från Det federala ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling (BMZ), Utrikesdepartementet och EU.

IZZ har länge arbetat med erfarenhetsutbyte med u-länderna. Idag ligger fokus på förändringarna i Centraleuropa, Östeuropa och sydöstra Europa och hela EU-utvidgningsprocessen. IZZ vill spela en roll i att förmå människor att delta mer i socialt, kulturellt och politiskt liv, på alla nivåer från det lokala till det internationella.

Riktlinjer för arbetet är:

- Etablera och utvidga demokratiska strukturer.
- Utbildning, kultur, yrkesutbildning – basic skills, miljö- och demokratiutbildning.
- Kamp mot fattigdom, för jämlikhet mellan kvinnor och män, för att stärka kooperativens organisation. Hjälpa till självhjälp.

*Skriftlig intervju med Dr. Michael Samlowski,
vice-direktör för IIZ/DVV.*

Förhållandet till staten i fråga om finansiering av internationellt arbete

Folkhögskolorna i Tyskland får statligt stöd för internationella åtaganden, men inte på grund av speciella lagar eller anslag för detta ändamål. Aktiviteterna ska svara mot finansärens övergripande mål och syften. Det gäller till exempel Ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling eller Utrikesministeriet. Det kan vara utbildningsmål relaterade till grundutbildning, yrkesinriktad utbildning eller högre utbildning. Det finns ingen direkt efterfrågan på icke formell utbildning, i stället förväntas den bevisa att icke formell utbildning förtjänar erkännande på grund av att den har vitala element som stämmer med de prioriterade områdena.

Förhållande till staten i fråga om inflytandevägar

Det finns mycket litet utrymme för att påverka ministeriernas policyarbete. Det finns en form för samråd mellan ministerier, vuxenutbildningsorganisationer, arbetsgivarorganisationer och fackförningar med inriktning på vuxenutbildning, men den används inte särskilt ofta. ”Concerted Action for Further Education”, som innebär överenskommelser i fråga om vidareutbildning.

Men det finns både formella och informella relationer mellan det federala Ministeriet för Utbildning och forskning och de olika federala delstaternas utbildningsministerier och de större vuxenutbildningsproducenterna, som arbetar för att förbättra sociala strukturer. Någon gång tar man upp diskussioner med de parlamentsmedlemmar som sitter i Kommittén för ekonomisk samverkan. Vid behov har man också kontakter med olika stiftelser, och med volontärservice, kyrkorna och Tyska sällskapet för tekniskt samarbete, GTZ. IIZ/DVV inbjuds ibland att delta i informella seminarier om regional eller sektorsinriktad utveckling. Det har bara hänt en gång att organisationen har blivit inbjuden att delta i en regeringsdelegation.

Vad vill man påverka i ett internationellt perspektiv?

IIZ/DVV välkomnar EU:s inriktning mot livslångt lärande men är oroade över att vuxenutbildning, speciellt allmän, kan förlora sin profil. Man trycker på vikten av aktivt medborgarskap och personlig utveckling, men också på de mjuka kompetenserna, informellt inhämtad kunskap som komplement till andra kompetenser, och ser behovet av internationellt utbyte eftersom normativa beslut inom utbildningens område inte längre exklusivt tas på nationell nivå.

Strategier

I första hand goda kontakter med Ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling, som är källan till 80 procent av IIZ/DVV:s finansiering, vidare Utrikesministeriet, EU med programmen Socrates och Leonardo, Tyska federala pressbyrån, och Världsbanken med ett stort anslag till alfabetisering och grundutbildning i Guinea. Institutet försöker odla goda relationer och visa gott resultat, öppenhet och pålitlighet i sitt projektarbete. Man upprätthåller också personliga relationer genom telefonkontakter och arbetsmöten med de ansvariga tjänstemännen. Möjligheten att påverka beslut hos finansierarna är dock begränsade.

Vilka nätverk och samarbetsorganisationer fungerar bra?

På den europeiska nivån EAEA, the European Association for the Education of Adults. Ingen annan organisation kan representera IIZ:s intressen bättre. EAEA är den naturliga lobbyorganisationen och behöver bara stärkas ytterligare institutionellt för att kunna arbeta ännu mer effektivt och med större närvaro. Internationellt gäller detsamma om ICAE, trots dess institutionella och operationella svaghet.

IIZ har också utbyte och samarbetsband med Unesco-institutet för pedagogik som är en naturlig part för spridning av allmän frivillig vuxenutbildning, och dess huvudkontor i Paris, också i förhållande till Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna.

Goda exempel

Den största framgången var när Institutet tillsammans med EAEA lyckades introducera vuxenutbildning i Socratesprogrammet, först som "other actions", sedan som ett eget program med namnet Grundtvig. Detta lyckades genom att informera och influera medlemmar av Europaparlamentet och kommissionen. Senare har man i olika internationella samarbetsprojekt i Central- och Östeuropa, tillsammans med partner i dessa länder, lyckats hålla vuxenutbildningen på agendan i den politiska debatten och i det allmännas ansvarsområden. I vissa länder har IZZ initierat och följt upp lagstiftningsprocesser för att reglera vuxenutbildningen.

IZZ försöker intensivt att placera och behålla vuxenutbildning som ämne på den internationella agendan, särskilt i debatten om "utbildning för alla", eftersom man befarar en fortsatt försvagning av arbetsförhållandena i Tyskland om den försvinner från den internationella debatten som ett arbetsfält i egen rätt. IZZ publikationer som "Vuxenutbildning och utveckling" och "Internationellt perspektiv på vuxenutbildning" försöker främja vuxenutbildning som en vital och integrerad del av all form av utvecklingsarbete hemma såväl som utomlands.

NIACE, The National institute of Adult Continuing Education England/Wales

NIACE är en NGO med över 500 organisationer som medlemmar samt ett okänt antal individuella medlemmar. Som exempel på medlemmar kan nämnas en rad vuxenutbildningsinstitutioner, colleges, universitet, men också Filminstitutet, BBC Utbildning, TV 4, Engelska kyrkans utbildningsstyrelse, kommuner, Forum för undervisning i fängelser, Londons stadsdelsnämnder (motsvarande), Föreningen för förtidspensionerade, Trade

Union Congress, TUC (ungefär motsvarande LO). Målsättningen är främst att främja de vuxenstuderandes intressen, och att antalet vuxenstuderande ska öka i både formellt och icke-formellt lärande, med särskild tonvikt på de underrepresenterade grupperna.

NIACE arbetar också internationellt. Man har samarbete med systerorganisationerna i Skottland och Irland, och är med i Brittiskt vuxenutbildningsforum. NIACE arbetar aktivt med EU-kommissionen, Europaparlamentet och Regionkommittén. NIACE representerar som ledande NGO i Storbritannien vuxenutbildare på europeiska och globala arenor. NIACE försöker marknadsföra sina publikationer och konferenser internationellt.

NIACE är en aktiv medlem i EAEA, har samarbete med Euro-WEA och Europarådet. Institutet är också medlem av forskningsorganisationen ERDI, Consortium of European Research and Development Institutes for Adult Education.

Globalt har NIACE den senaste tiden varit involverad i internationella projekt och rådgivningsjobb i 25 länder över hela världen. NIACE verkar för att stärka banden mellan olika vuxenutbildningsorganisationer och för att utbyta goda exempel. De viktigaste områdena att påverka tycker NIACE är att:

- vidga tillgängligheten till vuxenutbildning,
- bekämpa utanförskap och främja lika möjligheter,
- försvara och upprätthålla demokrati och mänskliga rättigheter.

NIACE är en aktiv medlem av ICAE och arbetar också bland annat med British Council, Samväldets organisation för vuxnas allmänna och yrkesinriktade utbildning, Det internationella förbundet för socialt engagemang i vuxenutbildningen, vidare med Utbildning i utvecklingsarbetet och med UNESCO och OECD.

Skriftlig intervju med Andrew Button, Administrative Assistant i NIACE:s Europaavdelning.

Förhållandet till staten i fråga om finansiering av internationellt arbete

Det finns inget speciellt reglerat angående detta.

Förhållandet till staten i fråga om inflytande

Det finns ett nationellt ramverk avsett att stimulera regeringen och frivilliga organisationer att bygga upp sina relationer enligt vissa principer. NIACE är unikt genom att vara den enda organisationen som har en sådan formell överenskommelse med utbildningsdepartementet i England.

Vad vill NIACE påverka i ett internationellt perspektiv?

NIACE är oroade över den växande undervärderingen av allmän, inte yrkesinriktad vuxenutbildning, det vill säga nedprioritering av lärandetillfällen för vuxna som inte direkt kan relateras till anställningsbarhet. NIACE är intresserade av att utveckla möjligheter att validera icke-formellt lärande, men har också uppmärksammat att behovet att allt lärande ska resultera i en kvalifikation kan begränsa mer kreativa infallsvinklar med den vuxenstuderande i centrum.

Vuxenlärande i ett bredare syfte behöver erkännas på europeisk och internationell nivå, inklusive vuxenutbildningens betydelse för social tillhörighet, social förändring, utveckling av individ och samhälle och demokratisk delaktighet. NIACE är intresserade av att öka tillgängligheten på vuxenutbildning, särskilt för underrepresenterade grupper, inklusive åldersgruppen äldre.

Organisationer viktiga att ha bra relationer till och möjligheter att påverka

- EU-kommissionen, speciellt Direktoratet för utbildning och kultur.
- Regeringen i Storbritannien.
- Vuxenstuderande och NIACE-medlemmar är livsviktiga att påverka!
- Massmedia, speciellt radio/TV, och opinionsbildare i pressen.

- Politiker, speciellt regeringen och oppositionspartiernas talesmän.
- Statstjänstemän och tjänstemän inom myndigheter, speciellt anslagsgivande organ.
- Praktikerna inom utbildningen.
- Arbetsgivare, både individuellt och kollektivt
- Fackförbund.
- Frivilliga och allmänna organisationer.

Strategier

NIACE genomför forskning, publicerar rapporter och deltar i möten och konferenser med beslutsfattare på nationell och europeisk nivå. NIACE försöker använda sin expertis för att uppmärksamma beslutsfattarna på de viktiga frågorna. NIACE åtar sig också pilotprojekt med anslag från allmänna organisationer, vilket ger möjlighet att göra beslutsfattarna uppmärksammade på resultaten.

Betydelsefulla nätverk och intresseorganisationer i internationellt sammanhang

NIACE är medlem i EAEA, ERDI, ICAE och European Social Platform

Goda exempel på framgångsrik påverkan

Borttagandet av åldersbegränsningar i tillgången på studerandelån för högre utbildning 2005.

När Överhusets utskott skulle besluta om utgifter i samband med EU:s framtida utbildningsprogram presenterade NIACE bevis på vad Grundtvig-programmet betytt och föreslog att verksamheten skulle fortsätta och att en högre procent av den totala budgeten skulle avsättas till vuxenutbildning. Kommittén gick med på NIACE:s förslag och det kommer förhoppningsvis att ha betydelse för implementeringen av det nya Integrerade programmet.

Folkbildningens internationella roll

Folkhögskolor och studieförbund vill vara aktörer i det livslånga lärandet. De vill att folkbildningen ska vara en garant för att det satsas inte bara på arbetslinjen utan också på den enskilda individens behov av bildning. De vill bidra till global demokrati, jämlikhet och rättvisa. I enkäten ges en rad goda exempel på internationell verksamhet som man anser har gjort avtryck.

Det är inte bara studieförbunden och folkhögskolorna själva som anser att deras folkbildningskompetens är värd att dela med sig av i EU, i Östeuropa och i utvecklingsländerna. Det bekräftas i intervjuerna med Sida, ramorganisationerna och Svenska Institutet som starkt betonar folkbildningens betydelse för att bygga upp det civila samhället i länder där det är svagt. Mångfalden och profileringen av den svenska folkbildningen anses också ha ett värde i sammanhanget. Internationella

Programkontoret, EU-kommissionen och NVL har stort intresse av mer folkbildning inom EU på grund av dess betydelse både för tillväxt och för social utveckling. Och överallt är man intresserad av folkbildningens metodik, både studiecirkeln och folkhögskolan som en andra chans för vuxna att få kompetens.

Både studieförbund och folkhögskolor prioriterar demokrati och folkbildning, utbildningspolitiska frågor, internationellt utbyte och nordiskt samarbete. Några efterlyser också mer stöd och service i att finna information, möjligheter till erfarenhetsutbyte och finansiering när det gäller internationella projekt. Det man efterfrågar är alltså både bevakning och politiskt påverkan samt att åstadkomma bra förutsättningar för deltagande i samarbete på basnivå, i projekt med mera.

Utbildningspolitiska frågor och nordiskt samarbete

Vuxenutbildning en EU-fråga

Beslut om vuxenutbildning tas inte längre enbart på nationell nivå. Genom EU:s satsningar på kompetensutveckling och livslångt lärande har utbildning för vuxna blivit en angelägenhet för hela unionen. Medlemsstaterna uppmanas att följa upp EU:s policy om Livslångt lärande. Livslångt lärande är kärnan i Lissabonstrategin som har som mål att EU år 2010 ska vara världens mest konkurrensdugliga och kunskapsbaserade ekonomi. Frågan om validering av icke formellt och informellt lärande är rykande aktuell.

Vuxenutbildning har fått en skjuts framåt i europeiska länder som tidigare inte prioriterat detta område, och det satsas stora pengar på EU-program för vuxna. I den nya generationen program för 2007–2013 föreslogs ett tredubblat anslag till Grundtvig och en kraftig utökning av praktikplatser i annat EU-land inom Leonardo och av antalet vuxnas möjligheter att studera i annat land samt även ett nytt allmänt program som bland annat ger stöd till policyutveckling. Vid senaste toppmötet antogs inte den föreslagna budgeten vilket innebär en trolig halvering av dessa siffror, men det innebär likafullt en ökning sett från dagens situation. Det innebär ökade möjligheter för både lärare, studerande och policymakare inom folkbildningen.

Folkbildningen bör diskutera hur aktiv man vill vara i utformningen av EU:s utbildningspolicy och –program, och om man vill komplettera nuvarande system med remissvar och synpunkter på Kom-

missionens strategidokument med en mer systematisk påverkan i de frågor som är mest betydelsefulla.

Vilka frågor prioriteras i våra systemorganisationer?

De nordiska folkbildningsorganisationerna har samma fokus som de svenska: demokrati, aktivt medborgarskap, internationella samarbetsprojekt. Man prioriterar också realkompetens, validering och dokumentation av icke-formell kompetens.

Finska VSY och danska DFS har en uttalad målsättning att påverka de europeiska utbildningsprogrammets innehåll och finansiering så att folkbildningen tas tillräckligt mycket i beaktande. Lika viktigt anser de att det är att delta i nordiskt samarbete och att påverka utformningen av den inhemska administrationen av EUprogram och av nordiska stödprogram. Vofo har aktivt följt upp Vitboken och Grönboken genom sitt engagemang i Kompetensreformen i Norge.

Vofo har ett intressepolitiskt utskott som ger sina medlemmar service i form av ett ”Lobbypaket” att användas i det utbildningspolitiska arbetet. Det innehåller en lobbybok med professionella tips om hur man lobbar på bästa sätt, programutdrag om vuxnas lärande från de politiska partiernas riksdagsprogram för kommande period, exempel på

frågor man kan ställa till politiker om vuxnas lärande samt profilrapport om studieförbunden.

IIZ/DVV i Tyskland och NIACE i England välkomnar EU:s inriktning mot Livslångt lärande och prioriterar precis som den nordiska folkbildningen aktivt medborgarskap och personlig utveckling, liksom informellt förvärvat kunskap som komplement till andra kompetenser. Men de har med oro noterat en växande undervärdering av den inte yrkesinriktade vuxenutbildningen, med nedprioritering av lärandetillfällen för vuxna som inte direkt kan relateras till anställningsbarhet. IIZ/DVV uppger att det i Tyskland inte finns någon direkt efterfrågan på icke formell utbildning, i stället förväntas den bevisa att den förtjänar erkännande på grund av att den har vitala element som stämmer med de prioriterade områdena.

NIACE är mycket intresserade av att utveckla möjligheter att validera icke-formellt lärande, men ser också risker med kraven på att allt lärande ska resultera i en kvalifikation. NIACE verkar för att vidga tillgängligheten till vuxenutbildning, inklusive för äldre, att bekämpa utanförskap och främja lika möjligheter samt att försvara och upprätthålla demokrati och mänskliga rättigheter.

IIZ/DVV vill verka för att vuxenutbildningens betydelse för social tillhörighet och demokratisk delaktighet erkänns. Det innebär att etablera och utvidga demokratiska strukturer, lära ut baskunskaper, miljö- och demokratiutbildning, kamp mot fattigdom och för jämlikhet mellan kvinnor och män, för att stärka kooperativens organisation, samt hjälp till självhjälp.

Synpunkter på behov av utbildningspolitisk påverkan

Följande frågor har i kartläggningen lyfts fram som betydelsefulla för folkbildningen.

Företräda folkbildningen i aktuella frågor om vuxenutbildning och livslångt lärande

Livslångt lärande omfattar både allmän och yrkesinriktad utbildning, och Lissabonstrategin ger social tillhörighet, aktivt medborgarskap och personlig utveckling en central plats vid sidan av konkurrenskraften. Men balansen mellan dessa centrala mål kan påverkas och det är många i studien som aktualiserat det som en viktig uppgift för folkbildningen att bevaka, så att inte yrkesinriktad utbildning och anställningsbarhet tar över för mycket. I enkäten har bland annat Färnebo folkhögskola tagit upp detta. Också de stora organisationerna NIACE och IZZ/DVV har uttalat sin oro över vad de ser som en tendens, att arbetslinjen prioriteras för långt.

NVL är inne på samma spår när de anser att nordisk folkbildning genom att vara aktiv i olika nätverk, projekt och arbetsgrupper kan bidra till att Europa utvecklas inte bara som en stark och konkurrensduglig region utan också som en region baserad på mänskliga värden, som prissätter och efterfrågar kompetenser från den icke formella utbildningssektorn och som är inkluderande/utvecklande i individens roll i både arbetslivet och samhällslivet. Kent Johansson från det regionala nätverket EARLALL understryker också att den svenska folkbildningen måste bli bättre på att delta i de europeiska diskussionerna och nätverken. Studien visar med andra ord både på starka önskemål om politiska företrädare som aktivt påverkar hur det livslånga lärandet utvecklas, och önskemål om en större aktivitet från folkbildningsorganisationerna i de europeiska nätverken och diskussionerna.

Göra svensk/nordisk folkbildning synlig i EU
Internationella Programkontoret menar att det är viktigt att folkbildningen är synlig i det europeiska samarbetet. Folkbildningen bör finnas på olika arenor och delta i utvecklingssamarbetet i Europa. NVL anser att folkbildningens status stärks om den visar/förklarar/synliggör betydelsen av de olika aktiviteterna och folkbildningsvärdena för andra organisationer och aktörer inom vuxnas lärande; och om folkbildningen ingår i dialog och samarbete på tvärs av sektoriella gränser. Det är inte bara studiecirkelns metodik, utan också folkhögskolan som institution, andra chanser-möjligheter, som behöver både talesmän och praktiker som kan delta i projekt. EU-kommissionen har i sitt svar verifierat att vuxenutbildningen är starkt uppmärksammat på grund av att den bidrar både till ekonomisk och till social utveckling.

Påverka programmets utformning och Sveriges administration av dem

Det finns en vilja bland studieförbund och folkhögskolor att delta i både nordiskt och europeiskt samarbete men det finns också hinder. Vill man påverka innehåll och regelverk kring administrationen i fråga om EU-program och nordiska program bör det ske innan programmen antas för en ny period. Ett hinder som rapporteras i enkäten är att egenfinansieringen kan upplevas för stor proportionellt för en liten skola/avdelning. Ett annat är administrationen, som enligt mångas vittnesbörd behöver förenklas och snabbas upp. I enkäten framförs önskemål om lättnader i ansökningsproceduren till EU-bidrag, som känns krånglig och tidsödande, och det är ett ekonomiskt problem att man får vänta för länge på besked. Redovisningen upplevs också som svårhanterlig.

Dansk Folkeoplysnings samråd, Vofo i Norge och VSY i Finland har alla till uppgift både att påverka den nya generationen av EU-program och att påverka utformningen av den inhemska administrationen av EU- och nordiska stödprogram.

Hävda folkbildningens särart i relevanta sammanhang

EU har frågan om validering högt på sin agenda. I alla våra grannländer prioriterar folkbildningsorganisationerna realkompetens och dokumentation av icke-formell kompetens. NIACE gör det också men ser samtidigt stora risker med en alltför stark styrning mot att allt lärande ska valideras och kvalificeras. Det kan hämma en mer kreativ vuxenutbildning med den studerande i centrum, tror NIACE. I den utredning om validering inom folkbildningen som gjordes 2004 hade de svenska studieförbunden och folkhögskolorna samma uppfattning och hävdade att folkbildningen själv bör ta fram valideringsmetoder som passar. Detta arbete pågår.

Tala för de underrepresenterade grupperna

SHIA lyfter fram behovet av företrädare och talesmän för de underrepresenterade grupperna, i deras fall framför allt de funktionshindrade. Även Christina Tallberg i EU:s Regionkommitté påtalar vikten av att bekämpa utanförskap och främja lika möjligheter även i EU. NIACE talar om behovet att öka tillgängligheten på vuxenutbildning överhuvudtaget men speciellt för de underrepresenterade grupperna, inklusive åldersgruppen äldre. Svensk folkbildning har goda traditioner i detta avseende.

Folkbildningens deltagande och finansiering i program och projekt

Enkäten ställde frågor om finansiering av den internationella verksamheten. Det visade det sig att det saknas jämförbara sätt att redovisa detta i studieförbunden. Folkhögskolorna har redovisat i stora drag. Deras u-landslinjer och europalinjer finansieras med det vanliga folkbildningsanslaget. Det sker då i konkurrens med annan verksamhet om resurserna. Folkhögskolor med mycket fältverksamhet utomlands som Färnebo har fått Sida-bidrag till detta. Huvudmännen ger i vissa fall mindre bidrag till den internationella verksamheten. Några folkhögskolor har angett SFHL:s solidaritetsfond som en bidragsgivare, också i mindre skala.

På nästa sida visas en sammanfattning av folkbildningens deltagande och finansiering via offentliga program och fonder som bygger på myndigheternas egna redovisningar. Uppgifterna har varit delvis varit svårtillgängliga. Folkbildningen är sällan sökbar som kategori på datalistor utan måste plockas fram via projektägarnamn, som dessutom när det gäller Sidaprojekt och Interreg gömmer sig under ett kategorinamn, som inte alltid är folkbildning/vuxenutbildning. Ibland har myndigheternas tjänstemän varit behjälpliga.

Folkbildningen har aktiviteter i de flesta program och fonder som är tillgängliga. Andelen av den totala medelstilldelningen är relativt hög i Grundtvig och Nordplus samt i NVL:s aktiviteter. Andelen är också hög i Svenska institutets tilldelning medan andelen av Sidamedel, speciellt för projekt (1,94 procent), och från Interreg (2,7 procent), däremot

är försvinnande liten, även om de reella summorna är de största, 16 120 000 kronor i informationsbidrag, 24 400 000 kronor i projektbidrag från Sida och 22 743 141 kronor i Interreg IIIA.

Folkbildningen visar i Interreg IIIA att den spänner över flera områden, inte bara utbildning utan också kultur, småföretagarutveckling och teknikutveckling för funktionshindrade. Detsamma gäller Sidaprojekten, där studieförbund och folkhögskolor återfinns under många olika ämneskategorier. Det är däremot inte fallet i Svenska institutets program, där folkbildningen bara sökt inom enheten Utbildning och inte alls inom enheten Kultur. De nordiska kulturfonderna är inte heller ofta använda av folkbildare. Det är endast Svensk-finska kulturfonden som haft 5 beviljade ansökningar från folkbildningsorganisationer.

Studieförbundens andel av Sidas programbidrag har minskat från 50 procent under flera decennier till 36 procent 2004 och cirka 30 procent 2005. Mbsk och FU har inte längre några programbidrag. Sfr uppger att de visserligen har färre projekt än tidigare men har blivit tydligare genom större satsning på fokusering och kvalitetsarbete. Nu sker en utfasning av dessa bidrag för att 2007 inte längre tilldelas studieförbunden via egna kontrakt.

Ganska många folkhögskolor och ett antal studieförbund har projekt med medel från **Svenska institutet, SI**. Verksamheten har minskat på grund av att de baltiska länderna och Polen avförts från SI:s stödområde då de blev medlemmar i EU. SI

Deltagande och finansiering via offentliga program och fonder.

Totalsummor och andel

Program	Totalt antal projekt	Summa i kr	Andel i i procent	Antal projekt stf – fhs	Andel stf – fhs i procent
Grundtvig 2	13	987 165	31,67	stf 2 fhs 11	stf 3,67 fhs 28
Grundtvig 3 stipendier	9		27	stf 1 fhs 8	stf 3 fhs 24
Leonardo		99 614	0,5		
Nordplus Vuxen samarbetsprojekt*	9	2 539 580	41		stf 23 fhs 18
Nordplus vuxen mobilitet*	9	1 018 975	43		stf 2 fhs 41
NVL-aktiviteter antal deltagare	stf 71 fhs 27		18		
NVL-aktiviteter tills. med miljöerna, ant. delt.	stf 72 fhs 25		24		
Svensk-finska Kulturfonden	stf 2 fhs 3	25 000 40 000			
Sida programbidrag Syd	stf fhs	15 420 000 300 000	13,5		stf 13,5 fhs
Sida programbidrag Öst		700 000	17		stf 17 fhs 0
Sida projekt enskilda org.	106	stf 17 000 000 fhs 7 400 000	1,94	stf 67 fhs 69	stf 1,3 fhs 0,5
Interreg IIIA 2000–2006	11	22 743 141	2,7	stf 3 fhs 8	
Svenska Institutet 1997-2004	87 ca 65	stf 13 582 600			
Svenska Institutet stipendier 2005 utresande	11				
Svenska Institutet stipendier 2005 inresande	18				
Svenska Institutet terminsstipendier för utländska stud. i svenska språket 2005	130				
Ungdomsstyrelsen Ungdom 2005	5 utbuten 1 aktivitet				

* Av de 9 samarbetsprojekten stod ABF Syd och FU som projektägare till var sitt, och av mobilitetsprojekten stod Arbetarrörelsens fhs i Göteborg som projektägare till 3 och Hylle Parks fhs till 1 av projekten. Observera att totalsummorna gäller för hela projekten.

har gett en total summa på beviljade medel till vuxenutbildning 2001–2005 på 27 321 610 kronor.

Deltagande folkhögskolor i **Grundtvig** är mycket aktiva och står ofta som samordnare. Enligt Internationella Programkontoret går många av dem som startar projekt i Grundtvig 2 vidare till projekt i större skala inom Grundtvig 1. **Leonardo** verkar däremot inte nyttjas i någon större utsträckning av folkbildningen. Studieförbundsandelen är låg i Grundtvig.

Ungdomsstyrelsen fördelar i år 240 mkr av svenska medel, och 20 mkr för EU programmet, Ungdom i Europa, 5 mkr för Östersjösamarbetet och 5 mkr för Sida-projekten. Med tanke på att enligt uppgift cirka 3 000 ungdomar och ledare varje år deltar i någon form av utbyte är folkbildningens andel försumbar, endast 5 utbyten. Ungdomsstyrelsen uppger dock att 10–12 procent av dem som var huvudsökande i Ungdomssamarbete i Österled under 2004 och 2005 var en folkhögskola eller studieförbund. Samsökande syns inte i statistiken.

Det kan också noteras att i EU-programmen **Ungdom** och **Österled** förekommer nordiska länder som samarbetspartner i rätt stor utsträckning. När det gäller Österled så hade 20 procent av de 20 beviljade projekten en eller flera nordiska partners under det första året, det andra året är siffran lite mindre, cirka 12 procent. För Ungdom ligger siffran runt 10 procent.

En tendens värd att notera är att det är ett litet antal folkhögskolor och studieförbund som ansöker om de europeiska och nordiska projektmedlen. De

deltar ofta med flera projekt och återkommer år från år. Några siffror kan belysa detta:

Nordplus Vuxen 2005: 11 folkhögskolor och 4 studieförbund, ABF, SV, FU och Sfr

Grundtvig 2 2005: 7 folkhögskolor och ett studieförbund, FU (2003–2005: 11 folkhögskolor samt SV och Sfr).

Sida 2005: ABF och SV har 39 respektive 23 projekt, Sfr och FU några, Färnebo folkhögskola 11 projekt, 5 andra folkhögskolor 7 projekt, SFHL 1 och ett antal bilaterala folkhögskoleföreningar 19 projekt.

Svenska Institutet 1997–2004: FU 57 projekt, ABF 19. Resten delades av SV, Sensus, Sfr och FBR med 11 projekt. 30 folkhögskolor har deltagit med sammanlagt 67 projekt. Aktivast bland dem har Sverige-finska, Litorina och Österlen varit. 11 stipendier för utresor delades ut, 18 för inresor.

Interreg IIIA 2000–2006: FU 2 projekt, SV 1 projekt, Sverige-finska folkhögskolan 5 projekt, Kalix, Framnäs och Vaddö folkhögskola vardera 1 projekt.

Ofta finns folkbildningen med som resurs i ramorganisationernas projekt utan att synas i statistiken. Röda korsets folkhögskola söker medel via sin huvudman och det finns flera sådana exempel. ABF:s verksamhet som projektägare har minskat (även om den fortfarande är större än många andra studieförbunds) men Palmecentret bekräftar att ABF fortfarande är mycket aktiva som resurs i till exempel Metals projekt.

Utvecklingssamarbete och informationsverksamhet

Vilken roll vill myndigheter och biståndsorganisationer ge folkbildningen?

Svenska Institutet

Folkbildningen skulle kunna ha en roll inte bara inom utbildning utan kanske också inom området kultur och samhälle. Möjligheten att söka medel finns! Demokratiuppdraget skulle man också kunna göra mer av. SI ser också gärna folkbildningen som en större aktör inom uppdragsutbildning, till exempel svenskundervisning i världen. SI betonar folkhögskolornas roll både genom de 130 friplatser de ställer upp med per år för att ta emot utländska studenter i svenska språket och genom att de med sin pedagogik sprider demokratiska exempel till stipendiaternas hemländer.

UNESCO anser att folkbildningen skulle kunna spela en viktig roll internationellt i frågan om utbildning för hållbar utveckling.

Ungdomsstyrelsen betonar bland annat rollen som supportorganisationer för unga, utbildare av volontärer och tillhandahållare av öppna mötesplatser för unga.

Sidas programverksamhet

Efter det att man 1998 skärpt kraven på mätbarhet, effekter, kompetensutveckling och utvärdering anser Sida att alla studieförbunden inte klarar att uppvisa mätbara effekter och tillräcklig kostnads-

effektivitet. En gång var studieförbundens andel av informationsbidraget 50 procent, i dag är det nästan halverat. Sida räknar upp vad de ser som brister: Alla organisationer inom folkbildningen har inte en tydlig värdegrund och verksamhetsidé. Det måste finnas ideologiska syften. Kompetensen ifråga om till exempel hiv/aids och skuldfrågor är inte tillräcklig. Folkbildningen måste också delta i rätt saker för att få del av Sidas pengar. Folkbildningen måste bli mer ändamålsinriktad i linje med den nya politiken för global utveckling, PGU. Man måste skapa en stark opinion i de rika länderna för att förändra världens handelspolitik. Det handlar om långsiktiga strategier och inte kortvariga stödinsatser. (Slut på citatet).

2007 övergår Sida från att ha kontrakt med 13 ramorganisationer och 40 andra organisationer om informationsbidrag till att enbart ha kontrakt med 15 ramorganisationer. Vilka 15 det blir kommer att prövas efter vissa kriterier och omprövas efter en tid. Studieförbunden kan i framtiden endast söka informationsbidrag via en ramorganisation, det vill säga Forum Syd om de inte är medlemmar i någon annan. Forum Syd ser positivt på förändringen. För dem innebär det nya systemet mer resurser och möjligheter till påverkan. Bildningsförbunden har så breda kanaler att det öppnar nya möjligheter även i Sverigearbetet, förstärker det.

Om studieförbund och folkhögskolor skulle vilja bilda en egen ramorganisation tillsammans med folkhögskolorna är tiden knapp. Beslutet om de 15 ramorganisationerna implementeras 2007. Frågan

har varit uppe flera gånger men fallit. RIO, Rörelsefolkhögskolornas organisation, har en gång sagt nej till att bli en folkbildningens ramorganisation. Nu är man mer öppen för diskussion i frågan.

Sidas projektverksamhet

Sida lyfter fram ”empowerment”, ”voice” som en grundbult i biståndet. De menar att folkbildningens starka sida är att dess metoder lämpar sig väl för att utveckla och stärka det civila samhället. Den är också bra på ”communication for development”, samhällsinformation, som är en nödvändig del av förändringsarbetet i ett utvecklingsland. En annan fördel är enligt Sida folkbildningens mångfald och kontaktnät.

Men folkbildningens andel av projektmedlen är under 2 procent. Orsaken till det är främst Sidas inriktning på storskalighet i utvecklingssamarbetet. Storleken på åtagandet gör det kostsamt att lägga ett genomarbetat anbud. Det verifieras av Olof Palmes Internationella Centrum vars upphandling sysselsätter 14 personer på halvtid i i en och en halv månad, och kräver en stor databas och stora revisionskostnader. Sida anser själva att enskilda mindre folkbildningsorganisationer inte har en chans här. Men folkbildning kan ingå i helheten som en del, om landet så önskar, och den kan arbeta tillsammans med ramorganisationer som har biståndskapaciteten. Sida föreslår att folkbildningen själv ska ta kontakter med dem som Sida anlitar i sin programverksamhet och nämner bland annat organisationen Swedish Consultants.

Sida anser att studieförbund och folkhögskolor kan delta på två plan:

- i det statliga biståndet, då utbildningssektorn i landet ifråga identifierar folkbildning som en viktig sektor, och
- via svenska organisationer för att stärka det civila samhället. En delösning kan mycket väl bestå i att bygga upp folkbildning i landet.

Sida menar också att folkbildningen är väldigt traditionell och efterlyser förnyelse.

Folkbildningen borde syssla mer med strategiarbete, metodutveckling och analys.

De menar att folkbildningen är bra på att rent praktiskt bygga ett demokratiskt civilt samhälle, men att det saknas folk som tänker strategiskt i folkbildningsperspektiv. Det finns ingen direkt folkbildningsdimension i utvecklingssamarbetet. Folkbildningen behöver mer tänkare och analytiker. Folkrörelseanslaget i dag bygger på kapacitetsutveckling och kompetensuppbyggnad, utveckling av nya metoder, inte på att bygga fler folkhögskolor och så vidare. Mer aktiv folkrörelseutveckling behövs, det är båda de intervjuade Sidatjänstemännen eniga om.

Ramorganisationernas syn på folkbildningens roll

Alla intervjuade ramorganisationer anser att folkbildningen är helt avgörande för deras egen organisation och dess utbildningsarbete. Ideologiskt delar folkrörelserna och folkbildningen tankar. Folkbildningens egna mål ligger nära de övergripande utvecklingsmålen, och dess metoder passar mycket bra i utvecklingsländer. Men det behövs vissa insatser för att förbättra folkbildningens status. Flera av dem påtalar vikten av att påvisa mer värdet i folkbildning tydligare, och att förklara att all utveckling inte är mätbar lika lätt, och att effekterna kommer sent. Palmecentret föreslår att folkbildningen talar med Sida om att ställa krav på konsulterna att ta in vuxenutbildning/folkbildning i stora utbildningsprogram. Och SHIA anser att man borde arbeta mer politiskt med det bilaterala svenska biståndet så att hela befolkningen blir delaktig i utvecklingen.

Forum Syd anser att folkbildningen borde vidareutveckla informationen och opinionsbildningen i Sverige om de globala frågorna. De upplever att det är ett stort glapp mellan vanliga människors syn på vad biståndet är till för och vad som bidrar till långsiktig strategisk förändring. Diakonia för fram tanken på att arrangera erfarenhetsutbyte mellan folkbildningskunskap från andra länder

och den svenska för att få förnyelse och stimulans till den svenska folkbildningen.

Ramorganisationerna vill gärna ha fler folkbildningsorganisationer som medlemmar. Forum Syd välkomnar studieförbunden nu när möjligheten för dem att skriva egna kontrakt om informationsbidrag försvinner. Palmecentret skulle gärna se att arbetarrörelseskolorna för framtiden skulle kunna ha en egen organisation typ Broderskap, Verdandi, Unga Örnar, för utvecklingsarbete, eller gå med som enskilda medlemmar i Centret.

”Nothing about us without us” är ett ledord i biståndet som inte alltid fungerar i dag. SHIA har uppmärksammat att decentraliseringen av svenskt bistånd har fört med sig problem för det civila samhället att göra sig gällande. Man har numera biståndshandläggare på ambassaderna som har ett delegerat ansvar att dela ut pengar till projekt och demokratistödande åtgärder. Landets egna organisationer söker då själva, och det innebär att till exempel handikapporganisationer sällan finns med. De som är duktiga på att söka bistånd är ”mongos” (my own NGOs) eller ”friends of the embassies”, organisationer som i och för sig kan göra ett bra jobb men inte har någon förankring bland gräsrotterna och därmed inte stärker det civila samhället. Det här är en politisk fråga som väntar på en företrädare.

Exempel från systemorganisationerna

Överenskommelser om vissa statliga bidrag till internationellt arbete

Vanligen får organisationerna söka bidrag till internationella aktiviteter som svarar mot finansierarens övergripande mål och syften. Men de kan också få pengar till det löpande internationella arbetet. FFD uppger att de i dag får 200 000 kr årligen till föreningens internationella samarbete. Tjänsten som internationell sekreterare i Norska

Folkhögskolerådet samfinansieras av medlemsorganisationerna och har projektmedel från Norad.

Undervisningsministeriet i Finland ger årligen stöd till stora internationella folkbildningsprojekt i det egna landet. EAEA:s informationskontor i Helsingfors finansieras av finska undervisningsministeriet, liksom internationella konferenser i Finland, den engelskspråkiga tidskriften LInE samt största delen av VSYS internationella sekreterartjänst. IZZ /DVV finansieras av bidrag främst från Det federala Ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling (BMZ), Utrikesdepartementet och EU. Bidrag ges framför allt till projekt som stämmer med de politiskt prioriterade områdena.

FFD i Danmark har ett aktivt samarbete med staten ifråga om utländska deltagare på folkhögskolorna. Staten ger ett särskilt stöd till egenbetalningen (cirka 50 procent) för elever från de nya EU-länderna. FFD samarbetar också med den danska utlänningsstyrelsen om procedurer för att syna ansökare från speciellt Asien och Afrika. FFD och DFS är också med i en grupp som ska arrangera folkliga debattaktiviteter i samband med den danska EU-debatten – den så kallade ”nationella tänkepausen” fram till juni 2006.

Medlemskap i en ramorganisation

Norska Folkhögskolerådets Internationella Utskott är medlem i Rorg (Ramavtalsorganisationerna) tillsammans med 29 andra frivilligorganisationer som mottar offentligt stöd från Norad för informationsarbete om Nord-Sydproblematiken och om utvecklingsarbetsfrågor. Rorg utgör ett informationscentrum för att stärka koordinering, samarbete och mobilisering.

Enskilda studieförbund i Norge har ramavtal med NORAD om medel till internationell information. NORAD:s informationsmedel har också använts till stöd till informationsprojekt på 22–30 folkhögskolor om året, men också till inköp och utveckling av material till bruk under solidaritetsaktioner samt till produktion av undervisningsmaterial. Informationsmedel har också finansierat föredrags-

turnéer (huvudsakligen av elever) runt om på folkhögskolorna.

Medel används också till gemensamma årliga internationella seminarier för elever och lärare i folkhögskolan. Teman har varit MR och u-land, Vår bild av Afrika, Mångfald och dialog och så vidare.

Ett internationellt utskott och/eller en internationell sekreterare som tar ansvar för både företrädarrollen och samordnarrollen

Genomgående har organisationerna fokuserat det internationella arbetet i ett internationellt utskott och/eller inrättat en tjänst som internationell sekreterare. Det gäller DFS och FFD i Danmark, VSY i Finland, och Folkhögskolerådet i Norge. Niace har 7 personer anställda på sin Europaavdelning, och IIZ/DVV, som uteslutande arbetar med internationella projekt har 90 anställda.

Den internationelle sekreterarens arbete kan variera men består både i att vara företrädare och samordnare. Företrädarrollen består främst i att främja folkbildningens internationella intressen gentemot statliga myndigheter, NMR och EU, samt att representera folkbildningens internationella engagemang i olika organ.

Samordnarrollen kan bestå av projektsamordning och administration, (som i FFD), eller av att utveckla debatt och information om internationella frågor i folkhögskolan, bland annat genom projekt, av att utveckla skolornas solidaritetsarbete pedagogiskt och innehållsmässigt, anordna konferenser och seminarier (som i Norska Folkhögskolerådet). Norska Folkhögskolerådet har också administrerat NORADS informationsstöd till cirka 30 folkhögskolor. Det ingår oftast att upprätthålla en webbplats för internationella frågor och ha kontakt med media och PR. I VSY används mer än hälften av sekreterarens tid tjänst till att sköta EAEA:s information på nätet.

Synpunkter på utvecklings- och påverkansbehov inom biståndet

Av intervjuerna med myndigheterna framgår att de inte tycker att folkbildningen haft en samlad röst som tillräckligt tydligt gått fram. Sida efterfrågar en samlad syn på en folkbildningsdimension i utvecklingssamarbetet och argument för folkbildningens mervärde tydligare än i dag.

Utveckla en folkbildningsdimension i utvecklingssamarbetet

Åsikten att det saknas en policy och en strategi för biståndsarbetet kommer från flera håll. Dels från Sida och Forum Syd, dels från FBR. Britten Månsson-Wallin har upplevt det som en begränsning att det i fråga om utbildningsfrågor finns en tydlig policy, men inte i utvecklingsfrågor, vilket är en svaghet för den som representerar rådet. FBR har därmed inte ett tydligt mandat i dessa frågor och anser att det skulle behövas en internationell diskussion och riktlinjer för de stora frågorna.

Sida har också den uppfattningen att folkbildningen inte alltid har en tydlig värdegrund och verksamhetsidé i biståndet och att det saknas ideologiska syften bakom. Samtidigt talar de om betydelsen av mångfalden och profilerna. Men folkbildningen ses mer som en resurs som kan användas i olika sammanhang av andra projektägare än som en aktör i egen rätt.

SHIA vill att någon åtar sig att utöva politiska påtryckningar mot de svenska politikerna om folkbildningen som en politisk rörelse. LO-TCO Biståndsnämnd önskar att någon främjar folkbildningen och bidrar med att höja dess status.

Definiera folkbildningens mervärde och gör den mer synlig

Flera av biståndsorganisationerna poängterar hur viktigt det är att försöka definiera och för andra beskriva vad som är mervärdet med folkbildning och vad som skiljer från annan vuxenutbildning.

Det saknas ibland förståelse för folkbildningens sätt att arbeta och vilja att definieras som en egen kategori.

I statistiken är det rätt vanligt att folkbildning inte räknas som en egen kategori och den blir därmed mer eller mindre osynlig. Folkbildningen insatser är också osynliga i ramorganisationerna.

Pröva möjligheten att få viss statlig finansiering av folkbildningens internationella verksamhet

I enkäten framför bland annat NBV, Sfr och några folkhögskolor tanken på att det borde finnas särskilda medel till internationellt utvecklingssamarbete, antingen via FBR eller som en riktad del av grundanslaget. Av exemplen från våra grannländer framgår att finska staten satsar ganska stora pengar på att göra Finlands vuxenutbildning, främst folkbildning, känd internationellt. Både i Danmark, Norge och Finland får organisationer bidrag till sina internationella sekreterartjänster.

Att Sidas stora satsning på att globalisera skolan på alla nivåer för närvarande inte omfattar folkbildningen bör kanske vägas in i resonemanget.

Ställa krav på Sida att vuxenutbildning/folkbildning tas med i de stora utbildningsprogrammen

Sida säger själva att det inte finns någon länk mellan folkbildningsaktörer och Sidas arbete. Sida anser att det är viktigt att bygga upp ett civilt samhälle i utvecklingsländerna, och verifierar samtidigt att folkbildningen är bra på att bygga upp ett sådant civilt samhälle med sina metoder. Men folkbildningen uppmanas att själv ta kontakter med organisationer som anställer konsulter om de vill delta i utvecklingssamarbete. Ett alternativ skulle vara att Sida upplyser stödländerna om folkbildningens kompetens och kanske ställa krav på konsulterna att ta med vuxenutbildning/folkbildning i sina stora utbildningsprogram, som Pal-mecentret föreslagit.

Problem med reglerna för programbidragen med Sida

Det finns studieförbund och folkhögskolor i enkäten som menar att Sidas nya kriterier för programbidraget inte riktigt passar för folkbildningens sätt att arbeta. Folkbildningens andel av programbidragen har minskat under de senaste åren. En orsak är att det sedan 1998 finns ett påtagligt förändrat synsätt i Sida där det mätbara och utvärderingsbara blir utslagsgivande, vilket Sida själva verifierar. De menar att folkbildningen måste anpassa sig eller i annat fall bli utan medel.

Företräda grupper som själva har svårt att göra sin röst hörda i frågan om rätten till utvecklingsstöd

SHIA:s beskriver effekterna av det decentraliserade bilaterala biståndet och efterlyser någon som agerar politiskt i dessa frågor. De anser att det civila samhället inte stärks av att ambassadernas biståndshandläggare delar ut pengar till projekt och demokratistödande åtgärder till alltför många "mongos" (my own NGOs) eller "friends of the embassies", utan förankring bland gräsrotterna. Sida ser problemet men konstaterar bara att det tar lång tid att skapa ett civilt samhälle där organisationslivet är svagt.

Driva folkbildningsfrågor tydligare i Sida och i Forum Syd alternativt pröva frågan om en egen ramorganisation

Forum Syd har enligt egen uppgift inte något speciellt förhållningssätt till folkbildning och det finns ingen kraft som driver folkbildningsfrågor i Forum Syd. Men man är öppen för en förändring.

Både Sida och Forum Syd anvisar folkbildningen vägen via medlemmar i biståndsorganisationerna om den vill tillföra något i utvecklingsverksamheten eller få fram ett förhållningssätt till folkbildning. Folkbildningen har tidigare avvisat tanken på en egen ramorganisation men RIO kan nu tänka sig att på nytt pröva idén. Sida säger sig inte tro på den lösningen men frågan är öppen.

Samordningsbehov enligt studien

Kompetensutveckling och förnyelse av metoder inom biståndsarbetet

Sida har uttalat sig för mer dialog om metodutveckling, kompetensutveckling och nätverksbyggande. Också Forum Syd har påtalat behovet av nya metoder och tankar inom såväl informationsarbete och opinionsbildning som inom projektarbete. Folkbildningen upplevs som väldigt traditionell och Sida anser att den saknar utvecklingskompetens. Det är i och för sig ett dubbelt uttalande eftersom man samtidigt strör lovord över folkbildningens traditionella metodik. Det finns spridda seminarier och konferenser inom folkbildningen som handlar om erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling i utvecklingsfrågor, men det finns för närvarande inte något mer systematiskt utvecklingsarbete och forskning om biståndsarbetet. Diakonia efterlyser en livgivande stimulans av samma typ som när svensk folkbildning berikades av Freires tankar i slutet av 70-talet.

I våra grannländer har de internationella sekretärerna uppgiften att anordna kurser och konferenser för folkhögskolor och studieförbund i dessa frågor.

Stimulera deltagandet i EU-program, nordiska program och utvecklingssamarbete

Folkhögskolor och studieförbund bestämmer själva över sin verksamhet. Men genomgången av

antalet projektägare bland dem visar att det finns en stor potential i att öka antalet som deltar. Flera av myndigheterna, till exempel Sida och Svenska institutet har uttryckt önskemål om att nå fram till enskilda aktörer på ett bättre sätt. Det finns ett stort behov av samlad information för att känna till alla program och fonder (EU-program, nordiska program och kulturfonder, regionala strukturfondsprogram och program och fonder för utvecklingssamarbete). Folkhögskolor och studieförbund efterlyser rådgivning i ”ansökningsdjungeln” och information om vilka bidrag man kan söka, vart man ska vända sig och vad man kan söka för. Några efterlyser också motivationsskapande åtgärder främst för att fördjupa arbetet med EU-kontakterna. Att bereda möjligheter till utbildning och intresseutbyte skulle också stimulera till ökat deltagande.

I våra grannländer åtar sig folkbildningen ofta stödfunktioner för att stimulera engagemanget i internationell verksamhet och deltagande i projekt. Folkhögskolerådet i Norge, Folkhögskolornas förning i Danmark och Vsy i Finland har som en av sina uppgifter att främja och stimulera folkbildningens internationella samarbete. Det görs genom konferenser, projekt, upprätthållande av nätverk, plats för internationella projektfrågor på webbplats med mera. Vofo serverar på sin webbplats med information om projektpengar man kan söka – regionalt, nationellt, nordiskt, internationellt – med ansökningstider, vad man kan söka för, vem som kan söka, hur mycket och så vidare.

Var och hur påverkar folkbildningen i dag?

Det är främst FBR och FBF som har en verksamhet inriktad på att påverka folkbildningens villkor. FBF hade tidigare en internationell sekreterare, Peter Engberg, som var aktiv i olika nordiska, europeiska och globala sammanhang, bland annat i EAEAs styrelse, men tjänsten upphörde i början på 90-talet vid en omorganisation inom FBF. Han var sedan under några få år anställd på FBR med samma uppgifter. Idag finns ingen sådan central heltidstjänst. SKL, Sveriges kommuner och landsting, har kanaler till EU men har inte använt dem för folkbildningens räkning. RIO har hittills inte varit någon påverkansorganisation i internationella frågor, inte heller Landstingsfolkhögskolornas rektorsförening. SFHL har opinionsbildning för folkhögskolan inskriven i sina stadgar och i sitt internationella program, liksom NBV, Bilda och SV i sina måldokument. Det förekommer men är inte vanligt att en folkhögskola eller ett studieförbund på egen hand kan påverka politiskt. Genom att gå samman eller delta i samarbetsorganisationer och nätverk ökar chansen, vilket enkäten ger exempel på.

Utbildningspolitiken och EU:s utbildningsprogram

EU:s beslutsprocess och samrådsförfarande

En utbildningspolitisk fråga som livslångt lärande processas både i EU och i vårt eget land. Påverkan kan alltså ske i olika lägen och i olika instanser,

och man kan söka kontakt med olika nyckelpersoner utifrån var frågan just då ligger. När till exempel nya program utarbetas sker det i en lång samrådsprocess.

I Europeiska rådet diskuteras de politiska riktlinjerna för EU:s samarbete och utveckling, till exempel Lissabonstrategin. EU-kommissionens generaldirektorat för utbildning och kultur är ansvarigt för program och åtgärder inom det livslånga lärandets, speciellt i direktorat A Livslångt lärande, allmän och yrkesinriktad utbildning. Policy och direktorat B Livslångt lärande Allmän och yrkesinriktad utbildning. Program och åtgärder.

Innan EU antar policyområden och strategier, till exempel för livslångt lärande, skickas de ut för synpunkter. FBR brukar avge remissvar på relevanta förslag. När Memorandum om livslångt lärande bereddes skedde ett stort samråd i medlemsländerna för att bredda underlaget och förankringen. FBR samordnade då en del av samrådsförfarandet i de egna miljöerna.

Ibland kommer rekommendationer från EU-Kommissionen där medlemsstaterna uppmanas att vidta åtgärder för att anpassa det egna landets utbildning efter den. I det faller blir det nödvändigt att ha kontakter med regeringen för att eventuellt påverka i frågan.

När Europaparlamentet ska behandla ett ärende, till exempel på remiss från kommissionen, utses ett ansvarigt utskott och en föredragande i samråd

med partigrupperna. Den föredragande är ansvarig för att ta fram ett förslag som parlamentet kan anta i plenum. Samråd med intressegrupper förekommer ofta. Utskottet för kultur och utbildning är av särskilt intresse för folkbildningen.

Regionkommittén ska höras i utbildningsfrågor. Utskottet för kultur och utbildning (EDUC) tar emot ett förslag från kommissionen och utser en rapportör som skriver remissyttrandet efter en beredningstid med möten med olika intressenter. Rapportören får tillgång till en expert. Rapportören har hela tiden en löpande kontakt med den eller de ansvariga för förslaget i kommissionen och har möjligheter att direkt diskutera med dessa om bakgrunden till förslagen med mera och föra fram sina synpunkter.

Rapportören är betydelsefull eftersom hon har stor möjlighet att föra fram speciella synpunkter och erfarenheter i sammanhanget. Här finns en god kontakt i ledamoten Christina Tallberg.

I vissa frågor hörs också Ekonomiska och Sociala kommittén. Även Europarådet kan vara av intresse. Det är en mellanstatlig organisation med en parlamentarikerförsamling och den så kallade kommunalkongressen för lokala och regionala organ. Europarådet har bland annat utarbetat nivåskalor gällande språk, vilka används till exempel av studieförbunden. Kommunalkongressen har ett utskott för kultur och utbildning.

På Riksdagens hemsida kan man läsa om vilka EU-förslag som är aktuella och hur regeringen tänker arbeta med förslaget. Förslaget går från regeringen till riksdagen och så till ett relevant utskott. Utskottet tar nödvändiga kontakter, anordnar ibland en utfrågning och framför sina synpunkter antingen till departementet eller till EU-nämnden, eller i form av ett betänkande till kammaren som debatterar dem och tar ett beslut.

Representation och påverkan

FBR företräder folkbildningen i en rad myndighetskontakter. Vissa grupper är viktiga för infor-

mation och intressebevakning, till exempel Regeringskansliets arbetsgrupp för EU-frågor därför att den utgör det enda tillfället där alla myndigheter inom utbildningsområdet möts och får träffa de svenska företrädarna i EU-frågorna, som gör en avrapportering varje gång. Regeringen inbjuder också till diskussioner om EU-programmen och presenterar regeringskansliets arbete med dem. Man utgår från ställningstaganden om nationell policy om utbildning och livslångt lärande och för det vidare in i EU. Man försöker stärka och främja de svenska positionerna. Där är det viktigt att FBR kan föra folkbildningens talan.

Samtidigt måste dessa möten kompletteras med andra om FBR verkligen vill påverka i någon fråga. Helst bör man komma in i ett tidigt skede av beslutsprocessen. FBR kallas också till sådana beredningar, men långt ifrån alltid.

FBR:s kontakter med regeringen och myndigheterna innebär också arbete från FBR:s sida. FBR erbjuds ibland att delta med en representant i Utbildningsdepartementets tillfälligt sammansatta grupper, som ordnar seminarier och dylikt. Rådet får ibland förfrågningar vid statsbesök att ordna studiebesök på rådet eller någon representant för svensk folkbildning. FBR uppmanas också ibland att lämna skriftliga underlag till regeringen.

Vissa referensgrupper innebär i princip genomgång av ansökningar och fördelning av stöd. FBR har ingen plats i Internationella Programkontorets referensgrupp för de decentraliserade delarna av Grundtvig. Där har i stället fyra studieförbund utsett representanter: Urban Hermansson, Bilda, Kent Kling, ABF, Rolf Lindahl, SV, och Karl-Christian Overgaard, SISU Idrottsutbildarna. Referensgruppen kommer enligt uppgift att snart ersättas av en pool dit man anmäler sig frivilligt.

Britten Månsson-Wallin, FBR, har från och med 2006-01-01 en plats i Internationella Programkontorets styrelse, vilken rimligtvis ger en större möjlighet till insyn och påverkan än i referensgruppen.

Exempel på påverkan

FBR ger synpunkter på EU-kommissionens strategidokument och rekommendationer och deltar i internationella konferenser ibland, men är inte alltid representerad när sådana ordnas. Inför arbetet med Memorandum var bland annat FBR och SFHL aktiva och kunde med hjälp av sitt medlemskap i EAEA föra ut debatten i Sverige och bidra till att föra folkbildningens talan i EU. FBF har avlämnat skriftliga förslag i fråga om Lissabonprocessen.

Att det går att påverka i EU finns det flera exempel på. Den nordiska folkbildningstraditionen spelade roll för skapandet av stöd för icke-formellt lärande i EU (Socrates). Utformningen av programmet Grundtvig har i hög grad påverkats av nordiska folkbildningsorganisationer tillsammans med EAEA. Ett exempel på framgångsrikt nätverksarbete där flera studieförbund deltog är att man nu kan ge svenskar tillgång till internationellt erkända språkcertifikat.

Även enskilda studieförbund har kunnat påverka. I enkäten beskriver SV hur man följt upp Lissabonprocessen och aktivt medverkat i konferenser med mera för att föra fram folkbildning och livslångt lärande, och NBV hur de utvecklat kontakter med Europaparlamentarikerna och medverkat till att EPHA startat en intergrupp i Europaparlamentet om folkhälsofrågor. SV:s Raymond Svensson har genom sitt vice ordförandeskap i CEDAG påverkat EU:s Ekonomiska och Sociala kommittés och Regionkommitténs yttranden som rör synen på civilsamhällets betydelse och folkbildningens värde för ledarutveckling.

Representanter med bakgrund i folkbildningen men utsedda på annat mandat

Det förekommer att regeringen själv utser representanter från folkbildningen utan att personen officiellt företräder den samlade folkbildningen. Sådana representanter i olika beslutsorgan kan ha något att bidra med som har betydelse för de utbildningspolitiska frågorna. Detsamma gäller representanter i europeiska samverksansorganisationer och nätverk.

Några exempel: Rektorn på Gamleby folkhögskola, ordförande i landstingsrektorernas förening, Hans Ålund sitter i Arbetsgruppen för Grundtvig i Bryssel på regeringsuppdrag. FU:s generalsekretär Jan-Sture Karlsson har utsetts av regeringen att ingå i Svenska Unescorådet, och av Svenska institutet att ingå i SI:s referensgrupp för Visbyprogrammet.

Nära kontakt med EU:s beslutsprocess har en av ABF:s medarbetare, Christina Tallberg, som sitter som representant i EU:s regionkommitté på landstingsmandat och där som rapportör kunnat påverka processen inför beslut om livslångt lärande. En ledamot i FBR:s styrelse, Kent Johansson, regionråd i Västra Götalandsregionen, är ordförande för det regionala nätverket EARLALL, (European Association of Regional and Local Authorities for Lifelong Learning). EARLALL har aktivt tagit del i diskussionen kring livslångt lärande och dess genomförande i olika regioner i Europa.

FBR och FBF har observerat att folkbildningen inte alltid erbjuds att ingå med en representant till internationella konferenser där regeringen eller Skolverket utser representant, även om temat för konferensen ligger nära folkbildningen, som aktivt medborgarskap eller livslångt lärande. Det kanske är en rutin som kan åtgärdas.

Exempel från systerorganisationerna

I Danmark har Utrikesministeriet ett rådgivande utskott beträffande utbildningsfrågor i EU som FFD och den övriga folkbildningen är inbjudna till. Folkbildningsrepresentanter sitter i CIRIUS utskott för vuxenundervisning och folkbildning, och i den rådgivande styrelsen för CIRIUS.

I Finland har Undervisningsministeriets tjänstemän och organisationernas representanter fungerande och täta kontakter, till exempel vid förberedandet av officiella finska uttalanden till EU. Informationsutbytets intensitet beror på båda parternas vilja och intresse. Det finns möjligheter att få sina synpunkter framförda. Ofta blir de till och med efterfrågade.

IZZ/DVV har bra relationer med regionerna, det vill säga det federala Ministeriet för Utbildning och forskning och de olika federala delstaternas utbildningsministerier. Vid behov har man också kontakter med olika stiftelser och med volontär-service, kyrkorna och Tyska sällskapet för tekniskt samarbete. Institutet ser som sin största lobbyframgång när de tillsammans med EAEA introducerade vuxenutbildning i Socratesprogrammet, först som "other actions", sedan som ett eget program med namnet Grundtvig, genom att informera och influera medlemmar av Europaparlamentet och kommissionen. Senare har man i olika internationella samarbetsprojekt i Central- och Östeuropa, tillsammans med partner i dessa länder, lyckats hålla vuxenutbildning på agendan i den politiska debatten och det allmännas ansvarsområdet. I vissa länder har IZZ/DVV initierat och följt upp lagstiftningsprocesser för att reglera vuxenutbildningen.

NIACE är unikt genom att vara den enda organisationen som har en formell överenskommelse med utbildningsdepartementet i England. NIACE har nyligen lyckats påverka Överhusets utskott att avsätta en högre andel än tidigare till Grundtvigprogrammet i den nationella budgeten i samband med EU:s framtida utbildningsprogram och implementeringen av det nya integrerade programmet.

Vofu har ett intressepolitiskt utskott som ger sina medlemmar service i form av ett "lobbypaket" att användas i det utbildningspolitiska arbetet. Det innehåller en lobbybok med professionella tips om hur man lobbyar på bästa sätt, programutdrag om vuxnas lärande från de politiska partiernas riksdagsprogram för kommande period, exempel på frågor man kan ställa till politiker om vuxnas lärande, samt profilrapport om studieförbunden i Norge och dylikt.

Nätverk och allianser

Folkhögskolor och studieförbund som har en folk rörelse som huvudman eller medlemsorganisation, använder sig ofta av sina rörelsekontakter när de vill påverka, till exempel riksdagsmän och EU-

parlamentariker. Man skriver motioner och gör uppvaktningar av beslutsfattare vid behov. Man är också medlem i olika samarbetsorganisationer och nätverk som arbetar mot samma mål, vilket gör det lättare att hitta partner i projekt och annan samverkan. Flera av nätverken är viktiga i ett EU-sammanhang och bidrar till att föra fram positionerna för den egna rörelsen och ibland också för folkbildningen i stort.

ABF, SV och NBV är aktiva i stora europeiska organisationer. Euro-Wea som arbetar för folkbildning, utbildning och kultur har 49 medlemsorganisationer i 23 länder och är främst inriktad på projekt och nätverksbyggande. Just nu är Björn Wall, ABF, AB vice ordförande. CEDAG är ett nätverk som arbetar för den civila sektorns ställning i EU och representerar över 50 000 NGOs med över 9 miljoner individuella medlemmar. Raymond Svensson, SV är vice ordförande. NBV är med i styrelsen i ECAS, European Citizen Action Services som driver NGO-frågor i europeiska sammanhang, i ett par föreningar med strikt alkoholpolitik på sina program, samt i EPHA som representerar 100 NGOs som arbetar med folkhälsofrågor.

FBR företräder medlemsorganisationerna i EAEA, European Association for Education of the Adults. Både danska DFS, norska Vofu och finska VSY samt NFR är medlemmar i EAEA, liksom NIACE och DVV. I Sverige är också SV, NBV och SFHL medlemmar.

SFHL har tidigare haft en styrelseplats i EAEA.

EAEA är den största intresse- och lobbyorganisationen för det icke formella lärandet i Europa. EAEA har 106 medlemsorganisationer från 34 länder inom området vuxnas lärande och representerar mer än 50 miljoner vuxenlärande i Europa. För att påverka offentlig EU-policy arbetar EAEA aktivt för att influera resultaten av EU:s arbetsgruppers interimrapporter och har kunnat tillföra ämnen i linje med EAEA:s policy. EAEA har representanter i flera av arbetsgrupperna och de tar emot synpunkter via e-post.

En styrelseplats i EAEA innebär stor insyn och möjlighet att påverka och även att ha direktkontakter med beredningsgrupper i EU-kommissionen. Tidigare representanter i EAEA:s styrelse har varit Peter Engberg, FBF, och Kerstin Mustel, SFHL. Just nu finns ingen representant från Sverige i styrelsen.

ICAE bildades i Kanada 1973 som ett internationellt nätverk av NGOs för vuxenutbildning. Syftet är att främja vuxenutbildning och livslångt lärande förbundet med allas rätt till utbildning, jämlikhet mellan könen och arbete med sikte på att utrota fattigdomen. Nätverket har 7 regionala organisationer och representerar över 600 medlemsorganisationer i cirka 100 länder. Sekretariatet ligger i Montevideo i Uruguay.

ICAE är den enda internationella organisationen med syfte att verka för både Adult Basic Learning and Education (ABLE), det vill säga alfabetisering, icke-formell vuxenutbildning, formell grundutbildning för vuxna och informellt vuxenlärande. ICAE har haft problem att hitta finansiärer då man tenderar att se ABLE som ett problem för NGOs, inte för statliga biståndsorgan. ICAE har haft stöd av de nordiska länderna och Kanada, men har nu bara Norad och Sida kvar som finansiärer. En utredning om framtida stöd till Adult Basic Learning and Education gjord av Agneta Lind på Sidas uppdrag, avlämnades 2005-12-27. Där föreslås bland annat att Sida och Norad i framtiden ska koordinera sitt stöd till ICAE, och att Sida ska ta upp en diskussion med FBR för att diskutera rådets eventuella engagemang som partner i Sidas framtida stöd till ICAE.

Utvecklingssamarbete och informationsverksamhet

Representation och påverkan

Sida, Svenska institutet, Ungdomsstyrelsen och ramorganisationerna fördelar stöd till utvecklingssamarbete och informationsverksamhet och är de

organisationer man i första hand kan ha anledning att påverka.

FBR har vid behov kontakter med Sida och med Forum Syd för att stärka folkbildningens möjligheter att delta i utvecklingssamarbete. FBR har också möten med Sidas handläggare för stöd till till exempel ICAE, och för att diskutera behovet av Confintea och andra UNESCO-konferenser. Britten Månsson-Wallin var representant i utredningen om Hållbar utveckling, tillsammans med representanter från Sida. FBR träffar Sida också i UD:s folkrörelseråd, där man lämnar folkrörelseaspekter på biståndspolitiken. Men möjligheterna att påverka Sida, dess policy och regler är i dag begränsade.

Rådet sitter med i Svenska Institutets referensgrupp för Visbyprogrammet. Gruppen har betydelse för dem som har Östersjösamarbete och speciellt våra samarbetspartner. FBR gjorde en officiell uppvaktning för ett antal år sedan för att få behålla stödet, vilket också lyckades. FBR är också med i Ungdomsstyrelsens samordningsgrupper, Svenska Unescorådet och Baltic 21.

Studieförbunden har fört sin egen talan via Sida när de skrivit kontrakt om programbidragen och uppvaktat Sida angående aviserade förändringar i villkoren för programbidragen. Färnebo folkhögskola bedriver en viss lobbyverksamhet för att uppgradera praktikantverksamhet och folkbildningssamarbete som ett verktyg i biståndet och för mer resurser till internationella utbyten och folkbildningssamarbete.

Flera av studieförbunden och några folkhögskolor kan indirekt försöka påverka Sida genom ramorganisationer som de är medlemmar av. Sida har regelbundna möten med dem. Forum Syd lyckade tillsammans med Afrikagrupperna efter flera års påstötningar få egeninsatsen sänkt från 20 till 10 procent. Sida har också ett Forum för informationsbidrag för de organisationer som fått sådana.

Ungdomsstyrelsen samverkar med ett antal studie-

förbund och folkhögskolor för kunskapsuppbyggnad i samband med utbyten och projekt.

De flesta studieförbund och folkhögskolor är också med i nordiska och internationella nätverk, oftast med samma ideologiska eller intresseinriktade inriktning som de själva har – kyrklig, politisk, pedagogisk. Sensus och Bilda är med i kyrkliga nätverk, Sfr i miljöinriktade och så vidare. Det finns alltså goda möjligheter till samarbete byggt på gemensam grund. SV var remissorgan för regeringens globala proposition. Förbundet blir ibland kallat att sitta med i referensgrupper hos Sida.

Exempel från systerorganisationerna

Folkhögskolerådet i Norge är med i ramorganisationen Rorg och har därmed goda kontakter med Norad. Vofo serverar sina medlemmar med information om projektpengar man kan söka – regionalt, nationellt, nordiskt, internationellt – med ansökningstider, vad man kan söka för, vem som kan söka, hur mycket och så vidare.

I Danmark har man kontakter med biståndsmministern (motsvarande). FFD har vid behov möten med utvecklingsministern, mest beträffande de utvecklingsprojekt man deltar i.

IZZ/DVV och Niace har i jämförelse med FBR ett mer utvecklat samarbete med Unesco av delvis pedagogisk art.

Nätverk och allianser

FBR representerar folkbildningen i ICAE, International Council of Adult Education, ett globalt nätverk som representerar mer än 700 organisationer för vuxenutbildning och livslångt lärande i 50 länder över hela världen. Också DFS, Vofo, VSY, NIACE och IIZ/DVV är medlemmar i ICAE. ABF sitter i styrelsen för IFWEA, International Workers' Education Association, som har 103 medlemsorganisationer i 59 länder.

Enskilda studieförbund och folkhögskolor är med i en rad olika organisationer som arbetar för global

rättvisa, som Svenska FN-förbundet, Röda Korset, Rädda barnen, Rättvisemärkt, Lutherhjälpen, Kvinnor för fred, Attac, bilaterala vänskapsföreningar med organisationer i Afrika, Latinamerika och Indien och så vidare. Många folkhögskolor har vänskolor i Tanzania.

Det nordiska samarbetet

Det nordiska regeringssamarbetet

Nordiska ministerrådet ansvarar för det officiella politiska nordiska samarbetet. De för folkbildningen viktigaste organen att påverka är Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) och Nordiska ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (EK-U) samt Styrgruppen för Vuxnas lärande (SVL). SVL motsvarar det tidigare FOVU, Nordiskt folkbildnings- och vuxenutbildningssamarbete, men namnbytet signalerar att samarbetet breddats och inte huvudsakligen avser folkbildning utan alla former och institutioner för vuxenstudier samt vuxenlärande på eget initiativ.

2004 startade NVL, Nordiskt nätverk för vuxnas lärande som på uppdrag av EK-U samordnar och stöder det strategiska nordiska samarbetet. NVL deltar årligen i mötena för de nordiska och nordisk-baltiska samråden samt träffar Nordiska Folkhögskolerådet.

NVL följer gärna upp initiativ från studieförbund och folkhögskolor och utvecklar dialog nordiskt och med Nordiska Ministerrådet. Också parlamentariskernas samarbetsforum, Nordiska rådet, är en kontaktväg. I Nordiska Rådet återspeglas riksdagens politiska sammansättning i fyra partigrupper. Av rådets utskott är de intressantaste för folkbildningen Folkbildning och vuxenutbildning, Livslångt lärande och Föreningarna Norden och frivilliga sektorn.

Den nordiska programverksamheten består av Nordplus Vuxen, Nordplus Nabo och Nordplus

Språk. Nordiska kulturfonden och De bilaterala kulturfonderna möjliggör också projekt och utbyten.

Representation och påverkan

FBR har ingen representation i Nordiska Ministerrådet och får sällan kallelser till möten. FBR deltar i ett Nordiskt nätverk för folkhögskoleinspektörer och ett Nordiskt nätverk för folkbildningens informatorer. Någon gång inbjuds FBR att delta i den svenska regeringkvoten till Nordiska Ministerrådet. I övrigt fungerar FBR inofficiellt som stödperson till den svenska representanten i NVL, som kommer från den kommunala vuxenutbildningen och saknar kompetens i folkbildningsfrågor.

Folkbildningsförbundet prioriterar det nordiska samarbetet och är remissinstans till Nordiska rådet. FBF har dessutom informella kontakter med politikerna i den svenska delegationen. SV har också goda kontakter med NMR .

Det finns exempel på lyckad nordisk påverkan men också på misslyckad. Under flera år genomfördes en lyckad lobbyverksamhet för att få behålla de så kallade blockbidragen respektive de nordiska elevstipendierna. Under senare år har en föreslagen borttagning av stödet till de baltiska länderna avvisats. Men ibland är det politiska trycket mycket starkt för en förändring och då har folkbildningen inte kunnat mobilisera tillräckliga motkrafter. Så var fallet vid omorganisationen av det nordiska samarbetet 2004, då både blockbidragen och elevstipendierna i sin dåvarande form upphörde.

Nätverk och allianser

FBR företräder RIO och SKL i NFR, Nordiska folkhögskolerådet, paraplyorganisationen för alla de nordiska ländernas folkhögskoleorganisationer. Också SFHL är medlem i NFR.

FBF är medlem i Nordiskt Samrådsnätverk för studieförbundens paraplyorganisationer och i det Nordiskt-baltiska nätverket. Både FBR, FBF och

SFHL har kanaler till NVL, det Nordiska nätverket för vuxnas lärande.

ABF har en styrelseplats i ABF Norden. Nästan alla studieförbund är med i nordiska nätverk med samma intresseinriktning som de själva har. SV är medlem i FNV, Förbundet Nordisk Vuxenupplysning och kan där arbeta för verksamhetsbidrag till nordiska folkbildningsorganisationer och hävda civilsamhällets betydelse för demokrati och medborgarskap. Där byggs också allianser med andra nordiska föreningar, som ABF i Norden och Föreningarna Nordens förbund.

Både danska DFS, norska Vofo och finska VSY är medlemmar i Det nordisk-baltiska nätverket och samarbetar med sina systerorganisationer i de nordiska och baltiska länderna.

Regional samverkan

Regional samverkan och strukturfonderna

EU:s strukturfonder är instrument för regionalpolitiken. De är uppdelade på mål och gemenskapsinitiativ. Växtkraft Mål 3 stöder kompetensutveckling av anställda och arbetslösa. Gemenskapsinitiativet Interreg III främjar samarbete över nationsgränserna. Baltic 21 är ett internationellt initiativ för Östersjöregionen.

Programdokument över insatser, mål och regler utarbetas av breda partnerskap, där även folkrörelser och intresseorganisationer kan ingå. Britten Månsson-Wallin var med i styrgruppen för Mål 4 för några år sedan, tillsammans med bland annat företrädare för arbetsmarknadens parter, för att påverka kommande program och hävda den civila sektorn.

FBR deltar i Övervakningskommittén för Växtkraft Mål 3. Övervakningskommittéerna anses ha en viktig roll att fylla i uppföljningen av strukturfondsprogrammen. De ska godkänna program-

komplement samt granska och godkänna årliga rapporter och utvärderingar av programmets genomförande. Möjligheterna att påverka är dock större i beredningsgrupperna.

Länsstyrelserna samarbetar i dag med självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan. Ansvar för att utarbeta regionala utvecklingsprogram och tillväxtprogram kan delegeras till ett samverkansorgan, som också kan få ansvaret för beredning av vissa strukturfondsärenden. De 21 länsstyrelserna har olika organisatoriska lösningar och försöksverksamhet pågår i vissa län.

Representation och påverkan

Från studieförbundens centralkanslier uppger man att regionalt engagemang är mycket beroende av hur aktiv man är själv. Enkäten ger endast enstaka exempel. ABF har regionala representanter i stiftelsestyrelsen för Europahuset, som jobbar med målprogram, och SISU har ett antal aktiva regioner som har representation i de regionala råden för strukturfonderna. På den regionala nivån har SV kontakter med sina politiker i EU-sammanhang men utövar ingen lobbyverksamhet. SV är med i lokala utvecklingsprojekt i Mål 3 och sitter i beslutsgrupper med mera men inte i övervakningskommittéer och dylikt.

Det behövs en särskild studie för att få veta mer om den regionala representationen.

Synpunkter på en samlad röst för folkbildningen

Studieförbund och folkhögskolor

Flera av studieförbunden anser att det behövs en höjning av ambitionsnivån för den folkbildningspolitiska bevakningen, omfattande bland annat utökad representation och mer deltagande i EU:s beredningsprocess. Sfr, SISU och NBV har alla uttalat sig för en förändring i denna riktning, men inte

gett några synpunkter på vem som ska ansvara för den ökade verksamheten.

En del folkhögskolor har önskemål om bättre samordning och mer information. Man efterlyser också ett bra informationsmaterial om den svenska folkbildningen i ett internationellt perspektiv. Några skulle gärna se en centralt placerad internationell sekreterare som samordnare och rådgivare. Denna synpunkt framförs också av SFHL.

Röda Korsets folkhögskola anser att FBR bör ha ett internationellt forum där man kan diskutera internationell policy och konkreta frågor. Sfr uttalar sig för en person centralt ansvarig för Europafrågor. Och Sensus anser att FBR bör ha en mer tydlig roll här.

SV, FU, Sensus och Bilda prioriterar att agera gemensamt med dem som har samma intressen eller samma ideologiska grund. I första hand bör man därför verka tillsammans med folkrörelserna och medlemsorganisationerna med utgångspunkt från den uppgift man har, vara nav i sina respektive nätverk.

FU ser inte något behov för folkbildningen av resurskrävande organisatorisk samverkan som inte bygger på idémässig samhörighet med sikte på verksamhet. De medel som finns bör användas konkret. Färnebo folkhögskola menar också att de resurser som finns ska avsättas för att internationellt aktiva ska få möjlighet att mötas, och inte till en central samordnare.

Enkäten visar att det inte finns någon samlad syn hos studieförbund och folkhögskolor. Det är å andra sidan många av folkhögskolorna och några av studieförbunden som inte gett några synpunkter alls på den här frågan. Av dem som yttrat sig finns en viss övervikt för utökad aktivitet av den folkbildningspolitiska bevakningen.

Folkbildningsrådets medlemsorganisationer

Folkbildningsrådets medlemsorganisationer anser alla att den internationella intressebevakningen

bör öka, speciellt den europeiska. Folkbildningsförbundet prioriterar det nordiska samarbetet och har inte någon samlande roll i övriga internationella sammanhang. RIO anser att EU-arbetet kräver mer intressebevakning med mera än vad som finns nu och vill undersöka om det finns ett behov av att lägga ut fler internationella uppgifter på FBR. RIO har tidigare gjort en utredning om intresset för att RIO skulle bli en ramorganisation men intresset räckte inte den gången. Man är nu mer öppen för att diskutera frågan igen.

SKL har när det gäller det internationella perspektivet ingen direkt folkbildningsrepresentation. På nationell nivå sitter landsstingets egna beredningspolitiker till exempel i Övervakningskommittén. SKL anser att det är bra om FBR har en samlad roll i internationella folkbildningsfrågor i ett bredare perspektiv. Policyn är att intressebevakningen ska vara likvärdig i alla sammanhang.

Myndigheterna och biståndsorganisationerna

I intervjuerna har myndigheterna fått möjlighet att yttra sig i den här frågan. Sida och Svenska institutet anser att det skulle vara lättare att möta en samlad röst och lättare att nå ut med information på det sättet. Men Sida vill inte att profilerna suddas ut, och understryker att en samlad röst för folkbildningen kräver att man vet vad man agerar gemensamt för. Svenska Unescorådet talar om behovet av gemensam beredning med berörda parter. Programkontoret tar gärna emot synpunkter från folkbildningen, men inga direkt utbildningspolitiska förslag. Sida kan tänka sig mer dialog om metodutveckling, kompetensutveckling och nätverksbyggande.

Bistånds nämnden ser gärna att någon samlat kan främja folkbildningen, se till att den får en högre status. SHIA menar att det är viktigt att någon driver frågorna gentemot de svenska politikerna om folkbildningen som en politisk rörelse. Det spelar ingen roll för SHIA vem som gör det men i politiska påtryckningar behövs en samlad stark röst.

Exempel på strategier från systemorganisationerna

En vision för framtiden och medlemsnytta

VSY vill ha en vision för framtiden som också styr den internationella verksamheten. Man vill finna metoder för att dra nytta av nätverkens erfarenheter. Allt arbete ska ha en synlig nytta för medlemmarna, antingen direkt eller indirekt. Exempel på indirekt nytta är att göra finsk folkbildning mer känd utanför landets gränser, exempel på direkt nytta är att förmedla kontakter mellan finska och europeiska organisationer och att hjälpa medlemmarna att komma ut i Europa med mera. I VSY ska all verksamhet styras av genomgripande målsättningar och vara förankrad nationellt.

Målinriktad kommunikation med beslutsfattare och finansörer

Man försöker ha en målinriktad kommunikation som innebär ömsesidig information men framför allt försök att få med organisationens nyckelområden på den politiska agendan. Regelbundna kontakter med viktiga beslutsfattare, framför allt med regeringen, politiker och tjänstemän i nyckelpositioner prioriteras av alla organisationer. FFD har avtal med regeringen angående utländska studerande på dansk folkhögskola. IZZ/DVV har kontakter med det federala utbildningsministeriet och de olika delstaternas motsvarigheter. VSY vill i första hand påverka experter på EU:s utbildningspolitik, OECD:s utbildningsexperter och UNESCO:s utbildningsenheter.

NIACE och IZZ/ DVV har direkta kanaler till EU-kommissionen, speciellt till Direktoratet för utbildning och kultur och med programmen Socrates och Leonardo. Man inbjuder också det egna landets experter i Kommissionens arbetsgrupper och från regeringen att informera och diskutera angivna ämnen. De egna kanalerna förstärks av samarbetet med framför allt EAEA, som båda anser vara den naturliga och bästa lobbyorganisationen för icke formell vuxenutbildning. IIZ/DVV har annars sina främsta kontakter med finansörerna för bi-

ståndsverksamheten i Tyskland, och med Världsbanken. De anser också att kontakter med UNESCO-institutet är viktiga, mest som en partner för spridning av icke-formell vuxenutbildning.

Breda kontakter med press och allmänhet

FFD vill påverka vanliga unga mellan 18 och 25 år, vägledare och media och har kontakter med de övriga fria skolorna och folkbildningen, vägledningssystemet, fackliga nätverk, forskningsmiljöer, idrottsrörelsen och biståndsorganisationer med flera.

För NIACE är det viktigt att inte bara påverka beslutsfattare utan också vuxenstuderande, lärare och utbildare samt medlemsorganisationerna. NIACE nämner också fackförbunden och arbetsgivarnas organisationer. Man organiserar offentliga fora och publicerar kommentarer och förslag. NIACE har en fördel i sin enorma bredd. Bland medlemsorganisationerna finns inte bara vuxenutbildningsorganisationer och universitet, utan också kommuner, TUC (den största fackförbundsorganisationen), Filminstitutet, BBC och TV 4. Flera organisationer betonar vikten av att ha goda relationer med massmedierna, speciellt radio/TV och opinionsbildare i pressen.

Påverkan med analyser och politiskt relevanta rapporter till den allmänna debatten

För att uppmärksamma beslutsfattare på rätt saker genomför NIACE egen forskning och egna utredningar, publicerar rapporter och deltar i möten och konferenser med beslutsfattare på nationell och europeisk nivå. Man åtar sig också pilotprojekt med anslag från det allmänna. NIACE skriver egna policydokument och skickar till relevant adressat. Man har till exempel skickat ett sådant till BBC och anmärkt på att det är för lite ekonomisk och tidsmässig satsning på vuxenutbildning i utbildningsradion, att balansen mellan formell och icke formell utbildning inte är bra, att undervisningsprogrammen för vuxna är för få.

IZZ/DVV gör också egna rapporter som inlägg i debatten om vuxenutbildningens roll och vill-

kor. Man anser att det är ytterst viktigt att behålla vuxenutbildning som ämne på den internationella agendan, eftersom man befarar en allmän försvagning av förhållandena i Tyskland för vuxenutbildning om den försvinner från den internationella debatten som ett eget arbetsfält. Rapporterna överlämnades för att kunna användas internationellt.

Synliggöra landets folkbildning

VSYS har blivit ombudade att ta hand om EAEA:s informationskontor. Finland har lyckats organisera professionella internationella konferenser, vilket lett till ett rykte runt om i världen om Finland som vuxenutbildningens eldorado. Finska experter bjuds in till konferenser världen över som föreläsare, utbildare och experter. Finländare är med och utvärderar projektansökningar inom såväl EU:s utbildningsprogram som inom Nordiska ministerrådets Nordplus-program. Finska staten finansierar.

FFD har gett ut rapporten ”Demokratisk bildning” där tre folkhögskolor beskriver sitt innovativa arbete med medborgerskapslinjer. FFD visar också upp framgångsrika projekt:

- Grundtvig 1 projekt om European Active Citizenship plus utlöparen av den,
- Grundtvig 3-kursen Teach – teaching active European Citizenship.
- Youth 2002! (där 1 000 unga européer diskuterade EU i 14 dagar på 13 danska folkhögskolor.)

BILAGOR

Bilaga 1

Kontaktpersoner i enkäten till studieförbund och folkhögskolor

Studieförbund

ABF Ulf Lundgren	ulf.lundgren@abf.se
Bilda Urban Hermansson	urban.henriksson@bildanu
FU Jan Sture Karlsson	jan-sture.karlsson@folkuniversitetet.se
Mbsk Per Forsell	per.forsell@medborgarskolan.se
NBV Andrine Lood	andrine.lood@nbv.se
Sensus David Sundén	david.sunden@sensus.se
Sfr Karin Ekermann, Lars Häger	lars.hager@sfr.se
SISU Håkan Danielsson	hakan.danielsson@sisuidrottsutbildarna.se
SV Raymond Svensson, Lennart Falegård	raymond@sv.se, lennart@sv.se

Folkhögskolor

Axevalla folkhögskola	Stiftelsen för Axevalla folkhögskola	Seppo Puolle
Färnebo folkhögskola	Stiftelsen Alternativrörelsens folkhögskola	Lars Igeland, Linda Rosén
Gamleby folkhögskola	Landstinget i Kalmar län	Hans Ålund
Hållands folkhögskola	EFS	Erik Sjöberg, Hans Bolin
Härnösands folkhögskola	Svenska Missionskyrkan	Fred Nilsson,
Kvinnofolkhögskolans	Stiftelsen Kvinnofolkhögskolan	Ulla Holmlid, Eva Warberg, Lena Bjurwing
Litorina folkhögskola	Karlskrona kommun, Föreningen Norden, Östersjöinstitutet,	Karin Söderberg, Agrita Agrita Martinsone
Malmfältens folkhögskola	Karlskrona hantverks-och företagareförening Kiruna, Gällivare och Pajala kommuner, ABF, Sensus, LO Kiruna och Föreningen Norden	Harald Eriksson
Marieborgs folkhögskola	Arbetarrörelsen i Östergötland	Jerry Wiklund
Nordens folkhögskola	Föreningen Norden	Ingegerd Lusensky
Biskops-Arnö		
Röda Korsets folkhögskola	Svenska Röda Korset	Kjell-Erik Börjesson
St.Sigfrids folkhögskola	Växjö stift	Olof Lindqvist
Tollare folkhögskola	IOGT-NTOs folkhögskoleförbund	Eva Önnesjö
Valla folkhögskola	Studieförbundet, Sveriges 4 H	Kenneth Hedlund,
Ädelfors folkhögskola	Arbetarrörelsen i Södra Sverige	Hans Öberg Rolf Axelsson

Bilaga 2

Studieförbundens internationellt inriktade verksamhet

Övergripande mål

De flesta av studieförbunden har inskrivet i måldokument, program, verksamhetsplan eller stadgar, att verksamheten skall ha en internationell prägel eller att man skall delta i internationellt samarbete. De övergripande målen är folkbildningsmål och demokratimål: att ta upp debatt om globala frågor och skapa opinion för mänskliga rättigheter, demokrati, jämlikhet och rättvisa. Som medel används folkbildningens pedagogik och metodik, främst i studiecirkelform. Man delar också ofta medlemsorganisationernas målsättningar. Så arbetar t.ex. NBV för att med folkbildning som metod stödja medlemsorganisationernas arbete i alkoholpolitiska frågor även på europeisk och internationell nivå. SISU:s syften med idrottsligt internationellt samarbete sammanfaller med Riksidrottsförbundets, och ABF har som ett inslag i sina internationella teman att öka kunskapen om arbetets villkor i andra länder. NBV har också som uttalat mål att påverka folkbildningspolitiken på nationell, europeisk och internationell nivå.

Verksamhetsinriktning och omfattning

SV, NVB och Sfr har uppgett att de ansvarar för stora informationsprojekt i Sverige om utvecklingssamarbete och globala utvecklingsfrågor. ABF, FU, Sfr, SISU och SV ägnar sig åt utvecklingssamarbete i u-länderna, och deltar i EU-projekt, och alla studieförbunden utom Bilda har utvecklat ett nordiskt samarbete. Mbsk har mycket lite internationell verksamhet men har ett visst nordiskt samarbete. Bilda har ett studiecenter i Jerusalem, med specialinriktning på mellanöstern, Israel och Palestina, och anordnar också kulturprogram med internationell inriktning. FU har studieverksamhet utomlands.

De flesta av förbunden har aktiviteter som studieresor och studiebesök. Bilda, Sfr och SV uppger

att de tar emot stipendiater, och SV har en egen volontär, finansierad av Sida (just nu vilande).

Studieförbunden redovisar sin internationella verksamhet på olika sätt och det är därför svårt att uppge omfattningen av verksamheten på ett jämförbart sätt. SV uppger att deras verksamhet är mycket stor och varierad, SISU att deras är liten centralt men större lokalt och regionalt. Den internationella verksamheten är ett av NBV:s fyra ”stråk” vilket innebär att den är starkt prioriterad. Bilda är det enda förbundet som uppger en siffra, 8 100 registrerade studietimmar i cirklar benämnda ”internationellt”.

Både ökning och minskningar av den internationella verksamheten under den senaste 5-årsperioden kan noteras. Nordenverksamheten håller en relativt jämn nivå, endast NBV har ökat. Men ABF och Sfr har minskat. Den största ökningen har skett i EU-projekt. FU, NBV, Sfr och SV har alla ökat sin verksamhet, endast ABF har minskat. När det gäller Östeuropa har FU och SV ökat, medan ABF och Sfr har minskat. Bilda redovisar ökning av sin verksamhet i Israel och Palestina. U-landsverksamheten har ökat hos NBV, Sfr och SV, medan Mbsk minskat (från en redan låg verksamhetsnivå).

Det finns olika förklaringar till upp- och nedgångar i den internationella verksamheten. ABF uppger att deras uttalade minskning både i Norden, EU och Östeuropa beror på nedprioritering i förbundet i takt med minskade resurser. Mbsk uppger att Sida sedan flera år avslagit deras bidragsansökningar, vilket fått till följd att u-landsverksamheten minskat drastiskt. Sfr anser att en bidragande orsak till att deras omfattande östeuropaverksamhet har minskat är att Sidas informationsanslag till stora delar av Östeuropa fasats ur i samband med EU-utvidgningen. Detta har påverkat också sam-

arbetsprojektverksamheten. Att EU-verksamheten ökat är bl.a. ett resultat av ett internt lobbyarbete för att förankra tanken på ett internationellt samarbete på europeisk nivå i den egna organisationen.

Finansiering, hinder

Flera av förbunden har stora anslag på treårsbasis för u-landsinformation i Sverige. När finansären Sida ändrar kriterierna för bidraget ger det därför stora effekter på verksamheten. Sidans nya regler för informationsbidrag uppges vara slimmade efter moderna informationsstrategier som känns främmande för folkbildningen.

ABF, Sfr, SV och SISU har främst använt sig av Grundtvigprogrammet för finansiering av EU-projekt, och medel från Nordiska Ministerrådet för nordiskt samarbete. De har också någon gång an-

vänt sig av Interreg-anslag, liksom FU. I övrigt lutar man till egna medel. Deltagaravgifter och kollekt (Bilda) förekommer också.

Internationell verksamhet är en kostnadskrävande verksamhet som behöver medel från flera håll. Många upplever att både ansökningsproceduren och redovisningen är krångliga och tidsödande. Bestämmelserna i t.ex. Grundtvig 3 hämmar utbyte när man från andra länder får komma en hel grupp från samma organisation, men från ett studieförbund i Sverige ges bidrag bara till en person..

Men det finns också andra aspekter. Sfr tar upp initialsvårigheter att i organisationen som helhet förankra tanken på ett internationellt samarbete, särskilt på europeisk nivå.

Bilaga 3

Folkhögskolornas internationellt inriktade verksamhet

Övergripande mål

Många skolor har måldokument eller program som anger att det ska finnas med ett internationellt perspektiv i undervisningen. På **St Sigfrids, Valla, Ädelfors, Gamleby** och **Härnösands** folkhögskolor är det grundläggande syftet att arbeta för skolans och folkbildningens traditionella målsättningar även globalt, främst genom att öka den internationella förståelsen och stimulera demokratiutvecklingen både i Sverige och i samarbetsländerna. Men det kan också innebära att till exempel fokusera på livsfrågor, samhällsfrågor, genderfrågor, musik och funktionshinderade villkor, och att arbeta för ekologisk medvetenhet och hänsyn till miljö, samt för världsfrågornas aktualitet i vardagen.

Ofta konkretiseras målsättningarna i projekt som syftar till att bygga upp demokratin i samarbetslandet och att utveckla folkbildningsverksamhet. På u-landslinjer kan också finnas målsättningen att utbilda biståndsarbetare. **Röda Korsets folkhögskola** vill ta tillvara och utveckla ungdomars engagemang i internationella frågor, och påpekar att deras huvudman är världens största internationella nätverk. De resande folkhögskolorna satsar mycket på information i Sverige.

Skolans profil är betydelsefull. På **Kvinnofolkhögskolan** har jämställdhetsfrågor en central roll och genusfrågor ingår i all undervisning. **Litorina** folkhögskola vill sprida livslångt lärande till länderna runt Östersjön, **Tollare folkhögskolas** målsättning är att sprida folkbildningens människosyn, samhällssyn, kunskapssyn och pedagogiska grundsyn samt att hävda alla människors rätt till ett bra liv utan alkohol och andra droger. **Marieborgs folkhögskola** har en allmän målsättning att skolans profilområden skall vara internationalisering, miljö och kultur och att ett aktivt deltagande i samhällsdebatten på deras profilområden skall eftersträvas.

De flesta av folkhögskolorna anser att de är på rätt väg mot sina mål eller att de når dem väl. **Röda Korsets folkhögskola** säger: ”Genom att fördjupa ungdomarnas kunskaper om mänskliga rättigheter, rättvis handel, globalisering med mera och låta dessa engagerade ungdomar få möta verkligheten i fält för att sen återvända till Sverige och möta engagerade ungdomar för att inspirera dessa att intressera sig för globala frågor om MR med mera så tycker vi att målen uppnås med råge.”

Verksamhetsinriktning

Globala problem och EU-frågor är oftast en integrerad del i det reguljära kursutbudet. Därutöver finns det enligt FIN:s katalog 2005/06, 33 folkhögskolor med internationell inriktning, varav 17 har speciallinjer/kurser inriktade på u-landsfrågor och bistånd och 9 har kurser med Europa/EU-profil. 11 folkhögskolor har utlandsförlagda kurser. Även korta kurser, konferenser och seminarier på folkhögskola kan ha internationella teman. Till detta kan läggas de 43 skolor som har invandrarkurser och integrationsprojekt för nya svenskar.

Det är vanligt med studiebesök på folkhögskolor från olika organisationer och länder som vill veta mer om folkbildningen. Av skolorna i enkäten anordnar tre fjärdedelar regelbundet studieresor utomlands, ofta integrerade i kursen. Drygt hälften av skolorna tar emot stipendiater. En fjärdedel har vänskolor i Tanzania. 85 procent av skolorna har eller har haft u-landsprojekt, hälften så många har EU-projekt. Man uppger att EU-projekten oftast är mer korttidsinriktade.

Skolorna arbetar oftast på egen hand men en del har mycket samverkan med sina huvudmän. **St Sigfrid** har viss samverkan med Svenska Institutet. Två tredjedelar uppger att de samarbetar med organisationer i andra länder. En tredjedel har ett etablerat nordiskt samarbete. Nära hälften av sko-

lorna i enkäten uppger att de sysslat med någon form av lobbyarbete för folkbildningens roll internationellt.

Omfattning

Omfattningen av den internationella verksamheten är svår att beräkna, eftersom den ofta är en integrerad del av de reguljära kurserna och ingen skola är den andra lik. En skola anmärker att den alltid går upp och ner beroende på frågornas/projektens aktualitet.

På **Tollare folkhögskola** ingår ett internationellt perspektiv och Europakunskap i samtliga kurser, de har dessutom en internationell kurs på heltid och en Europakurs på 50 procent. Kurserna gör årligen sammanlagt tre studieresor i Europa. Man har ett u-landsprojekt inriktat på folkbildningsarbete i Vietnam, och ett projekt med huvudmannen för att hitta nya former för distansstudier med deltagare från hela Europa. Man har också integrationsprojekt på 50 procent i Skärholmen och Solna för nya svenskar, och tar emot mängder av studiebesök från olika organisationer och länder som vill veta mer om svensk folkbildning. Dessutom har man samarbete med IOGT:s medlemsorganisationer runt om i världen.

Röda Korsets folkhögskola är exempel på en skola med omfattande fältstudier utomlands. Den

har cirka 70 kursdeltagare som årligen gör fältstudieresor med en omfattning 3–10 veckor. Den är sändande organisation för volontärtjänst inom ramen för Ungdomsstyrelsen. De skolor som har ulandslinjer, till exempel **Hålland** och **Valla**, anordnar dem som 1-åriga heltidskurser som del av sitt ordinarie kursutbud. Valla anger omfattningen till 1 100 deltagarveckor i långkursverksamheten. Hålland har flera 1-års-kurser. Till det kommer kortkurser och projekt. **Kvinnofolkhögskolan** tar emot många olika nationaliteter bland sina elever och har ett internationellt perspektiv i sina kurser. Vart tredje år har den en resande kurs ”kvinnors villkor i världen”. Skolan är part i EU-projekt med genusperspektiv.

Det finns en tendens till ökning av verksamheten i både EU, u-land och Östeuropa även om enstaka folkhögskolor går i motsatt riktning. **Litorina**, **Tollare**, **St Sigfrids** och **Ädelfors** folkhögskolor ökar alla inom både EU och Östeuropa, **Litorina** och **Tollare** folkhögskolor dessutom i Norden. Även **Gamleby** folkhögskola visar en ökning i Östeuropa. **Hålland**, **Marieborgs**, **St.Sigfrids**, **Tollare**, **Valla** och **Ädelfors** folkhögskolor ökar samtliga sin u-landsinriktade verksamhet

Den verksamhet som minskar mest är den nordiska – både **Axevalla**, **Gamleby**, **Kvinnofolkhögskolan** och **Ädelfors** redovisar en nedgång.

Bilaga 4

Goda exempel på verksamhet som sätter avtryck

Folkbildningens verksamhet är stor, mångfaldig och enligt egen utsago oftast framgångsrik. Man uppnår det man vill uppnå. Här ges några goda exempel på sådan verksamhet. Observera att studien inte är total utan endast ger exempel från 15 folkhögskolor av 148 och likaså endast valda prov på studieförbundens omfattande verksamhet.

Kunskapsuppbyggnad – demokratiskolning, folkbildningspedagogik, hållbar utveckling

NBV har med studiecirkeln som metod spritt kunskap kring sina profilfrågor, alkohol- och drogfrågor bland annat i Bosnien i ett projekt som fick stort utrymme i media. En ungdomsorganisation startades och de använder sig nu av folkbildningsmetodiken. **FU** har spritt kunskapen om folkbildningspedagogiken genom ett antal projekt i Östeuropa inkl Ryssland. Deras utlandsförlagda avdelningar i Brighton, Aix-en-Provence och Düsseldorf ger avtryck genom sitt kontinuerliga arbete, och deras cirkelledare med utländsk bakgrund tar med sig sina nya pedagogiska erfarenheter då de återvänder till ursprungslandet.

Sfr har en stor regionalt förankrad verksamhet riktad mot Baltikum och Östeuropa. Som exempel kan nämnas Norrköpingsavdelningen som har haft samarbete med Riga, Uppsala med Lettland och Ryssland med verksamhet för handikappade och på fängelser. Skövde med Litauen angående pedagogik för handikappade, Halland och Västergötland ett våtmarksprojekt med Polen, Klippan föreningsarbete med Lettland, Värmland med Ukraina.

Studieförbunden har bidragit med demokratiskolning och utveckling av demokratiska organisationer, så har till exempel **ABF** varit med och byggt upp en systerorganisation, AHL, i Estland. **SISU Idrottsutbildarna i Värmland** har genomfört en ledarutbildning för arbetslösa i Ryssland med demokratiskolning.

SV har arbetat med studiecirkeln som arbetsmetod på alla nivåer, i det nordiska och europeiska samarbetet samt i tredje världenprojekt. Man har arbetat med social redovisning och landsbygdsutveckling i Norden, haft samarbetsprojekt med Baltikum, och etablerat studiecirkelverksamhet i Vitryssland, Moldavien, Ryssland och Rumänien.

Sfr har i Uganda genomfört ett treårigt folkbildningsprojekt med stöd av Forum Syd, genom studiecirkelar för främst kvinnor och ungdomar med landsbygdsutveckling som mål. Man har också etablerat samarbete med en kultur/ungdomsorganisation i Brasilien (med volontär från UBV). Och man har ett samarbete med en organisation som informerar om hiv/aids i Tanzania.

Mbsk har ett humanitärt projekt tillsammans med andra organisationer och bygger upp ett nytt barnhem på Sri Lanka, efter tsunamikatastrofen.

Folkhögskolorna bidrar till utveckling av folkbildning i Afrika, Latinamerika, Asien och Östeuropa, och ingår i ett erfarenhetsutbyte som är stimulerande och lärorikt också för de svenska folkhögskolorna. De sprider folkbildningens idéer och pedagogik genom projekt, men också via folkhögskolornas egna elever och genom studiebesök på skolorna.

Flera folkhögskolor är med och bygger upp folkhögskolor i Syd och Öst, till exempel:

Marieborg – folkhögskola i Sydafrika

Tollare – folkhögskoleverksamhet i Vietnam och i Polen

Litorina – Rite folkhögskola i Lettland (tillsammans med danska folkhögskolor)

Ädelfors – folkhögskoleverksamhet i Chuvassien, Sydryssland.

Genom vänskolekontakter i Tanzania främjas svenska folkhögskolors och tanzanska Folk Development Colleges, FDCs, ömsesidiga utveckling. Kursdeltagare som gör sin praktik involveras i ett idéutbyte som är utvecklande för båda parter.

Exempel är **Hållands folkhögskola** – Katumba FDC, **Valla folkhögskola** – Bigwa FDC. De gör studieresor varje år med de olika u-landsutbildningarna och utbildar biståndsarbetare. Dessutom har **Valla** ett projekt i Kasaka i Uganda tillsammans med Huvudmannen Sfr. Tanzanska lärare och deltagare lär sig data i Sverige.

Röda korsets folkhögskola är övertygad om att deras samarbete med organisationer i Guatemala, Eritrea, Sydafrika, Kenya, Tanzania och Filippinerna har gett avtryck genom att visa på möjligheterna med frivillig vuxenutbildning.

Flera folkhögskolor arbetar med organisationsutveckling av demokratiska partier och organisationer, och med erfarenhetsutbyte kring hållbar utveckling i fråga om miljön. **Axevalla folkhögskola** har tillsammans med ABF hjälpt till att starta och utveckla studieförbundet AHL i Estland och bedriver aktiv studieförbundsverksamhet i Ryska Karelen genom organisationen KROOSO. **Malmfälten** har organiserat ett partistödsprojekt på Kolahalvön som syftar till att bygga upp lokal partiverksamhet och har seminarier på Kolahalvön om svensk folkbildning, den svenska modellen och miljöfrågor. Platserna har varit Apatity, Murmansk, Kirovsk, och Archangelsk, samt utanför Kola-området St Petersburg.

Litorina folkhögskola har ett omfattande samarbete med litauiska, ryska (Kaliningrad), vitryska, lettiska, polska fortbildningsanordnare och universitet

Gamleby folkhögskola har erfarenhet av att flera stipendiater från andra länder som varit på skolan i olika sammanhang spridit kunskap om svensk folkhögskola utanför folkbildningen. St Sigfrids folkhögskola har utbyte med journalistutbildning

i Vitryssland, och har sommaruniversitet på skolan med studerande från Vitryssland, Ukraina och Ryssland. De tar emot två stipendiater per år från Östeuropa, allt i samarbete med Svenska Institutet.

Opinionsbildning för globala frågor men också för folkbildningens roll

Studieförbunden har lyft fram stora globala problemfrågor till öppen debatt. **Bilda** uppger ökat intresse för Mellanösterns frågor, beroende på hur de arbetar med studiecentret i Jerusalem sedan 1991, med studiegrupper, föreläsningar, kulturkonferenser, turnéer, stipendiater. Dessutom finns en ökad förståelse från Sida.

SV har aktivt arbetat med EU:s utbildningsprogram och uppföljning av Lissabon-processen, och medverkat på konferenser, och i alla sammanhang fört fram folkbildning och livslångt lärande. **SV** har också arbetat med folkbildningskampanjer inför EP-val och EMU-omröstningar

Några av studieförbunden har medvetet inriktat sig på utveckling av strategier för att hävda folkbildningens villkor och roll. **Sfr** har tillsammans med samverkande organisationer i andra länder genom lärande partnerskap bland annat utvecklat strategier för att motivera folkbildningens offentliga anslag m.m. Det finns också exempel på att man lyckats höja EU-parlamentarikernas kunskaper och förståelse för folkbildningen. **NBV** berättar att Europaparlamentariker har börjat höra av sig till dem när de vill ha hjälp att formulera frågor eller skrivningar kring folkbildning.

Ett par folkhögskolors verksamhet har gett upphov till internationell forskning om folkbildning. En forskare från Taiwan på studiebesök på **Kvinno-folkhögskolan** blev kvar en tid och skrev en avhandling om kvinnofolkhögskolan och dess intentioner. **Ådelfors folkhögskola** har stimulerat en rysk forskare till en licentiatavhandling om folkbildning.

Härnösand har haft ett mångårigt arbete i Palestina, i samarbete med flyktinglägret Shufat Camp,

och med Betlehems universitet. De har därigenom gett energi och liv till Bildas studiecenter i Jerusalem.

Kvinnofolkhögskolan för ut sin specialkompetens om kvinnors situation i sitt samarbete med vänskolan i Tanzania, har ett distanskursprojekt med Indien, samt en uppdragskurs för Forum Syd med Central-amerikanska kvinnoorganisationer.

Skolan har många utländska studiebesök som ser möjligheterna med en Kvinnofolkhögskola.

Samarbete inom EU kan exemplifieras med **St Sigfrids folkhögskola** som haft ett samarbete sedan 1989 med en by i Italien, Toscana, i form av utbyte och kortkurser, och **Härnösands folkhögskola**, som har ett årligt utbyte med England angående tolkutbildning.

Bilaga 5

Folkbildningens nordiska och baltiska samverkansorganisationer och nätverk med adresslista

Nordiska folkhögskolerådet

NFR är en samverkansorganisation för de nordiska folkhögskoleföreningarna. Rådet ordnar regelbundet nordiska folkhögskolemöten och stöttar nordiska projekt i syfte att vitalisera det folkliga nordiska/baltiska samarbetet. NFR verkar också som lobbyorganisation och har regelbundna kontakter med NMR. NFR vill också spela en internationell roll i att främja olika former av folkbildning globalt med fokus på demokrati och mångfald samt aktivt medborgarskap. NFR är med i nätverket NFiS – Nordiska Folkbildningsorganisationer i Samverkan. Medlemmar:

- FBR, SFHL, Sverige
  - Norsk folkhögskolelag, Norsk kristelig folkhögskolelag, Norge
  - FFD, Danmark,
  - Finlands Folkhögskoleförening, Finland
- Adjungerade medlemmar:
- Føroya Fólkaháskúli, Färöarna
  - Knud Rasmussenip Højskole, Grönland

Nordiskt Samrådsnätverk för studieförbundens paraplyorganisationer

Nätverkets uppgift är i första hand erfarenhetsutbyte. VSY/SBO koordinerar nätverket under 2005, ansvarig Eeva-Inkeri Sirelius. Medlemmar:

- DFS, Dansk Folkeoplysnings Samråd,
- FBF, Folkbildningsförbundet i Sverige,
- VSY/SBO Samverkande bildningsorganisationerna i Finland och
- VOFO, Voksenopplaeringsforbundet i Norge.

NFiS – Nordiska Folkbildningsorganisationer i Samverkan

Nordiska Folkbildningsorganisationer i Samverkan, NFiS, är ett nätverk för de fem nordiska studieförbundsorganisationerna och Nordiska folkhögskolerådet. NFiS är en lobbyorganisation med

uppgift att främja politiska och ekonomiska villkor för folkbildning och vuxnas lärande i Norden. NFiS arbetar för goda och förtroendefulla relationer till Nordiska Rådet, Nordiska Ministerrådet och andra nordiska forum, till exempel NVL, inom vuxnas lärande och folkbildning. Organisationen vill främja gemensamma projekt där samverkan ger mer nordisk nytta än om varje organisation arbetar för sig.

Medlemmar och kontaktpersoner:

ABF Norden:

jsj(@aof-danmark.dk

Förbundet Nordisk Vuxenupplysning
raymond(@)sv.se

Nordisk Folkuniversitet:

jansture.karlsson(@)folkuniversitetet.se

Nordiskt Kirkelig Studieråd:

robert.lemberg(@)evl.fi

Nordisk Konservativ Studienämnd:

christian.angell(@)hoyre.no

Nordiska Folkhögskolerådet:

henrik.pfaler(@)svfol.net

Förbundet Nordisk Vuxenupplysning

Svensk medlem är SV. Förbundet Nordisk Vuxenupplysning – FNV – bildades 1970 och har som medlemmar nio studieförbund från de fem nordiska länderna. Verksamheten består främst av konferenser och projekt, särskilt med inriktning på kultur, miljö och demokrati. Förbundet Nordisk Vuxenupplysning

Nordiskt-Baltiskt Samrådsnätverk för organisationer inom folkbildning och vuxenutbildning

Nätverket har etablerats genom närområdessamarbete mellan organisationer inom folkbildning och vuxenutbildning. Man träffas på årliga möten, utväxlar erfarenheter kring lobbyverksamhet, lagstiftning och internationellt samarbete, samt sti-

mulerar medlemsorganisationernas kontakter och utväxlingsprogram. Medlemmar:

- Folkbildningsrådet och Folkbildningsförbundet, Sverige
- Voksenoplaeringsforbundet (VoFo) och Norwegian Association for Adult Education (NAAE)
- Dansk Folkeoplysnings Samråd och Danish Council for Adult Education
- Finnish Adult Education Association (FAEA)
- Estonian Non-Formal Adult Education Association
- Latvian Adult Education Association
- Lithuania Association of Adult Education

Föreningarna Nordens Förbund

Föreningarna Nordens Förbund är paraplyorgan för systerföreningarna i Norden. Kansliet finns numera i Malmö. Föreningen Norden i Sverige deltar aktivt i FNF:s verksamhet och genomför i Sverige gemensamt överenskomna program.

ABF Norden

Paraplyorganisation för:

AOF Danmark	TSL Finland
MFA Island	AOF Norge
ABF Sverige	SH Grönland
ABF Åland	UV Färoyar

Nordisk Folkeuniversitet (NOFU)

Svensk medlem är FU. NOFU är en samverkansorganisation för Folkeuniversiteten i Danmark, Norge resp. Sverige samt Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut (FAMI) i Finland. Folkuniversitetet i Tartu/Estland är associerad medlem. Med ekonomiskt stöd av Nordiska ministerrådet driver NOFU projekt som syftar till nordisk samverkan.

Nordisk kristelig studieråd

Svensk medlem Sensus. Ett kontakt- och samarbetsorgan för studiearbete/vuxenutbildning inom de nordiska ländernas folkkyrkor. Organisationens mål förverkligas genom bland annat information, konferenser, utbyte av studiematerial och gemensamma studieprojekt.

Nordisk Konservativ Studienämnd

Svensk medlem är Mbsk.

Adresslista, folkbildningsorganisationer i Norden och Baltikum

A. Paraplyorganisationer

Nordiska Folkhögskolerådet

www.nordiskafolkhogskolor.org
Finlands folkhögskoleförening koordinerar nätverket 2005–2006
Ordförande: Henrik von Pfaler
tel: +358 40 5261 498
henrik.pfaler(@)svfol.net
Sekreterare: Jyrki Ijas,
Finlands Folkhögskoleförening
Annegatan 12 A 00120 Helsingfors
tel: +3589 4542 3325
jyrki.ijas@folkhogskolor.fi

NFiS – Nordiska Folkbildningsorganisationer i Samverkan

Kontaktpersoner 2006:
ABF Norden:
jsj(@)aof-danmark.dk
Förbundet Nordisk Vuxenupplysning:
raymond(@)sv.se
Nordisk Folkuniversitet:
jansture.karlsson(@)folkuniversitetet.se
Nordiskt Kirkelig Studieråds sekretariat:
robert.lemberg(@)evl.fi
Nordisk Konservativ Studienämnd:
christian.angell(@)hoyre.no
Nordiska Folkhögskolerådet:
henrik.pfaler(@)svfol.net

FNV, Förbundet nordisk vuxenupplysning

Ordförande: John Dale,
j.dale(@)vaksdalnet.no.
Sekreteriat:
c/o Generalsekreterare Raymond Svensson
raymond@sv.se
Sekreteriat:
c/o SV
Box 1109, 111 81 Stockholm
tel: +46 8 587 686 41
www.fnv.se

B. Enskilda organisationer

Sverige

Folkbildningsrådet

Box 730, 101 34 Stockholm
(Barnhusgatan 20, Stockholm)
tel +46 8 412 48 00
fbr@folkbildning.se
www.folkbildning.se

Folkbildningsförbundet

Box 730, 101 34 Stockholm
(Barnhusgatan 20 Stockholm)
Tel: 08-412 48 50
fbf@studieforbunden.se
www.studieforbunden.se

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation

Box 730, 101 34 Stockholm
Barnhusgatan 20, Stockholm

SFHL

Box 1057, 172 22 Sundbyberg
Friluftsvägen 18, Sundbyberg
tel 08-564 835 35
sfhl@sfhl.se
www.sfhl.se

Danmark

DFS Dansk Folkeoplysnings Samråd

Gl. Kongevej 39E, 2. tv. – F610 København V
tel 33 15 14 66
dfs@dfs.dk
www.dfs.dk

Folkehøjskolernes Forening FFD

kontor@ffd.dk
Højskolernes Hus, Nytorv 7 1450 Köpnehavn K
tel 33 36 40 40
www.folkehojskoler.dk

Norge

Informationskontoret for folkehøgskolen

Karl Johansgatan 12, 0154 Oslo
tel 23 35 553 70
if@folkehogskole.no

Informationskontoret for kristen folkehøgskole

Grensen 9 A, 0159 Oslo
Tel. 22 39 64 50
ikf.@ikf.no
www.folkhogskole.no

Voksenopplæringsforbundet, Vofo

Box 9339 Grønland, 0135 Oslo
tel 22 41 00 00
vofo@vofo.no
www.vofo.no

Finland

Samverkande bildningsorganisationerna i Finland

VSY@nn.apc.org
www.vsy.fi

Finlands folkhögskoleförening

kansli@folkhogskolor.fi

Estland

ENAEA, Estonian Non-Formal Adult Education Association

J. Vilmsi 55, 10147 Tallinn, Estonia
tel +372 600 9366
evhl@vilmsi.ee
Tiina Jääger, Generalsekreterare
tel +372 56 463 834
tiina@vilmsi.ee

Lettland

LAEA, Latvian Adult Education Association

Merkela street 11, LV-1050, Riga, Latvia

tel 722 24 11, 722 19 01

laea@laea.lv

Anita Jakobsone, Ordförande

tel + 371 702 15 06

anita.jakobsone@nva.lv

Valdemara 38, Riga LV-1050

Litauen

**LAAE, Lithuanian Association
of Adult Education**

Issavilnius@takas.lt

Ordförande Roma Juozaitiene

Geležinio vilko 12 – 439, 01112 Vilnius

tel (370-5) 2312309, (370-5) 2619031

Bilaga 6

Folkbildningens europeiska och globala nätverk med adresslista

CEDAG, nätverket för föreningar i Europa

(Svensk medlem SV)

CEDAG är ett nätverk för NGOs i EU:s medlemsstater. CEDAG:s medlemmar är regionala och nationella paraplyorganisationer för den civila sektorn. Tillsammans representerar de över 50 000 NGOs med över 9 miljoner individuella medlemmar. Nätverket etablerades 1989 för att ge röst åt NGOs i Europa i gemensamma intressefrågor. Raymond Svensson, SV är vicepresident i CEDAG.

EAEA – European Association for the Education of Adults

Föreningen för vuxnas lärande i Europa.

Svenska medlemmar: FBR, SFHL, SV, Linköpings universitet

EAEA är en europeisk NGO med i dag 115 medlemsorganisationer från 40 länder inom området vuxnas lärande. EAEA representerar mer än 50 miljoner vuxenlärande i Europa. EAEAs huvudkontor ligger i Bryssel. Dessutom finns ett informationskontor i Helsingfors, ett länk-kontor för Östeuropa i Budapest och ett stödkontor för Medelhavsområdet i Barcelona.

EAEA främjar Lissabonstrategin och vuxnas lärande. EAEA verkar för utvidgad tillgång och ökat deltagande i formell och icke-formell vuxenutbildning för alla, särskilt för under-representerade grupper. Speciell vikt läggs vid utbildning för social förändring och aktivt medborgarskap, uthållig utveckling och jämställdhet mellan könen, och vid kulturell och interkulturell medvetenhet och kunskap. EAEA är samordnare för nätverket EU-CIS – European Civil Society Platform on Lifelong Learning, som består av sex NGOs: EFVET, EVTA, CSR-Europe, Solidar och Euro-WEA samt EAEA.

EAEA är framför allt en lobbyorganisation. Högt

prioriterat är att upprätthålla goda kontakter med kontaktpersoner i DG EAC, kommissionens direktorat för utbildning och kultur. EAEA samarbetar med nationella och regionala regeringar och internationella organisationer som Europeiska unionen, Europarådet, ICAE, UNESCO och ILO. EAEA har deltagit aktivt i planeringen av nästa generation EU-program, som startar 2007, och uppföljningen av Kommissionens Program för konkreta mål för utbildning och yrkesutbildningssystem i Europa, har påverkat arbetsgrupperna och kunnat tillföra ämnen i linje med EAEA:s policy.

EAEA upprätthåller en databas, ALICE med information över organisationer och institutioner som är aktiva i sektorn icke-formell vuxenutbildning i olika europeiska länder. Databasen innehåller också information om EU-program som organisationen kan söka.

ECAS, European Citizen Action Services

Svensk medlem NBV

ECAS driver NGO-frågor. Till exempel: det civila samhället i ett utvidgat EU, medborgarrätt, medborgarskap och styrning.

EPHA, European Public Health Association

Svensk medlem NBV

EPHA är en folkhälsoorganisation som representerar över 100 NGOs som arbetar med hälsofrågor i Europa.

Eurocare

Svensk medlem NBV

Eurocare är ett nätverk mellan frivilliga NGOs som representerar en mångfald av åsikter och kulturella attityder men som alla vill påverka EU i fråga om alkoholpolitik i medlemsstaterna. Nätverket har i dag 55 medlemsorganisationer.

Euro-WEA European Workers' Education Association

Svensk medlem: ABF.

Europeisk samorganisation för folkbildning, utbildning och kultur. Organisationen har 49 medlemsorganisationer i 23 länder. Den är nu i färd med att samordna sitt arbete med den internationella federationen IFWEA:s sekretariat i Manchester.

Organisationen arbetar med projekt om livslångt lärande tillsammans med medlemsorganisationerna, insatser i central- och östeuropa samt nätverksbyggande över gränserna. Just nu är en svensk vice ordförande, Björn Wall, ABF.

Kyrkornas EU-kontor

Medlemmar: Sensus och Bilda.

Rådgivande och stödjande kontor som visar hur man söker EU-bidrag.

ICAE International Council for Adult Education

Svensk medlem: FBR.

Ett globalt nätverk för vuxenlärande och vuxenutbildare och deras organisationer. Syftet är att främja vuxenutbildning och hållbar utveckling. ICAE stöder livslångt lärande som en nödvändig komponent för människor att bidra kreativt till sina samhällen och leva i självständiga och demokratiska stater. ICAE verkar för social, ekonomisk och politisk rättvisa, jämlikhet i relationer mellan män och kvinnor, den universella rätten till lärande, att leva i harmoni med miljön, respekt för mänskliga rättigheter och erkännande av kulturell mångfald, fred och aktivt involverande av män och kvinnor i beslut som berör deras liv.

ICAE är samtidigt en lobbyorganisation för global påverkan på beslutsfattare, nätverksbyggare och utvecklare av forskning och systematisering av best practise.

ICAE finansieras av CIDA (Kanada), Sida, Danida och Norska utrikesdepartementet. Organisationen har sitt kontor i Montevideo, Uruguay. Ordförande är Paul Bélanger, Kanada.

AWE The Association for World Education

AWE är ett internationellt nätverk ursprungligen bildat i Danmark med syfte att främja interkommunikation, forskning och ledarutbildning angående de globala aspekterna av utbildning. AWE har viss representation i FN och rådgivande status i UNESCO i Paris. Ordförande är Ove Korsgaard, Danmark.

Adresslista till organisationer och nätverk i EU och globalt

EAEA Main Office

Ellinor Haase (Generalsekreterare)
Rue de la Concorde 60, B-1050 Brussels
tel +32 2 513 5205
eaea-main@eaea.org
www.eaea.org

EAEA Office for Information and Documentation

c/o Finnish Adult Education Association
Johanni Larjanko (Informatör)
Annankatu 12A FIN-00120 Helsinki
tel +358 9 612 03 712
eaea-info@eaea.org

EAEA Eastern Europe Link Office

Katalin Varga (kontaktperson)
Puskin utca 12, 1088 Budapest, Hungary
tel +36 1 411 14 59
eaea-east@eaea.org
www.nepfoiskola.hu

EAEA Mediterranean Office

c/o FEUP
Ms. Isabel Garcia-Longoria (kontaktperson)
eaea-support@eaea.org
C/. Los Madrazos 3, 1º E-Madrid 284014 Spain
tel +34 91 521 9108
www.feup.org

EAEA:s representanter i EU

Block A: Lärarutbildning

EAEA:s representant: Michael Samlowski
samlowski@iiz-dvv.de

Arbetsgruppen: Sturla Bjerkaker

Block B: Baskunskaper, främmande språk, entreprenörskap

EAEA:s representant: Toms Urdze
toms2000@parks.lv

Arbetsgruppen: Vida Mohorcic Spolar, Rosa Maria Falgas i Casanova

Block E: Att göra det bästa av resurserna

EAEA:s representant: Andre Schlafli
andre.schlaefli@alice.ch

Arbetsgruppen: Janos Toth

Block G: Öppen lärandemiljö, aktivt medborgarskap, socialt innanförskap

EAEA:s representant: János Sz. Tóth
mnt@nepfoiskola.hu

Arbetsgruppen: Sue Waddington, Vida Mohorcic Spolar, Sofia Corradi

Block H Att motivera för lärande och stärka banden till arbetsliv och samhälle – Making learning attractive, strengthening links to working life and society

EAEA:s representant: Sue Waddington
sue.waddington@niace.org.uk

Arbetsgruppen: Sofia Corradi

CEDAG – European Council for non-profit organisations

Rue de Toulouse 22

B-1040 Brussels

tel +32 2 230 00 31

cedag@cedag-eu.org

www.cedag-eu.org

EPHA European Public Health Alliance

39-41 rue d'Arlon, B 1000 Brussels, Belgium

tel +32 2 230 3056

epha@epha.org

IFWEA /Euro-Wea

Surcon House, Copson Street, Manchester
M 20 3HE, United Kingdom

tel +44 161 445 9272

dave.spooner@ifwea.org

www.ifwea.org

IIZ/DVV – Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes

Obere Wilhelmstraße 32

53225 Bonn/Deutschland

tel 0228/97569-0

iiz-dvv@iiz-dvv.de

www.iiz-dvv.de

NIACE – The National Institute of Adult Continuing Education – England and Wales

Renaissance House

20 Princess Road West, Leicester

LE1 6TP, United Kingdom

tel +44 (0) 116 204 4200

enquiries@niace.org.uk

www.niace.org.uk

Sociala plattformen – Platform of European Social NGOs

Square de Meeûs 18 B-1050 Brussels

tel +32 2 511 37 14

platform@socialplatform.org

www.social.platform

International Council for Adult Education

1600 / 1002 Acevedo Díaz

11200 Montevideo, Uruguay

secretariat@icae.org.uy

Tel: 005982 4010006

www.web.net/icae

Bilaga 7

Några ideella solidaritets- och intresseorganisationer i Sverige

A. Sidas ramorganisationer

(utöver de i rapporten intervjuade Forum Syd, Diakonia, SHIA, LO-TCO:s biståndsnämnd, Olof Palmes internationella Centrum)

Afrikagrupperna

Afrikagrupperna är en solidaritetsorganisation som bedriver utvecklingssamarbete i södra Afrika och informations- och påverkansarbete i Sverige.

Kooperation utan gränser

Kooperation Utan Gränser är den svenska kooperationens organisation för utvecklingssamarbete. Projekten drivs av lokala organisationer – av människor i de länder organisationen är verksam.

Rädda Barnen

Rädda Barnen är en politiskt och religiöst obunden demokratisk folkrörelse med 82 000 medlemmar i drygt 280 lokalföreningar, och 23 ungdomsgrupper (med 300 aktiva ungdomar) Närmare 250 000 medlemmar, faddrar och givare stöder deras arbete. Rädda Barnen är en av de ledande medlemmarna inom International Save the Children Alliance som verkar i över 100 länder. De 29 medlemsorganisationerna bildar en slagkraftig rörelse för barn och barns rättigheter över hela världen. Verksamheten inom Alliansen omfattar tusentals projekt, från långsiktigt utvecklingsbistånd och opinionsbildning till katastrofinsatser.

PMU Interlife

Pingstmissionens utvecklingssamarbete har över 200 projekt som pågår i 65 länder. Utbildning och sjuk- och hälsovård prioriteras. I samarbete med lokala partners genomförs också akuta insatser när naturkatastrofer eller väpnade konflikter drabbar fattiga människor.

Svenska kyrkan genom Lutherhjälp, Svenska kyrkans mission och EFS utland

Svenska kyrkans internationella arbete med mission och diakoni kanaliseras genom Svenska kyrkans mission och Lutherhjälp. För närvarande finns det cirka 45 utsända missionärer i 15 länder. Svenska kyrkan samverkar både personellt och ekonomiskt med andra kyrkor och organisationer. Lutherhjälp arbetar med opinionsbildning i Sverige och bedriver utvecklingssamarbete och gör katastrofinsatser i samarbete med lokala partner i ett 40-tal länder.

Svenska Missionsrådet, SMR

SMR är en sammanslutning av trossamfund, missionsorganisationer och andra kristna organisationer i Sverige som samverkar sinsemellan och med andra aktörer i Sverige och internationellt. SMR arbetar för en ökad medvetenhet och kunskap om globala orättvisor, om deras orsaker och hur de kan övervinnas.

Svenska Naturskyddsföreningen

Föreningen driver ett samarbetsprogram med tredje världens miljö- och naturvårdsorganisationer sedan 1990. Det omfattar stöd till och kunskapsutbyte i många länder i Latinamerika, Asien och Afrika.

UBV, Utbildning för utbildningsverksamhet

UBV är en antiimperialistisk samt partipolitiskt och religiöst oberoende solidaritetsförening som arbetar för en demokratisk och hållbar utveckling. UBV arbetar i fält med program- och projektverksamhet, ungdomspraktikanter, personal i utvecklingssamarbete samt utbyten. I Sverige arbetar UBV med information och opinionsbildning samt ger ut tidskriften Latinamerika.

B. Andra solidaritets- och intresseorganisationer (exempel)

Attac Sverige

Attac Sverige bildades 2001 som en självständig del av internationella Attac. Attac är ett partipolitiskt obundet nätverk som arbetar för global rättvisa och demokrati – och för att hindra en utveckling i världen där sociala klyftor ökar, demokratins inflytande minskar och enkelspårigt marknadstänkande styr allt mer. En grundbult för Attac är att världens utveckling inte är ödesbestämd. Det går att göra något. Utmaningen handlar om att börja forma global rättvisa och demokrati. Man har arbetat med Tobinkampanjen, Gats-nätverk, Vattenfrågan. Nätverksarbetet kan ske både nationellt och internationellt – och både inom Attac eller tillsammans med andra organisationer och rörelser, som till exempel när det gäller de sociala forumen.

Framtiden i våra händer

Organisationens budskap kan sammanfattas med orden ”Tänk globalt, handla lokalt”. Rörelsen organiserades i Sverige 1976 och arbetar med att sprida kunskap och uppmuntra till en livsstil här hemma som är solidarisk med den fattiga världen och minskar de överutvecklade folkens slöseri med världens resurser. Den vill visa på praktiska vägar att i vardagslivet tillämpa dessa principer och samtidigt inspirera till u-landsengagemang. Den söker också påverka makthavare att arbeta för global solidaritet och fredlig konfliktlösning.

Framtidsjorden

Framtidsjorden är ett internationellt nätverk med medlemmar i Sverige, Latinamerika och Asien. Nätverket stödjer pilotprojekt som syftar till att finna ekologiskt och socialt hållbara alternativ till utveckling, utbyter erfarenheter och idéer samt sprider kunskap och engagemang i dessa frågor. Framtidsjordens nätverk anordnar också kurser inom ämnen som relaterar till medlemsorganisationerna. I samarbete med Nordens Folkhögskola Biskops Arnö anordnar man praktikantkurser med vistelse i Indien eller Latinamerika under fem månader.

IÖGT- NTO rörelsens internationella institut

IÖGT-NTO-rörelsen tillhör det internationella nätverket IÖGT, som idag har medlemsorganisationer i cirka 60 länder världen över. Svenska IÖGT-NTO-rörelsen driver utvecklingsprojekt i ett tiotal länder i Östafrika, Asien och Östeuropa. Arbetet består i forskning och opinionsarbete om alkohol och andra droger, demokratiutveckling, medie- och informationsarbete samt barn- och ungdomsverksamhet.

Föreningen Norden

Föreningen Norden är en partipolitiskt obunden organisation som bildades 1919. Medlemmar är enskilda personer, skolor, bibliotek och samverkande organisationer. Föreningen Norden verkar för medborgarnas intresse av ett bättre fungerande samarbete i Norden, sprider kunskap om språk, kultur, historia och samhällsliv i de nordiska länderna och skapar nätverk mellan folk och länder. Föreningen arbetar aktivt för att påverka nordisk politik, skapa nordiska nätverk och informera om Norden och nordiskt samarbete.

Föreningen centralt är huvudman för Biskops Arnö och dessutom är föreningen centralt med i Skeppsholmens folkhögskolas styrelse. Norrbottendistriktet ingår i styrelsen för Malmfältens folkhögskola i Kiruna och Blekingedistriktet i styrelsen för Litorina folkhögskola i Karlskrona. Inom dessa fyra folkhögskolor och dessutom Nordiska folkhögskolan i Kungälv finns en nordisk resurs som kan användas av föreningen och i nordiskt samarbete i vidare mening. Under nästa år planeras ett möte för inventering av olika samarbetsmöjligheter. Föreningen Norden administrerar de bilaterala nordiska fonderna.

Global utmaning

Global utmaning är ett projekt för hållbar utveckling som har startats av enskilda, organisationer och företag som har ett starkt samhällsengagemang och som vill öka möjligheterna och förbättra förutsättningarna för en ekonomisk, social och miljömässigt hållbar utveckling i Sverige och globalt. Global Utmaning är politiskt och religiöst

obundet och drivs av den ekonomiska föreningen ”Global utmaning för Sverige”. Föreningen har bildats av Frejas fond, Riksbankens jubileumsfond och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling.

Kvinnor för fred (KFF)

Kvinnor för Fred arbetar för fred på kvinnors villkor, är partipolitiskt och religiöst obundet och arbetar för kvinnosolidaritet över alla gränser. KFF bildades 1978 och består av självständiga och självstyrande lokalgrupper med gemensam målsättning och är medlem i många nationella och internationella freds-, kvinno- och solidaritetsorganisationer. Målsättningen är demokrati och fred, mänskliga rättigheter, stopp för kärnvapen och kärnvapenprov, Kvinnors medverkan i konfliktförebyggande och fredsbevarande organ, Stopp för vapenproduktion och vapenexport och för ökat inflytande för FN och OSSE i alla fredsprocesser.

Rättvisemärkt i Sverige (medlem i Fair Trade)

Rättvisemärkt består av en förening och ett bolag. Föreningen för Rättvisemärkt i Sverige är en ideell organisation som arbetar för att sprida information om Rättvisemärkt och väcka opinion om Rättvis handel. Föreningen har 21 organisationer som medlemmar och leds av generalsekreterare, Alice Bah Kuhnke. Rättvisemärkt är med i internationella Fair Trade.

Bolaget Rättvisemärkt i Sverige AB utfärdar licenser till svenska företag. Bolaget ägs av Svenska kyrkan och Landsorganisationen, LO. Rättvisemärkt är ett handelsamarbete som syftar till att öka möjligheten för små producenter, anställda inom jordbruket och tillverkningsindustrin i utvecklingsländer, samt de organisationer som representerar dem, att hävda sig i den internationella konkurrensen. Producenterna garanteras en långsiktig affärsrelation och ett pris som ligger över respektive varus produktionskostnad. Små producenter ges även möjligheter till förskotts betalning

Svalorna – Latinamerika föreningen

Föreningen Svalorna Latinamerika är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening, som arbetar via volontärer och ekonomiskt stöd till organisationer och småskaliga utvecklingsprojekt i Bolivia, Nicaragua, Honduras och Peru. En viktig del av Svalornas arbete består av informations- och påverkansarbete i Sverige. Svalorna är medlem i Emmaus International.

Svenska FN-förbundet

FN-förbundet är Sveriges största paraplyorganisation och folkrörelse för globala frågor. Omkring 130 riksorganisationer är idag anslutna, t.ex. fackliga organisationer, freds-, solidaritets-, ungdoms-, kvinno-, och miljöorganisationer. Tillsammans utgör de basen för FN-förbundets verksamhet på riksnivå. Bland annat ingår ABF, FU, Mbsk, Sensus, Bilda, NBV, SV, Valla folkhögskola och SFHL. Svenska FN-förbundet sprider kunskap om FN i Sverige, men arbetar också aktivt för att påverka Sveriges regering och FN i arbetet för en bättre värld.

Det finns omkring 100 FN-förbund i världen som tillsammans ingår i WFUNA (World Federation of United Nations Associations). Både WFUNA och Svenska FN-förbundet har konsultativ status i ECOSOC, FN:s ekonomiska och sociala råd, vilket bl.a. innebär en möjlighet att lägga fram förslag till rådet och även delta som observatörer i officiella FN-möten och konferenser. FN:s Millenniedeklaration ska genomsyra FN-rörelsens verksamhet och policyarbete. Inom respektive temaoområde kommer Svenska FN-förbundet att utarbeta policydokument och prioritera ett antal frågor. FN-rörelsen ska bidra till att Millenniedeklarationens mål förverkligas.

Svenska Röda Korset

Röda Korset är en politiskt och religiöst obunden människorättsorganisation med uppgiften att verka för internationell förståelse, göra humanitära insatser, medverka i nationella och internationella hjälpaktioner, medverka i internationella utvecklingsprogram för att stärka rödakors- och

rödahalvmåne-organisationer i andra länder. Några av Röda Korset verksamheter är Noaks ark, Röda korsets sjukhus, Röda korsets högskola och Röda korsets Lidingöhem för barn med språksvårigheter. Röda Korset i Sverige ger också flyktinghjälp i form av stöd till asylsökande, efterforskning, familjeåterförening och integration. Organisationen driver fem behandlingscenter för krigsskadade och torterade i Sverige

En av grundpelarna i Röda Korsets verksamhet är det sociala arbetet, med besöksverksamhet, telefonjour och anhörigstöd. Man har också en beredskapsorganisation med Första hjälpen-utbildningar, självskyddsutbildning, hemvårnssjukvård, mobila akutvårdsresurser, nationella upplysningsbyrå. Har Första hjälpen-grupper som kan anlitas vid evenemang.

Röda Korset har en folkhögskola som utbildar folkrättsinformatörer, Humanitetens Hus i Malmö, och Kupan som är en social träffpunkt och en samlingsplats för det lokala frivilliga arbetet i Röda Korset. Där finns ofta caféverksamhet och insamling och försäljning av skänkta varor som kan omvandlas till bistånd och verksamhet för utsatta människor.

C. Några bilaterala nätverk som nämns i enkäten

Karagwe-föreningen

Karagwe-föreningen samarbetar med KARADEA, Karagwe Development Association, för att stödja kvinnor genom byanpassad teknik t ex trädplantering, bränslesnåla spisar, regnvatteninsamling och solcellselektricitet till belysning. Karagwe stöder också distriktets bibliotek och skolbibliotek samt en lånefond för kvinnors småskaliga projekt. Karagwe-distriktet ligger i nordvästra Tanzania.

KARIBU

Vänskolesamverkan mellan svenska folkhögskolor och tanzaniska Folk Development Colleges (FDCs) har funnits sedan 1970-talet, då FDCs etablerades. Ett nätverk har bildats i form av två KARIBU-föreningar, en i Sverige och en i Tanzania.

Nätverket Södra Afrika

Det finns ett utbrett engagemang för södra Afrika i Sverige, till stor del som ett resultat av det tidigare omfattande kampanjarbetet mot apartheid. Nätverk södra Afrika har sin historia i Isolera Sydafrikakommittén (ISAK) som var Sveriges anti-apartheid-rörelse under apartheidregimen i Sydafrika. När demokratiska val genomfördes i Sydafrika 1994 avvecklade ISAK sin verksamhet och Nätverk södra Afrika bildades 1995 i syfte att fortsätta och utveckla samarbetet mellan svenska organisationer som arbetar med södra Afrika.

I Nätverk södra Afrika ingår lokala, regionala och nationella organisationer och institutioner. Bland de 44 medlemmarna finns olika solidaritetsorganisationer, vänskapsföreningar, kyrkor, folkhögskolor, studieförbund och politiska organisationer.

SVETAN – Svensk-tanzaniska föreningen

Målsättningen är att främja samarbete mellan Sverige och Tanzania, stödja Tanzanias utvecklingssträvande, verka för en ökad förståelse och kunskap om Tanzania. Bedriver seminarie- och föredragsverksamhet. Ger ut tidskriften ”Habari – Nyheter från Tanzania”.

Jagriti Viharas vänner

En förening som stöder byfolkhögskolan och centrat för byutveckling Jagriti Vihara i den fattiga och eftersatta stamfolksdelstaten Jharkhand – tidigare en del av Bihar.

Bilaga 8

Adresslista till svenska myndigheter och organisationer

A. Myndigheter

Sida

sida@sida.se
Sveavägen 20, Stockholm
tel 08-698 50 00
www.sida.se

Svenska institutet

Skeppsbron 2,
Box 7434
103 91 Stockholm
tel 08-453 78 00
fax 08-20 72 48
si@si.se
www.si.se

Svenska Unescorådet

Utbildningsdepartementet,
Drottninggatan 16
103 33 Stockholm
tel 08-405 10 00
swe-nat-com.unesco@education.ministry.se
www.unesco-sweden.org

Ungdomsstyrelsen

info@ungdomsstyrelsen.se
Ringvägen 100 , hus D5
Box 17801
118 94 Stockholm
tel 08-462 53 50
www.ungdomsstyrelsen.se

Utbildnings- och kulturdepartementet

Drottninggatan 16, Stockholm
tel 08- 405 10 00
registrator@educult.ministry.se

Utrikesdepartementet

Gustav Adolfs torg 1
103 39 Stockholm
tel 08-405 10 00

B. Organisationer

Afrikagrupperna

Solidaritetshuset, Barnängsgatan 23
Tegelviksgatan 40, 116 41 Stockholm
Tel 08-442 70 60
www.afrikagrupperna.se

Attac Sverige

Tegelviksg. 40,
116 41 Stockholm
tel 08-644 75 23, 0739-84 47 99
www.attac.se

Diakonia

Starrbäcksgatan 11, Ekumeniska Centret
172 99 Sundbyberg
tel 08-453 69 00
www.diakonia.se

Forum Syd

Katarinavägen 20
Box 15407, 104 65 Stockholm
tel 08-506 370 00
www.forumsyd.se

Föreningen Norden

Hantverkargatan 33
Box 12707
112 94 Stockholm
Tel. 08-506 113 00
www.norden.se

Föreningen för Rättvisemärkt

Pustegränd 1-3
118 20 Stockholm
08- 505 756 90
www.rattvisemarkt.se

Handikapporganisationernas Internationella

Biståndsförening (SHIA)
Liljeholms torg 7A, 6 tr
117 63 Stockholm
tel 08-462 33 60
texttel 08-714 59 51
www.shia.se

Kooperation Utan Gränser

S:t Göransgatan 160A
Box 30214, 104 25 Stockholm
tel 08-657 47 00
www.utangranser.se

LO-TCO Biståndsnämnd

Barnhusgatan 16,
111 23 Stockholm
tel 08-796 28 80
www.lotcobistand.org

Olof Palmes Internationella Centrum (OPIC)

Sveavägen 68
Box 836
101 36 Stockholm
tel 08-677 57 70
www.palmecenter.se

PMU InterLife

Regulatorvägen 11
Box 4093, 141 04 Huddinge
tel 08-608 96 00
www.pmu.se

Rädda Barnen

Torsgatan 4,
107 88 Stockholm
tel 08-698 90 00
fax 08-698 90 14
www.rb.se

Svenska FN-förbundet

Box 15115
104 65 Stockholm
tel 08-462 25 40
www.fn.se

Svenska Missionsrådet (SMR)

Besöksadress: Ekumeniska Centret
Starrbäcksgatan 11, Sundbyberg
Box 1767
111 87 Stockholm
tel 08-453 68 80
www.missioncouncil.se

Svenska Naturskyddsföreningen (SNF)

Åsögatan 115
Box 4625
116 91 Stockholm
tel 08-702 65 00
fax 08-702 08 55
www.snf.se

Svenska kyrkan genom Lutherhjälpen, Svenska kyrkans mission och EFS Utland

Sysslomannagatan 4
751 05 Uppsala
tel 018-16 95 00
fax 018-16 95 40
www.svenskakyrkan.se

Svenska Röda korset

Hornsgatan 54
Box 17 563
118 91 Stockholm
tel 08-452 46 00
webb.kontakt@redcross.se

Utbildning för Biståndsverksamhet (UBV)

Solidaritetshuset
Barnängsgatan 23
Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm
tel 08-714 09 85
fax 08-702 94 17
www.ubv.se

Bilaga 9

Kontaktlista för det nordiska regeringssamarbetet

Nordiska ministerrådet

Sekretariat: Margrethe Steen Hernes,
Karin Ekström
Nordisk Ministerråd
Store Strandstræde 18,
1255 Köpenhavn K
tel +45 33960378
mah@norden.org
www.norden.org/vuxnaslarande/sk/

Svenska ministrar

Leif Pagrotsky
Ibrahim Baylan

Generalsekreterare

Per Unckel
tel +45 33 96 03 22
pu@norden.org

Nordiska ämbetsmannakommittén

för utbildning och forskning, EK-U
Store Stransstraede 18
Köpenhamn K
Tel. +45 22 96 02 78
gt@norden.org
www.norden.org

Svenska tjänstemän:

Jacob Johansson, departementssekreterare
jacob.johansson@educult.ministry.se
tel 08-405 30 43

Anders Jonsson, departementsråd

anders.johnson@education.ministry.se
tel 08-405 1770

Nordiska rådets svenska delegation

Mynttorget 4
Riksdagen
S-100 12 Stockholm
Telefon 08-786 40 00
nr@riksdagen.se

Svenska delegationen i Nordiska rådet

Gabriel Romanus (fp) ordförande
Anita Johansson (s) vice ordförande
Reynoldh Furustrand (s)
Kent Olsson (m)
Marianne Carlström (s)
Sinikka Bohlin (s)
Tuve Skånberg (kd) medlem i kultur- och utbildningsutskottet
Elina Linna (v)
Lars Wegendahl (s) ordförande i kultur- och utbildningsutskottet (lars.wegendahl@riksdagen.se)
Inger René (m)
Nils-Erik Söderqvist (s) medlem i kultur- och utbildningsutskottet
Heli Berg (fp) medlem i kultur- och utbildningsutskottet
Agne Hansson (c)
Berndt Sköldestig (s)
Rolf Gunnarsson (m)
Lennart Axelsson (s)
Barbro Feltzing (mp)
Gunilla Tjernberg (kd)
Monica Green (s)
Runar Patriksson (fp)

NVL, Nätverket för vuxnas lärande

Antra Carlsen, huvudkoordinator
Nationellt centrum för flexibelt lärande
Norra Stationsgatan 8 B
281 48 Hässleholm
tel 0451-381343, 070-22 55 488
antra.carlsen@cfl.se
www.cfl.se

Svensk kontaktperson:

Nils Friberg, komvuxfrågor
tel 0733-13 52 21
nils.friberg(@)kristianstad.se
Väglednings- och lärcentrum i Kristianstad

Norsk kontaktperson:

Ellen Stavlund, folkbildningsfrågor
Voksenoplaeringsforbundet
Boks 560, Sentrum, 0105 Oslo
tel. +47 241 489 76

Nordplus Vuxen

Huvudadministratör:
CIRIUS i Danmark:
www.cirius.dk
Information: Internationella Programkontoret:
www.programkontoret.se

Nordplus Nabo

Huvudadministratör:
Norges Forskningsråd
www.forskningsradet.no
Information : Svenska Institutet
www.si.se

Nordplus Språk

Huvudadministratör: Universiteternes Internatio-
nale Kontor på Island
www.ask.hi.is
Information: Svenska Institutet
www.si.se

Bilaga 10

Kontaktlista för EU-samarbetet

Information och myndighetskontakter

Regeringens EU-information

www.regeringen.se/sb/d/1488

Riksdagens EU-information

www.eu-upplysningen.se

Europe direct –Europeiska kommissionens informationsnätverk

www.ssb.stockholm.se/templates/OneColumn.asp?id=2892

Europa – EU:s webbportal

http://europa.eu.int/index_sv.htm

IDEA – EU-institutionernas telefonkatalog

Möjliggör sökning på personer, organisatoriska enheter och stegvis sökning i organisationens struktur.

<http://europa.eu.int/idea/sv/index.htm>

Europeiska Kommissionens adressupplysning

address-information@cec.eu.int

Europeiska kommissionens representation i Sverige

Nybrogatan 11
Box 7323
103 90 Stockholm
tel 08-562 444 11
Fax:08 - 562 444 12
bursto@cec.eu

Europaparlamentets kontor i Sverige

Nybrogatan 11, 3 tr
114 39 Stockholm
tel 08-562 444 55
Fax 08-562 444 99
www.europaparl.se

Regionkommittén/Svenska delegationen

Sveriges Kommuner och Landsting
118 82 Stockholm
Besöksadress: Hornsgatan 20
tel 08-452 70 00
fax 08-452 70 50
info@skl.se
www.eu-upplysningen.se

NUTEK – samordnad information

om strukturprogrammen
Strukturfonds enheten
117 86 Stockholm
Besöksadress: Liljeholmsvägen 32
tel 08-681 91 00
fax 08-681 66 50
strukturfonds enheten@nutek.se

Internationella programkontoret

(Information om Grundtvig, Nordplus och Leonardo)
Box 22007
104 22 Stockholm
Besöksadress Kungsbroplan 3A, 2 tr
Tel 08 - 453 72 00
registrator@programkontoret.se

Svenska ledamöter i Europaparlamentet 2004-2009

Socialdemokraterna

EPS, Europeiska Socialdemokratiska partiet, 200 ledamöter

Jan Andersson

janandersson@europarl.eu.int

Anna Hedh

anna.hedh@telia.com

Ewa Hedkvist Petersen

ehedkvist@europarl.eu.int

Inger Segelström

isegelstrom@europarl.eu.int

Åsa Westlund

awestlund@europarl.eu.int

Moderata Samlingspartiet

EPP-SED, Europeiska Folkpartiet och Europademokraterna, 268 ledamöter

Charlotte Cederschiöld

charlotte.cederchiold@moderat.se

Christofer Fjellner

cfjellner@europarl.eu.int

Gunnar Hökmark

gunnar@moderat.se

Anna Ibrisagic

aibrisagic@europarl.eu.int

Junilistan

IND/DEM, Självständighet/Demokrati, 36 ledamöter

Heléne Goudin

helene.goudin@telia.com

Nils Lundgren

lundgren@veraciter.se

Lars Wohlin

lars.wohlin@telia.com

Vänsterpartiet

GUE/NGL, Gruppen Europeiska enade vänstern/ Nordisk grön vänster, 41 ledamöter

Jonas Sjöstedt

jojostedt@europarl.eu.int

Eva-Britt Svensson

e-b.svensson@bredband.net

Folkpartiet

ALDE, Alliansen liberaler och demokrater för Europa, 88 ledamöter

Cecilia Malmström

cmalmstrom@europarl.eu.int

Maria Carlshamre

maria.carlshamre@liberal.se

Miljöpartiet De Gröna

EFA, De Gröna/Europeiska Fria Alliansen, 42 ledamöter

Carl Schlyter

carl.schlyter@mpr.se

Centerpartiet

ALDE, Alliansen liberaler och demokrater för Europa, 88 ledamöter

Lena Ek

lek@europarl.eu.int

Kristdemokraterna

EPP-ED, Europeiska Folkpartiet och Europademokraterna, 268 ledamöter

Anders Wijkman

anders@wijkman.nu

Parlamentets utskott för Kultur och utbildning

Sverige har ingen ordinarie ledamot i utskottet för Kultur och utbildning, men två ersättare:

Maria Carlshamre (fp)

Åsa Westlund (s)

Andra utskott som kan vara av intresse för folkbildningen:

Sysselsättning och sociala frågor

Jan Andresson (s)

Ersättare: Anna Ibrisagic (m) och Eva-Britt Svensson (v)

Regional utveckling

Ersättare Ewa Hedkvist Petersen (s)

Miljö, folkhälsa mm

Carl Schlyter (mp), Jonas Sjöstedt (v),

Åsa Westlund (s), Anders Wijkman (kd)

Ersättare: Christofer Fjellner (m) och Helene Goudin (jl)

Jämställdhet

Eva-Britt Svensson (v) och Maria Carlshamre (fp)
Ersättare Lena Ek (c), Anna Hedh (s) och Anna Ibrisagic (m)

Svenska delegationen i EU:s regionkommitté

Socialdemokraterna

Uno Aldegren
uno.aldegren@region.skane.se
Ann Beskow
Utskottet för utbildning och kultur
ann.beskow@orsa.se
Bernt Johnson (ersättare)
bernth.johnson@ltblekinge.se
Roger Kaliff
roger.kaliff@kalmar.regionsforbund.se
Jens Nilsson (ersättare)
jens-nilsson@ostersund.se
Endrick Schubert (ersättare)
endrick.schubert@stadshuset.goteborg.se
Annelie Stark
anneli.stark@vgregion.se
Christina Tallberg
(ersättare i Utskottet för utbildning och kultur)
christina.tallberg@politik.sll.se
Catharina Tarras-Wahlberg
catharina.tarrasa-wahlberg@pol.stockholm.se

Moderata samlingspartiet

Lena Celion (ersättare)
lena.ceilon@gotland.se
Agneta Granberg (ersättare)
agnata.granberg@stadshuset.goteborg.se
Anders Gustav
anders.gustav@solna.se
Henrik Hammar
henrik.hammar@moderat.se

Anders Knape (ersättare)
anders.knape@karlstad.se
Catarina Segersten-Larsson (ersättare)
catarina.segersten.larsson@liv.se

Kristdemokraterna

Aldo Iskra
aldo.iskra@kristdemokrat.se
Lisbeth Rydefjärd (ersättare)
lisbeth.rydefjard@kristdemokrat.se

Centerpartiet

Kent Johansson
kent.johansson@vgregion.se
Ewa-May Karlsson (ersättare)
ewa-may.karlsson@vindeln.se

Folkpartiet

Lars Nordström
Utskottet för kultur och utbildning
lars.nordstrom@geography.gu.se
Ulla Norgren
(ersättare Utskottet för hållbar utveckling)
ulla.ik.norgren@telia.com

Vänsterpartiet

Mona-Lisa Norrman
monalisa,norrman@jll.se
Kent Persson (ersättare)
kent.persson@norberg.se

Svenska ledamöter i EU:s ekonomiska och sociala kommitté

Ernst Erik Ehnmark, SACO
ernst.erik.ehnmark@saco.se
Erik Hahr, Transportgruppen
erik.hahr@transportgruppen.se
Thomas Janson, TCO
thomas.janson@tco.se
Maud Jansson, LO
maud.jansson@lo.se

Ingrid Jerneck, Svenskt Näringsliv
ingrid.jerneck@swedishenterprise.se
Göran Lagerholm, Svenskt Näringsliv
goran.lagerstrom@swedishenterprise.se
Staffan Nilsson, LRF
staffan.nilsson@lrf.se
Lars Nyberg, LO
lars.nyberg@lo.se
Jan Olsson, Koopi
jan.olsson@koop.se
Inger Persson, Sveriges Konsumentråd
inger.persson@lo.se
Inger Soldéus, Svensk Handel
inger.soldeus@svenskhandel.se
Christina Wahrolin, HSO
christina.wahrolin@telia.com

Bilaga 11

Akronymordlista

ABF	Arbetarnas Bildningsförbund
AOF Danmark	Danska ABF
AOF Norge	Norska ABF
AOF Åland	Åländska ABF
MFA	Isländska ABF
TSL	Finska ABF
SH	Grönländska ABF
UV	Färöiska ABF
AER	Assembly European Regions – Nätverk för europeiska regioner
AWE	The Association for World Education – en global NGO som vill främja interkommunikation angående de globala aspekterna av utbildning.
BMZ	Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung – Det federala ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling i Tyskland
CEDAG	Comité européenne des associations d'intérêt général – Rådet för föreningar i Europa
CEDEFOP	Centre Européen pour le Développement de la Formation Professionnelle – Europeiska centret för utveckling av yrkesutbildning
CEMR	Council European Municipalities and Regions – Rådet för europeiska kommuner och regioner
CFL	Nationellt Centrum för flexibelt lärande
CIRIUS	Centrum för information och rådgivning om internationella utbildnings- och samarbetsaktiviteter (Danmark)
Coreper	Comité des représentants permanents – Ständiga representanternas kommitté (förbereder Ministerrådets möten)
CPMR	Conference Peripheral maritime regions – Nätverk för de maritima ytterområdesregionerna
DANIDA	Danska utrikesdepartementets avdelning för internationellt utvecklingsbistånd
DFS	Dansk Folkeoplysnings Samråd. Paraplyorganisation för studieförbunden i Danmark
DG	Directorate-Generale – Generaldirektorat
DG EAC	Directorate-General Education and Culture (Generaldirektoratet för utbildning och kultur)
DHR	De handikappades riksförbund
EAEA	European Association for Education for the Adults. Paraplyorganisation för vuxenutbildning i Europa.
EARLALL	European Association of Regional and Local Authorities for Lifelong Learning. Förening för regionala och lokala myndigheter för livslångt lärande.
EBZ	Europäisches Bildungszentrum. Europeiskt bildningscentrum.
ECAS	European Citizen Action Services. NGO med syfte att ge råd till NGOs hur man lobbyar, hittar finansiering och försvarar europeiska medborgerliga rättigheter.)
ECOSOC	FN:s ekonomiska och sociala råd
EDUC	Regionkommitténs utskott för kultur och utbildning

EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EU + EFTA-länderna Norge, Island och Liechtenstein)
EESK	Ekonomiska och sociala kommittén
EFVET	European Forum for vocational education and training – Europeiskt forum för lärare vid tekniska och handelsrelaterade yrkesutbildningar
EI	Education International – Lärarnas fackliga internationall
EK-U	Nordiska Ministerrådets ämbetsmannakommitté för utbildning och forskning
EMU	Ekonomiska och monetära unionen
ENAEA	Estonian Non-Formal Adult Education Association – Den estniska organisationen för icke-formell vuxenutbildning
EP	Europaparlamentet
EPHA	European Public Health Alliance – Nätverk för NGOs som arbetar för folkhälsa i Europa
EQF	European Qualification Frame – Europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande
ERDI	Consortium of European Research and Development Institutes for Adult Education – Europeiska forsknings- och utvecklingsinstitut för vuxenutbildning
ERUF	EU:s regionalfond
ESF	EU:s sociala fond
ETF	Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen
EU	Europeiska Unionen
EUGF	EU:s jordbruksfond
Euro-WEA	Den regionala organisationen för Europa av Internationella Federationen för arbetarnas utbildningsorganisationer
EUT	EU:s officiella tidning
FAEA	Finnish Adult Education Association – Finska vuxenutbildningsorganisationen
FBF	Folkbildningsförbundet
FBR	Folkbildningsrådet
FDC	Folk Development College – Tanzanias motsvarighet till folkhögskola
FFD	Föreningen för folkhögskolor i Danmark
FFU	EU:s fiskefond
FNV	Förbundet Nordisk Vuxenupplysning
FU	Folkuniversitetet
FUB	Förbundet för utvecklingsstörda barn
Globkom	Kommittén om Sveriges politik för global utveckling
GTZ	Deutsche Gesellschaft für technische Zusammenarbeit – Tyska sällskapet för tekniskt samarbete
HRF	Hörselskadades riksförbund
HSO	Handikappförbundens samarbetsorganisation
IALLA	International Academy of Lifelong Learning Advocacy - anordnad av ICAE
ICAE	International Council for Adult Education – Internationella rådet för vuxenutbildning
ICC	International Certificate Conference
IFWEA	International Federation of Workers' Education Associations – Den internationella federationen av arbetarnas utbildningsorganisationer

IIZ/DVV	Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes – Tyska folkhögskoleförbundets institut för internationellt samarbete
Interreg III	Interregionalt program
IOGT	International Order of Good Templars
IPK	Internationella Programkontoret
KFF	Kvinnor för fred
KFUK/KFUM	Ungas kvinnors kristna organisation/Unga mäns kristna organisation
KROOSO	Karelsk regional allmän organisation för fri utbildning
LAAE	Lithuanian Association of Adult Education – Den litauiska vuxenutbildningsorganisationen
LAEA	Latvian Adult Education Association Den lettiska vuxenutbildningsorganisationen
LRF	Lantbrukarnas riksförbund
MO	Medlemsorganisation
MR	Mänskliga rättigheter
MR-SAM	De nordiska samarbetsministrarna
MR-U	Nordiska ministerrådet – för utbildning och forskning
NAAE	Norwegian Association for Adult Education – norska organisationen för vuxenutbildning
NBV	Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet
NF	Norsk Folkhögskolelag – de frilynta folkhögskolornas organisation
NFiS	Nordiska folkbildningsorganisationer i samverkan
NFR	Nordiska Folkhögskolerådet
NIACE	The National Institute of Adult Continuing Education in England and Wales
NKF	Norsk Kristelig folkhögskolelag – de kristna folkhögskolornas organisation
NMR	Nordiska Ministerrådet
NOFU	Nordiska Folkuniversitetet
NORAD	Norska utrikesdepartementets avdelning för utvecklingssamarbete
NR	Nordiska rådet
NSKMR	Nordiska samarbetskommittén
NUTEK	Myndigheten för näringslivets utveckling
NVL	Nätverket för vuxnas lärande
OECD	The organisation for economic Co-operation and Development – Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling
OPIC	Olof Palmes Internationella Centrum
PGU	Sveriges politik för global utveckling
PMU	Pingstmissionens utvecklingssamarbete
R3L	Regioner för livslångt lärande i EU
ReK	Regionkommittén inom EU
RIO	Rörelseskolornas intresseorganisation
RJ	Riksbankens Jubileumsfond
RLF	Lantbrukarnas riksförbund
RORG	Ramavtalsorganisation i Norge
SBO	Samverkande bildningsorganisationerna i Finland (VSY på finska)
SFHL	Svenska Folkhögskolans Lärarförbund
Sfr	Studieförbundet

SFV	Svenska folkskolans vänner, Finland. Huvudman för Svenska studiecentralen och Institutet för distansstudier, samt majoritetsägare i tre folkhögskolor
SHIA	Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening
SI	Svenska Institutet
SIDA	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete
SIDA/INFO	Informationsenheten, Sida
SIDA/	
SEKA-EO	Enheten för enskilda organisationer, Sida
SKL	Sveriges kommuner och landsting
SKRUV	Sällskapet för kontakter med Ryssland, Ukraina, och Vitryssland
SMR	Svenska Missionsrådet
SMU	Svenska Missionskyrkans Ungdom
SNF	Svenska Naturskyddsföreningen
SRF	Synskadades Riksförbund
SV	Studieförbundet Vuxenskolan
SVETAN	Svensk-Tanzaniska föreningen
SVL	Styrgruppen för Vuxnas lärande, SVL – underorgan till Nordiska Ministerrådets ämbetsmannakommitté för utbildning och forskning
TUC	Trade Union Congress. Paraplyorganisation för 70 fackförbund i Storbritannien.
UBV	Utbildning för utbildningsverksamhet, Ramorganisation till Sida
UNESCO	FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur
Vofo	Voksenopplaeringsforbundet i Norge. Paraplyorganisation för studieförbunden.
VOX	Norskt nationellt centrum för lärande i arbetslivet. Ägs av Utbildningsdepartementet i Norge.
VSY	Samverkande bildningsorganisationerna i Finland (SBO på svenska). Paraplyorganisation för bildningsorganisationerna.

Folkbildningsrådet

Box 730, 101 34 Stockholm

Tel: 08-412 48 00, fax: 08-21 88 26

fbr@folkbildning.se

www.folkbildning.se